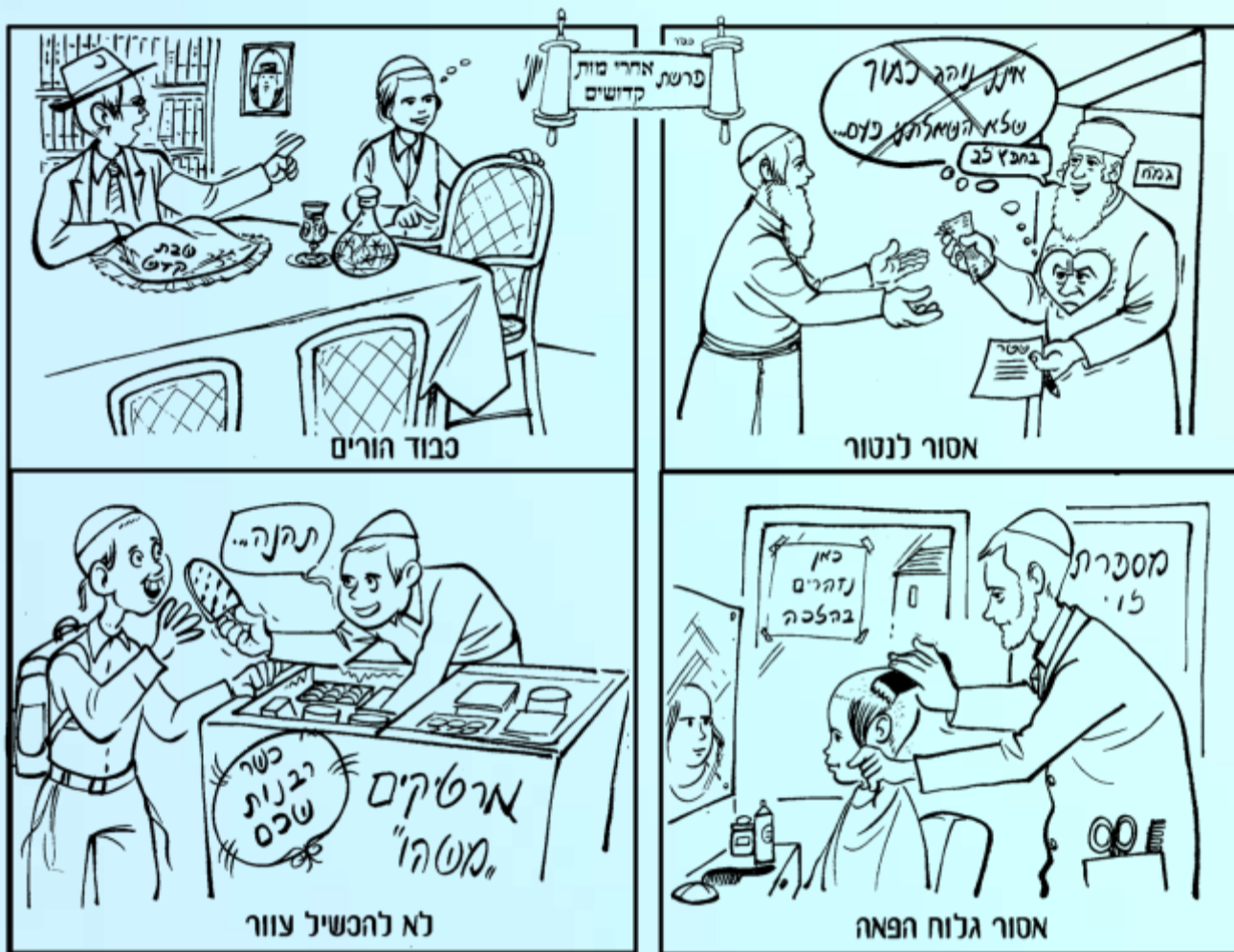

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: יהושע לינטופ בכתובת: lintop200@gmail.com
המערכת משגרת ברכת מזל טוב חמה ולבבית, לבה"ח אריאל לינטופ שליט"א, לרגל אירוסיו עב"ג בשעה טובה ומוצלחת. יזכו לבנות בית נאמן בישראל, לתפארת המשפחות הרוממות!

תוכן העניינים ניתן ללחיצה על שם

המדור ולהגיע ליעד.

'תשובות מרן שר התורה' (עמ' 2) בדיני ספירת העומר.

'מתיקות התורה' (עמ' 3) כלב שבלע לחי, האם מותר להורגו בשבת ולהוציא ממעיו הלחי? ☐ האם מותר להורג בשבת תנין שטרף אדם, כדי להביא האדם לקבורה? ☐ שלשה שנפרדו מהציבור ולא זימנו בשם בגלל כבוד הבריות, האם נהגו כדין? ☐ מצא מחט מושחלת בחוט בחולצתו, וצריך לעבור ברשות הרבים, מה יעשה?

'מתיקות אור השבת' (עמ' 4) כעבור זמן מה הגיע לחפץ חיים אחד מן העסקנים, ואמר לו: "כבוד הרב, נוצרה מציאות לא הוגנת. החיילים הללו מסיימים לאכול אצלנו אוכל כשר, ואז הולכים ואוכלים את הטרף..."

'פניני פרשת השבוע' (עמ' 6) הדבר היה לפלא, והפך לשיחת היום במשפחה, בשכונה, בקרב הקרובים והרחוקים. רבים כל כך שהתפללו למענו של החולה והעריכו כי ימיו ספורים, הופתעו לראותו מהלך על שתי רגליו, מחייך ושמה, בריא ואיתן. איש לא ידע מה חולל את הנס הגדול...

'ליקוטים וסיפורים נפלאים' (עמ' 9) נכמרו רחמיה של הרבנית על החייט האביון, ונתנה לו את השמלה במתנה עבור בתו. כששמע רבי זושא את המעשה שיבח אותה מאוד מאוד, ואח"כ שאל את הרבנית "ואת שכר עבודתו שילמת לו?" תמחה הרבנית "והרי את השמלה כולה נתתי לו?" השיב רבי זושא...

'נפלאים מעשיך' (עמ' 13) אודות הגאון רבי אברהם סטפנסקי זצ"ל ראש ישיבת 'נתיבות יעקב'.

'סיפור ושאלה בצידו' (עמ' 14) כמעט בכל עמוד ועמוד בספר, הובא סיפור קצר אודות קיום הברכה המיוחדת, ואודות גבורתם של יהודים יקרים שהשליכו נפשם מנגד בשמירת המצוה, וראו את יד ה' בברכתו המיוחדת היאך השיב להם כגמולם הטוב בכפל כפלים, במילוי כל משאלות ליבם לטובה ולברכה...

'כבוד שמים' (עמ' 22) "ההורים שלי מכרו חרוסת", הוא אמר. "תפסו אותם, ושניהם עומדים לשבת בבית הסוהר הרבה מאד שנים". וכי מי שמוכר חרוסת או מרור או כרפס - משליכים אותו בארה"ב לבית האסורים? לא בדיוק. בחוגים מסוימים, "חרוסת" הוא שם קוד לסמים... 'המעיר לארץ' (עמ' 22) סיפורים בנושא: הוי דן את כל האדם לכף זכות.

'שתולים בבית ה' (עמ' 17) מגמגם בתורה שאינו יודע, ושמירת שבת יבשה וקשה ☐ יהיה שמח מאד בעסק עבודתו של עכשיו ☐ השמחה בעובדה הפשוטה של להיות יהודי ☐ לימוד זכות גדול ונורא על צעירי עמנו.

'וזכני לגדל' (עמ' 18) המהות של העולם היא עיי תפילה, והאיכות עיי תורה ☐ גם במילה אחת יש עוצמות אינסופיות ☐ יש "בנק" שחוסכים בו... תפלות ☐ למה הוא רצה שאלמד עם הבן שלו?

'אוצר היסודות והחקירות' (עמ' 8) עניני מתנות עניים. 'מתיקות המצוות' (עמ' 16) מצות פאה.

'אורות אילת השחר' (עמ' 12) בדיני הנחת תפילין. 'עובדות דרכי לוי' (עמ' 21) תולדותיו [המשך].

'שמחת התורה' (עמ' 19) כיצד מתכפרים הכהן גדול ואשתו לפי הדעה שנשאו ביום הכיפורים? ☐ כיצד מכפר על אשה שאין בה ספק טומאת מקדש וקדשיו?

'שלום לאוהבי תורתך' (עמ' 20) מדוע מוני המצוות לא מנו את איסור הכניסה לאהל מועד בזמן שהכהן גדול עובד?

'מרגליות שאול' (עמ' 24) מדוע המלביש חבירו בכלאים עובר משום 'לפני עור', הרי יכל ללבוש לבדו?

תשובות מרן שר התורה

שו"ת ממרן רבינו חיים קניבסקי שליט"א מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א [באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א]

עניני ספירת העומר

רב ששכח

שאלה: רב הסופר כל יום בבית הכנסת ושכח, אם יכול לבקש מאחר שלא יספור, ומדין ערבות יבך בכדי שלא יהא לו בזיון.

תשובה: לא.

ובהליכות שלמה פסח פ"א ס"ז שיבקש מאחר וכ"כ בתשובות והנהגות ח"ד ס' ק"ו, וכן בשו"ת הר צבי ח"ב ס' ע"ה שכן עשה הבית הלוי. וכן מובא בפר"ח ס' תפ"ט ומסיק של"מ, וכ"כ הברכ"י שם, וע"ע בשו"ת משנת יוסף ח"א ס' פ"ד ובשו"ת שבט הלוי ח"ד ס' קנ"ז ח"ג ס' צ"ו ובמקראי קודש פסח ח"ב ס' ס"ו ובס' מועדים וזמנים ח"ב ס' ק"פ ובשו"ת דברי משה ס' כ"ט ל' ובשו"ת שאלו ציון מה"ת ח"ב ס' י"ג ובשו"ת רבבות אפרים ח"ח ס' תרי"א ובשו"ת שרידי אש ח"ב ס' ט"ז עמ' ר"ח ובשו"ת אבני דרך ח"ד ס' ס' נ"ב ובשו"ת לב אברהם ח"א ס' ס"ג ובשו"ת אהל אברהם ס"א, ובס' אשרי האיש ח"ג עמ' תכ"ו ס' י"ג, ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ז ס' נ"ב, ובס' חשוקי חמד נדה ע"ג ע"א.

קטן בחינוך

שאלה: מאימתי יש לחנך קטן בספיע"ה, כשיודע לספור, או כשיודע לא לשכוח.

תשובה: כשיודע לדבר.

ובס' חוט שני שבת ח"ד עמ' שע"ז כתב שיודע שיש לספור מ"ט ימים מתחילה ועד סוף עי"ש, ויש לדון עפמש"כ הדבר אברהם ח"א ס' ל"ד שספירה מספק ל"ה ספירה. ה"ה קטן שאין יודע מה סופר ל"ח ספירה. וע"ע בס' דרך שיחה ח"ב עמ' קמ"ח.

שאלה: צ"ע הא כיון שאין מבין הספירה הוי כספירה מספק של"ה ספירה.

תשובה: אבל חינוך יש כאן.

וסברא זו של"ה ספירה בקטן, מוזכר בשו"ת דבר אברהם ח"א ס' ל"ד.

ברכה כל יום

שאלה: להסוברים שבספיע"ה כל הימים מצוה אחת, מ"ט מברך בכל יום.

תשובה: כי היא מצוה המתחלקת.

וכן תירץ בחי' הגר"ז מנחות ס"ו, ועמש"כ בזה בשו"ת מהרלנ"ח ס' ס"ב ובשו"ת שבט סופר א"ח ס' מ"א, וראה במכתבו של מרן שליט"א בס' אגרות וכתבים דרך אמונה ס' קמ"ח שהוכיח דע"כ יש ברכה על חצי מצוה, וע"ע בס' ברכת רפאל פסח ס' צ"ג באופ"א, ובשו"ת אור לציון ח"א ס' ל"ו ובשו"ת הרדב"ז ח"ד ס' רנ"ו ובס' תשו' רבי אביגדור נבנצאל עמ' שס"ב ובס' משנת חיים מנחות ס' ס"ד.

עוסק במצוה

שאלה: להסוברים שכל הימים מצוה אחת, כשסופר יום אחד, אם יש לו פטור דעוסק במצוה כששכח.

תשובה: פטור.

בירך המפיל

שאלה: אם בירך המפיל, ונזכר שלא ספר העומר מה יעשה.

תשובה: ישן ויבקש מחבירו בכתב שיעירנו.

אולם בשו"ת שרגא המאיר ח"ו ס' קכ"ו א"ב ח"ז ס"ה ובמקור חיים ס' רל"ט ועמש"כ בזה בשו"ת מקדש ישראל ספיע"ה ס"נ, ובשו"ת רבבות אפרים ח"ו ס' קכ"ג שיספור, וכ"כ בס' אשרי האיש ח"ג עמ' תכ"ה ס"ט ובשו"ת משנת יוסף ח"ג ס' פ'.

כתיבה בספירת העומר

שאלה: מי ששכח לספור ספירת העומר וכתב מכתב ביום כמה לעומר, אם ממשיך לספור בברכה.

תשובה: כתיבה לאו כדיבור.

ובס' פניני שיח שאלה ר"ג השיב מרן שהוי מ"ח ואם כתב יכול להקל. ועמש"כ בזה בתשו' רעק"א ס' כ"ט ובשו"ת מהרי"א אסאד יו"ד ס' שט"ז ובשו"ת מהרש"ג ח"ד ס' י"ט ובשו"ת זכרון יהודה א"ח ס' קמ"ו. ובשו"ת משיב דבר [פלישמן] ס' מ"ו. ובשו"ת דברי שלום [מזרחי] ח"ד ס' מ"ג ובשו"ת משנת יוסף ח"ה ס' פ"ט א"ד. ובשו"ת כתב סופר יו"ד ס' ק"ו ובשו"ת שפתי עני ח"א ס' ע"ב ע"ג. ובשו"ת דברי בניהו חי"ט ס"ג. ובס' נטעי גבריאל פסח ח"ג עמ' קס"א ובס' ברכת מרדכי פסחים ס' נ'. ובס' מעדני סופר ח"א ס' מ"ג ובשו"ת תולדות יצחק ח"א ס' כ"א ובשו"ת חיים שאל ס' ע"ד אות נ"ג ובשו"ת חמדת משה א"ח ס"מ ובשו"ת מחקרי ארץ ח"א יו"ד ס' י"א ובס' מכתבי קהילות הקודש ס' ק"ה ובס' מצות ספירת העומר ס' מ"ד ובס' ספירת העומר להגר"צ כהן עמ' קמ"ו. ובשו"ת מנחת שמואל ח"ד ס' כ"א ובשו"ת חקי חיים ח"ח ס' ע"ה ובס' עקדת משה ח"ד ס' ט"ו ובס' חג ומועד ס' ס"ח.

ספר ימים ולא שבועות

שאלה: ספר באחד הימים רק ימים ולא שבועות אם יכול להמשיך לספור אח"כ בברכה.

תשובה: עי' שו"ת תפ"ט דין י"ז.

והפר"ח ס' תפ"ט שלא יצא. והמג"א סק"ד פליג שיצא. והמשנ"ב שם ס"ק ל"ח שסופר בשאר ימים בברכה. ועמש"כ בס' מצות ספירת העומר פ"ב ס"ד א"ג.

תנאי בספירת העומר

שאלה: אם נכון לעשות תנאי בספירת העומר כשמתפלל ערבית מבעוד יום, ולהתנות אם יזכור לספור אח"כ, אין רוצה לצאת בספירה שספר ואם לא יזכור יוצא.

תשובה: אין ראוי רק בשעת הדחק.

ובעיקר תנאי במצוות ובספירת העומר עמש"כ בבית מתתיהו ח"א ס' י"ג אות ל"ג. ובתנאי בספירת העומר עיין בס' מצות ספירת העומר פ"ו ס"ב.

ספר בבין השמשות

שאלה: נזכר שלא ספר אתמול בבין השמשות ומיד ספר, אם יכול להמשיך לספור אח"כ בברכה.

תשובה: כן.

ועיין בשערי תשובה ס' תפ"ט סק"ה ובשו"ת בית שלמה א"ח ס' ק"ב. ובס' מצות ספירת העומר פ"ד ס' י"ב פ"ט ס' ל"ה אות ה' ובס' וספרתם לכם ס' ל'. וחלק השו"ת ס"ו.

ספר בחיסור

שאלה: מי שספר בחיסור כגון שאמר ביום התשע עשרה יום עשרים חסר אחד אם יצא.

תשובה: עי' שו"ת ס' תפ"ט דין ו'.

ועמש"כ בזה בשו"ת באר משה ח"א ס' פ"ג. ומש"כ בס' מצות ספירת העומר פ"ג ס"י ובשו"ת שבות עמי ח"א ס' י"ד.

אילם בספירה

שאלה: אילם מה יעשה בספירת העומר אם כתיבה לאו כדיבור

תשובה: יחשוב הכל.

ועיין בשו"ת רעק"א ס' כ"ט אם מהני כתיבה בספירת העומר. ומש"כ מוח"ז זצ"ל בשו"ת דברי שלום ח"ד ס' מ"ג. ועמש"כ בשו"ת מקדש ישראל ספירת העומר ס' כ"ה. ואם מהני היראהור בספירת העומר עיין בפר"ח ס' תפ"ט ובקרן אורה ברכות ו' שהירהור לכו"ע ל"מ בספירת העומר. ועיין במשך חכמה ויקרא כ"ג ובהעמק דבר ויקרא כ"ג, ט"ו. ומש"כ בבית מתתיהו ח"א ס"ח אות ל"ז.

מתיקות התורה

מאוצרותיו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א עניני כבוד הבריות [לימי ספירת העומר]

האם מותר להרוג בשבת תנין שטרף אדם, כדי להביאו לקבורה?

שאלה. מעשה שהיה בתנין שטרף אדם בשבת, ונסתפקו האם מותר להרוג בשבת כדי להוציא טרפו ממעיו כדי להביאו לקבר ישראל? תשובה. ברור הדבר שאי אפשר לעבור איסור תורה כדי להביא את המת לקבר ישראל, וח"ו מלהבעיר אש ולנסוע במכונית כדי לפנות חללי ישראל הי"ד לקבר ישראל, השאלה שיש לשאול היא, אם מותר לעבור על מלאכה שאינה צריכה לגופה כגון להרוג את התנין שאין לנו כל צורך בו, ודומה להורג נחש דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, כדי להביא את הנפטר הנטרף במעיו, לקבר ישראל.

והנה כתב השו"ע (סימן שיא סעיף ב) וז"ל: "מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו וכו', יש מי שמתיר להוציאו אף לרה"ר, וכתב המשנ"ב (סק"י) וז"ל: "טעמו דהו"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה דהא אין צריך למת ולית ביה אלא איסור דרבנן לר"ש דקיי"ל כוותיה ובמת לא גזרו מפני כבוד הבריות, אבל הדעה הראשונה ס"ל דלא התירו אלא כרמלית דלית לה עיקר בדאורייתא, משא"כ בזה דשם מלאכה עליה אלא שאין צריך לגופה, לא התירו אף במת", עכ"ל. לאור זאת גם בשאלתנו כך, דלשיטה הראשונה אסור להרגו, ולשניה מותר והלכה כדעה הראשונה לאיסור.

אלא דבעניננו הדבר דומה למה שכתב השו"ע (שם סעיף א) "מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה וכו', וכל זה באותו רשות", וכתב הביאור הלכה (שם ד"ה וכל זה) "דהמ"א והגר"א פירשו את דעת המחבר, שפוסק כהרמב"ם שלא הותר מפני כבוד הבריות רק כשהחיים מתבזים ע"ז, אבל הרבה אחרונים סוברים דה"ה לענין שריפת המת דלא גרע מזה", עכ"פ בתנין שבלע אדם, לא עדיף ממת המוטל בחמה, דאסור לעבור על מלאכה שאינה צריכה לגופה בשביל לקבורו, ואפשר דלדעת הרמב"ם, אף גרע מזה דהחיים אינם מתבזים.

ונראה עוד דאף למ"ד דהתירו מלאכה שאינה צריכה לגופה למת, אפילו הכי אסור, דלכאורה צ"ב אמאי שרינן לטלטל המת מפני הדליקה, מטעם דאדם בהול על מתו ואי לא שרית ליה אתי לכבוי, והא כיבוי הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, וביותר קשה למ"ד דהתירו מלאכה שאינה צריכה לגופה במת, אמאי לא יכבה ממש, ועיין ברי"ף (דף כ ע"ב בדפי הרי"ף) שכתב דאתי לידי כיבוי דאורייתא, דהיינו דיש לחוש שמא יכבה את האש ויתכוין גם לפחמים ואז יעבור על איסור מלאכה דיש בו סקילה, ואפשר דכך גם בעניננו יתכן שיתכוין גם לתנין שיהנה מעורו, ובאמת בכה"ג לא מצינו שהתירו חז"ל לעבור על מלאכה שאינה צריכה לגופה אף למ"ד דמותר להוציאו לרה"ר, דבכה"ג לא יבא למלאכה דאורייתא, משא"כ בנדוננו, דבקל אפשר לבא לידי איסור דאורייתא של נטילת נשמה.

ואפשר דלהרגו בשינוי מותר, דמצינו שהתירו שבות דרבנן משום כבוד הבריות, כגון לקטום קיסם ביד כדי לחצות בו שינוי, דכתב השער הציון (סימן שכב סק"ב) שהפרמ"ג צדד דה"ה דמותר לקטום הקיסם ביד כדי לחצות בו שינוי, אם אי אפשר לו לחצות בו בלא זה, דקטימת הקיסם ביד הוא רק שבות, יעו"ש, אלא דשם התירו שבות ממש בשביל כבוד הבריות, והתם אפשר משום דגנאי גדול לבריות התירו, אלא דלכאורה אפשר להתיר בשינוי, דהוי שבות דמלאכה שאינה צריכה לגופה, ושבות שני דשינוי, והתירו שבות דשבות לצורך מצוה, אלא דיעוין במלכים אומניך (פרק ו הערה כה) שכתבנו דאפשר דמלאכה שאינה צריכה לגופה, הוא שבות חמור יותר דלא התירו.

ואפשר דמותר להרגו על ידי נכרי, כמו שכתב המשנ"ב (סימן שיא סק"ב) דהא"ר מצדד בשם כמה פוסקים להקל ע"י גוי גם להוציאו לרה"ה, אלא דבשער הציון (סק"ח) כתב המשנ"ב דאפשר להקל ברה"ר שלנו, ע"י אינו יהודי, משמע דמלאכה גמורה שאינה צריכה לגופה, אסור אף על ידי עכו"ם, ויתכן דבזה אפשר להקל כיון דהתם יבא לקבורה, אבל הכא לא יבא כלל לקבורה, ועדיין צ"ע (שבת מד, א).

שלושה נפרדו מהציבור ולא זימנו בשם בגלל כבוד הבריות, האם נהגו כדין?

שאלה. שלושה נפרדו מכל הציבור ולא זמנו נברך אלוקינו שאכלנו משלו אלא נברך שאכלנו משלו, בגלל שנודע לאחד מהם שבעל הסעודה רוצה לכבדו בזימון, ומאחר והוא מגמגם התבייש, וביקש משני חבריו שיזמנו עמו, האם נהגו כדן שבגלל כבוד הבריות לא זימנו בשם?

תשובה. נאמר במסכת ברכות דף נ ע"א אמר רבא כי אכלינן רפתא בי ריש גלותא מברכינן ג' ג', וליברכו י' י', שמע ריש גלותא ואיקפד, והקשה הרשב"א (ד"ה וליברכו): ואעפ"י ששינינו עשרה אין נחלקין עד שיהיו כ', כיון דאקפיד הוי זילותא דריש גלותא, וגדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה, והא דרבנן היא עכ"ל, הרי שבגלל כבוד הבריות מותר להפקיע מחיוב זימון בעשרה, כך גם בענייננו בגלל כבוד הבריות מותר להפקיע מחיוב דזימון בעשרה ולזמן בשלש (ברכות נ, א).

מצא מחט מושחלת בחוט בחולצתו, וצריך לעבור ברשות הרבים, מה יעשה?

שאלה. מעשה באדם שגר בלונדון, שבעת ישיבתו בבית הכנסת מצא מחט מושחלת לחוט תלויה לו בחולצתו, ונזכר שקודם השבת תפר לו כפתור, ומתוך טרדה שכח לנתקה בגמר התפירה, ועתה בשבת קודש מצאה תלויה, ונסתפק יהודי כיצד יגיע הביתה, דללכת בלי חולצה, הוא בוש גדולה בשבילו?

תשובה. אם יש לפניו נכרי יבקשו לתלוש ולנתק את המחט, מאחר והוא שבות דשבות לצורך גדול, כי ניתוק המחט מהחולצה הוא רק איסור דרבנן של קורע שלא על מנת לתפור, ומבואר בשו"ע (סימן שז ס"ה) דאמירה לנכרי במקום שבות לצורך הרבה או מפני מצוה מותרת. ובנידוננו ודאי חשיב צורך הרבה, דהרי מצינו דמשום כבוד הבריות פעמים שהתירו אפילו לישראל לעבור על איסור דרבנן, כמבואר בשו"ע (סימן יג ס"ג) דאם נודע לו בשבת כשהוא בכרמלית שהטלית שעליו פסול לא יסירו מעליו עד שיגיע לביתו. ומצינו שאפילו שני איסורי דרבנן התירו, כמו שכתב השו"ע (סימן שיב ס"א) דמשום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים, אפילו מרה"י לכרמלית, עיין שם בביאור הלכה (שם ד"ה דהא). ואף דאפשר קצת לדחות דהתם אי אפשר לו בענין אחר, משא"כ כאן יכול להשאיר בבית הכנסת, מ"מ נראה דאף באופן זה מותר, דהוא לצורך מצוה, לקדש לבני ביתו, ולאכול סעודות שבת.

ואם אין לו נכרי, נראה דמותר לו ללכת לביתו עם החולצה, אם לא יכול ללכת בלי חולצה בשוק, וכמו שכתבנו לעיל, ובמקום כבוד הבריות התירו לטלטל באיסור דרבנן, וטלטול המחט הוא רק איסור דרבנן, כמבואר בשו"ע (סימן שא ס"ב) וז"ל: "לא יצא החייט במחט התחובה לו בבגדו... ואם יצא פטור", וכתב המשנ"ב (ס"ק מז) הטעם "דאין דרך הוצאה בכך", וגם הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, דהרי אינו צריך את המחט בביתו, דהוא צריך את החולצה, וטוב יעשה אם ידור הנאה מהמחט שלא יהנה ממנה, ובזה יהפך רק למטרד, ולפס"ר דלא איכפת ליה. וילך מבית הכנסת עד ביתו בלי לעצור

בדרך, כמו שהתיר החזון איש (עירובין סימן קג ס"ק יט) את הטלטול מרה"י לרה"י דרך כרמלית בשעת הדחק משום שהדבר נחשב ל"שבות דשבות", [מרה"י לרה"י דרך רה"ר מבלי לעצור הוי שבות אחד, כיון שהוצאה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים מותרת מהתורה לרוב הפוסקים, ועצם ההוצאה בנידוננו כאמור הוא שבות כיון שהיא הוצאה שלא כדרכה], ואם יודע שיהיה חייב לעצור באמצע הדרך, אז לפני שיצא מבית הכנסת יוריד החולצה, ויזרקנה לרשות הרבים כלאחר יד, וילך פחות פחות מד' אמות

ברשות הרבים כמבואר בשו"ע (סימן רסז ס"ז), וכשיגיע לביתו יוריד את החולצה, ויזרקנה לתוך ביתו כלאחר יד.

אלא דעדיין יש לעיין על העצה שכתבנו דמותר לטלטל את הבגד אם ידור הנאה מהמחט, או אם ילך פחות פחות מד' אמות, דלמה כתב השו"ע (סימן יג ס"ג) דאם נקרעו לו הציציות והוא ברה"ר אסור לו לטלטלו, וגם במקום כבוד הבריות, משום שהתירו לטלטל רק באיסור דרבנן מפני כבוד הבריות, ולמה לא התירו לו להוציאם ברשות הרבים, על ידי שידור הנאה מהציציות, או שילך אתם פחות פחות מד' אמות? (שבת יא, א).

מתיקות אור השבת

פנינים וסיפורים בענין קדושת השבת [והמסתעף], מתוך סדרת הספרים 'ומתוק האור' הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א כעבור זמן מה הגיע לחפץ חיים אחד מן העסקנים, ואמר לו: "כבוד הרב, נוצרה מציאות לא הוגנת. החיילים הללו מסיימים לאכל אצלנו אוכל כשר, ואז הולכים ואוכלים את הטרף..."

השרפה - ענש על חלול שבת

המכבה את הנר

אמרו חז"ל: "אין הדלקה מצויה אלא במקום שיש חלול שבת" (שבת קיט ע"ב), וכשפורצת שרפה בשבת, פעמים רבות ממנהרים לכבותה שלא על פי דין.

דבר זה - אומר ה"תורי זהב" - נרמז בפסוק בישעיהו (א, ה): "על מה תכני עוד תוסיפו סרה". "על מה תכני" - חללתם שבת ונענשתם על כך, אך אז - "עוד תוסיפו סרה" לכבות את השרפה באפנים אסורים.

המזיקין נבראו בערב שבת

ערב שבת עם חשכה

מובא בספר "צהר תעשה לתבה" לרב משה גמליאל שליט"א:

המשנה באבות (ה, ו) אומרת, שעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ויש אומרים אף המזיקין.

פרש רבינו עובדיה מברטנורא: "אף המזיקין - אלו השדים. שלאחר שברא הקדוש ברוך הוא אדם וחוה היה מתעסק בבריאתו, וכשברא רוחותיהן לא הספיק לברא גופותיהם עד שקדש היום, ונשארו רוחות בלא גוף".

"מזיקין" - כשם כן הם, מזיקין ומחבלים, שוברים והורסים, פוסלים ומעקמים כל חלקה טובה וכל שדה זרועה.

המציאות מדברת בעד עצמה. "ערב שבת", כידוע, הוא יום לחוץ ודחוס, הכל נעשה במהרה, והכעס והמחלקת מצויים יותר.

בשאר ימות השבוע נתן להבליג וגם להעלים, לא כל דבור עושה רשם, אין הרבה מקום ואחיזה לסטרא אחרא וזאת מפני שלא נבראו בימים אלו, לכן יחסית רגועים ושקטים הם.

אולם בערב שבת בין השמשות, אומרת המשנה שנבראו המזיקין. זהו זמן שנאחזים הם בו, וכל נדנוד קטן וסטיה אפלו הכי קטנה של בני הבית, רובצת ונאחזת הסטרא אחרא בהם, ומעוררת את הדין והמחלקת, את הקפידה והכעס ביניהם, וברב המקרים מדבר על דברים שאין בהם ממשות, ומדבר קל נעשה פר הרוכב על הר.

לוי ישיביל האדם לדעת שהמזיקין נבראו ביום זה - לא יקבל וידון את בני הבית כהויתם. לא תמיד הדבור והמעשה משקף את הרצון והתכן הפנימי של הנעשה כנגד.

זכר, אל תשכח, וראה ויחכם! בתחבולות תעשה לך מלחמה, כנגד היצר הרע, לעבר את היום בשלום, לא לעורר דינים ומדנים, ו"הבא להטהר מסייעין בידו".

השנוי בנסח תפלות השבת

צריך להבין, מה ראו חכמים לתקן בשבת שלש תפלות שונות זו מזו, בעוד שביום טוב כל התפלות שוות?

באר האבודרהם: שבת נקראת 'פלה' והקב"ה נקרא 'חתן', לכן תקנו בליל שבת לומר "אתה קדשת", על שם הקדושין שמקדש החתן את הפלה.

בתפלת שחרית תקנו לומר "ישמח משה", על שם שמחת החתן עם הפלה ונתינת הסבלונות והמתנות. לאחר מכן מתפללים מוסף, רמז לתוספת הפתחה שמוסיף החתן על פתחת הפלה, או בשל הקרבת המזכרים שם, שהם רמז לסעדת המצוה של הנשואין. ובתפלת מנחה אומרים "אתה אחד", על שם שמתאחד החתן עם הפלה.

רבי קלונימוס כתב, כי שלש התפלות הללו, הן כנגד שלש שבתות: שבת בראשית, שבת מתן תורה [שהרי לדעת הכל נתנה התורה בשבת (שבת פו ע"ב)], ושבת שלעתידי לבוא. תפלת "אתה קדשת", הנאמרת בליל שבת, מתיחסת לשבת בראשית. תפלת "ישמח משה במתנת חלקו" מתיחסת לשבת מתן תורה, ואלו תפלת "אתה אחד" מדברת על שבת שלעתידי לבוא, שאז יהיה "ה' אחד ושמו אחד".

ערבית

ארבע תפלות וארבע סעודות - כנגד

ארבע שבתות

אתה קדשת את יום השביעי לשמך

כתב הגר"א ב"אדרת אליהו" (במדבר כג, מה): ארבע שבתות הן: אחת שבת בראשית, כמו שכתוב בלוחות הראשונים (שמות כ, יא): "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ... וינח ביום השביעי", והשניה שבת מצרים, שבחר להם משה במצרים, וכמו שכתוב בלוחות השניים (דברים ה, טו): "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו' על כן צוה ה' אלקיך לעשות את יום השבת". השלישית כנגד שבת שלעתידי לבוא, כמו שאמרו חז"ל (תמיד ז, ד): "מזמור שיר ליום השבת - מזמור שיר לעתיד לבוא, ליום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים", והרביעית כנגד קרבנות המוספים שבפרשת פינחס. וכנגדן - ישנן ארבע תפלות של שבת: "אתה קדשת" - כנגד שבת בראשית, "ישמח משה במתנת חלקו" וישני לוחות אבנים הוריד בידו" - כנגד שבת מתן תורה, "אתה אחד" - כנגד שבת שלעתידי לבוא, שאז יתאחד שמו של הקב"ה, ו"תכנת שבת רצית קרבנותיה" - כנגד מוספי הקרבנות.

שלש שבתות הן כנגד שלש סעודות, והרביעית היא בסוד תוספת, והיא סעדת מלכה.

והנחילנו - כנחלה שאין לה הפסק

קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך. שבוענו מטובך ושמחנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו ה' אלקינו באהבה וברצון שבת קדשך מן ראש הישיבה רבי ירחמיאל גרשון אידלשטיין שליט"א עמד על נקדה נפלאה בתפלה זו:

הננו מבקשים מהקב"ה הרבה בקשות: רצה במנוחתנו, קדשנו במצותיך, ותן חלקנו בתורתך, שבוענו מטובך, ושמחנו בישועתך. והבקשה האחרונה אחרי הכל היא: "והנחילנו". הינו: כל המעלות והשלמות שקבלנו בשבת

קובץ דרישה וחקירה (גליון קא) אחרי קדושים תשפ"א | 5

כְּשֶׁשָׁמַע הַ"חֶפֶץ חַיִּים" אֶת הַדְּבָרִים אָמַר: "אִם כֵּן, עָלֵינוּ לֵאסֹף עוֹד כֶּסֶף. יִתְכַּן שֶׁהֵם רָעִיבִים, וְאֵין לָהֶם מִסְפִּיק אֲכָל..."

"יֵשׁ מִסְפִּיק אֲכָל", עָנָה לוֹ מִיד הַעֲסָקוֹן, "יֵשׁ שָׁפַע כֶּזֶה, שֶׁבְּכָל פֶּעַם נוֹתֵר עוֹד, וְאֵף עַל פִּי כֵּן הֵם הוֹלְכִים לֵאכֹל טָרֶף".

"אִם כֵּן", הִגִּיב הַ"חֶפֶץ חַיִּים", "עָלֵינוּ לִמְצֹא טֶבַח, שִׂידַע לְבַשֵּׁל טַעִים יוֹתֵר. שֶׁכֵּן אִם לִמְרוֹת הַשָּׁפַע, הֵם הוֹלְכִים לַחֲפֹשׁ בְּמָקוֹם אֲחֵר, עַל כִּרְחֹף, שֶׁהָאֲכָל הַכָּשֵׁר שֶׁלָּנוּ אֵינוֹ מִסְפִּיק טַעִים..."

"יִסוֹד עֲצוּם טְמוֹן בַּדְּבָרֵינוּ שֶׁל הַ"חֶפֶץ חַיִּים" - מִסְכָּם הָרַב דִּינָר - "כְּשֶׁהוֹלְכִים לַחֲפֹשׁ בְּבוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים, הֵרִי זֶה מִכַּח חֲסִירוֹנָם שֶׁל בּוֹרוֹת מְלֵאִים".

כְּמָה דְּמַעוֹת נִשְׁפְּכוּ עַל בָּנִים וּבָנוֹת הַסּוֹטִים מִן הַדֶּרֶךְ וּמִחֲפָשִׁים לָהֶם אֶת הָאֲשֵׁר בְּמַחֲזוֹת רְחוֹקִים מֵאֲתָנּוּ, כְּמָה יָמִים וְאוֹקֵינוֹסִים שֶׁל צֶעַר אֲפָשֵׁר לִמְלֵא מֵהֶם?!

לְכַאוֹרָה קִשָּׁה, אֵיךְ יִתְכַּן שֶׁאֲדָם עוֹזֵב אֶת מְקוֹר הָאוֹר וְהָאֲשֵׁר, וְהוֹלֵךְ לוֹ לְמָקוֹם חֲשֵׁכָה וְצִלְמוֹת?

אֵין זֹאת אֱלָא, שֶׁכָּכֵל הַנִּרְאָה אֲנַחְנוּ לֹא מְצַלִּיחִים לְהַגִּישׁ אֶת הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת בְּצוּרָה מִסְפִּיק עֲרֵבָה לַחִיד?

נִמְצָא אִפּוֹא שֶׁהַבִּקְשָׁה "שֶׁבַענוּ מִטּוֹבָךְ" אֵינָה גִשְׁמִית כָּלִל וְכָלִל! אֲדַרְבָּה, אָנוּ מִתְחַנְּנִים וּמִבְקָשִׁים מִבוֹרָא הָעוֹלָם, שֶׁנִּזְכֶּה לְשַׁבַּע מִן הַטּוֹב שֶׁלּוֹ, שֶׁנִּחוּשׁ בְּעֲרֵבוֹת הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת, וְלַעֲוֹלָם לֹא נִזְדַּקֵּק לַחֲפֹשׁ אֶת הַשָּׁבַע בְּמָקוֹמוֹת אֲחֵרִים.

מדוע תקנו ז' ברכות בתפלות השבת?

תַּפְלָה הָעֲמִידָה בַּשַּׁבָּת כּוֹלֶלֶת שֶׁבַע בְּרָכוֹת, בְּעוֹד שֶׁבִּיּוֹם חוֹל מִתְפַּלְלִים שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת [תִּשְׁעַ עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת לְאַחֵר תּוֹסֶפֶת "וְלִמְלֻשִׁינִים"]. וְטַעַם הַדְּבָר מוּבָא בִּירוּשְׁלָמִי (שַׁבָּת טו, ג), כִּי "אֲסוּר לְתַבַּע צִרְכּוֹ בַּשַּׁבָּת".

בְּאֵר רִש"י בְּסִפֵּר "הַפְּרָדָס", לְפִי שֶׁהַשַּׁבָּת יוֹם מְנוּחָה הֵיא וְצָרִיךְ לְהִתְעַנֵּג בָּהּ, כִּנְאָמַר (יִשְׁעִיָּהוּ נח, יג) "וְקִרְאֵתָ לַשַּׁבָּת עֲנֹג", וּבִתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאֲדָם צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם וּמִצְטַעֵר עֲלֵיהֶם כְּגוֹן גְּאֻלָּה, סְלִיחָה, רְפוּאָה וּפְרִיָּסָה. אִם הִיָּה הָאֲדָם מִתְפַּלֵּל בַּשַּׁבָּת "ח בְּרָכוֹת, מִתּוֹךְ שֶׁהִיָּה מְזַכֵּר אֶת הַדְּבָרִים הֵלְלוּ הִיָּה מִצְטַעֵר וּמִמַּעַט בְּעֵנֶג. לְפִיכֶךָ תִּקְנוּ חז"ל תַּפְלָה שֶׁאֵין בָּהּ דְּבָרִים שֶׁל צֶעַר.

הוֹסִיף הַמַּחְזוֹר וִיטְרִי וּבֵאֵר: בַּתְּפִלָּה שֶׁל יוֹם חוֹל יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁל חוֹל. כִּיצַד? אִם הִיָּה כְּסִיל, אֲזִי מִבְקָשׁ הוּא "חוֹנֵן הַדַּעַת". אִם הִיָּה בַּעַל תְּשׁוּבָה הוּא מִבְקָשׁ "הַרּוּצָה בַּתְּשׁוּבָה". אִם הִיָּה בִּשְׁבִי, מִבְקָשׁ "גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל" וְכָל שְׂאֵר תַּפְלוֹת. אָמַר הַקֶּב"ה כִּי הַשַּׁבָּת נִתְּנָה מְנוּחָה לְכָלִל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים א ח, נו): "בִּרְוֹךְ ה' אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל", לְכֵן תִּקְנוּ רַבָּנֵינוּ תַּפְלָה שֶׁאֵין בָּהּ כָּל צֶעַר.

מִדּוּעַ תִּקְנוּ בַּשַּׁבָּת לומר שֶׁבַע בְּרָכוֹת? הַגִּמְרָא (בְּרָכוֹת כט ע"א) אוֹמֶרֶת: "הֵנִי שֶׁבַע דְּשַׁבְּתָא כְּנֻגָּד מִי? אָמַר רַבִּי חֵלְפָתָא בֶּן שְׂאוּל: כְּנֻגָּד שֶׁבַעָה קוֹלוֹת שֶׁאָמַר דּוֹד עַל הַמַּיִם". הֵינּוּ כְּנֻגָּד "מִזְמוֹר לְדוֹד" (פְּרָק כט) שֶׁם נֶאֱמַר שֶׁבַעָה קוֹלוֹת: "קוֹל ה' עַל הַמַּיִם"; "קוֹל ה' בַּלְח"; "קוֹל ה' בְּהִדְר"; "קוֹל ה' שֶׁבַר אֲרָזִים"; "קוֹל ה' חֲצֵב לְהַבּוֹת אֵשׁ"; "קוֹל ה' יַחִיל מִדְּבָר"; "קוֹל ה' יַחֲלִיל אֵילוֹת".

בְּסִפֵּר "הַפְּרָדָס" שֶׁחֲבָרוּ רִש"י מוּבָא, כִּי שֶׁבַע הַבְּרָכוֹת הַנֶּאֱמָרוֹת בַּתְּפִלּוֹת שַׁבָּת נִתְקְנוּ כְּנֻגָּד שֶׁבַע הָאֲזָכָרוֹת הַמוֹפִיעוֹת בְּ"מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת": טוֹב לַהֲדוֹת לַה', כִּי שִׁמְחַתְּנִי ה', מֵה גָּדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה', וְאַתָּה מְרוֹם לְעֵלָם ה', כִּי הִנֵּה אֵיבִיךָ ה', שֶׁתּוֹלִים בְּבֵית ה', לְהַגִּיד כִּי יֵשֶׁר ה'.

בְּמַחְזוֹר וִיטְרִי הוֹסִיף, כִּי יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנִּתְקְנוּ שֶׁבַע בְּרָכוֹת, כְּנֻגָּד שֶׁבַעָה קוֹלוֹת הַמְּזַכְרִים בַּתּוֹרָה: "וַיְהִי קֶלֶת וּבְרָקִים"; "וַיְהִי קוֹל הַשֶּׁפָּר"; וְהָאֱלָקִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל"; "וְכָל הָעָם רָאִים אֶת הַקּוֹלוֹת"; "וְאֵת קוֹל הַשֶּׁפָּר"; וַיַּעֲן כָּל הָעָם קוֹל אֶחָד.

מִחֲמַת הַשָּׁפַעַת קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת, יִמְשְׁכוּ אֲצֻלָּנוּ גַּם אַחֵר כֶּךָ, בִּימֵי הַשַּׁבּוּעַ, בְּלִי הַפֶּסֶק, כְּמוֹ "נִחְלָה" שֶׁאֵין לָהּ הַפֶּסֶק (בְּבֹא בְּתָרָא קַכט ע"ב).

בְּאִפֻּן כֶּזֶה, בַּשַּׁבָּת הַבֹּאָה זֻכִּים לְקַבֵּל עוֹד הַשָּׁפַעָה, וְכָל שַׁבָּת מוֹסִיפָה עוֹד הַשָּׁפַעָה עַל הַשַּׁבָּת הַקּוֹדֶמֶת, כִּיּוֹן שֶׁהַשָּׁפַעָה קִיָּמַת וְנִמְשְׁכַת בְּלִי הַפֶּסֶק כְּמוֹ נִחְלָה, וּמוֹסִיפִים עוֹד קִדְשָׁה וְעוֹד קִדְשָׁה מִשַּׁבָּת לַשַּׁבָּת, וְכָךְ עוֹלִים מִדְּרָגוֹת וּמִדְּרָגוֹת עַד לְשִׁלְמוֹת הַנִּכְסָפָת, כְּמוֹ שֶׁכְּתַב הַמַּסְלַת יִשְׂרָאֵל (פְּרָק א) שֶׁהָאֲדָם הַשָּׁלֵם הוּא "הַמְקַדֵּשׁ בַּקִּדְשָׁתוֹ יִתְבָּרֵךְ".

אָמְנָם - מִמַּשִּׁיךְ רַבִּי גִרְשׁוֹן שְׁלִיט"א - יִשְׁנֶן גַּם יְרִידוֹת, וְעִלּוּלִים לִירֵד מִן הַמִּדְרָגָה, וְצָרִיכִים לְהִזָּהֵר מִהַיָּצֵר הָרַע שֶׁלֹּא יִגְרַם יְרִידָה. וְאָמְנָם מִבְקָשִׁים "הַנִּחְיָלָנוּ", אֲבָל זֶה לֹא מִסְפִּיק וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד גַּם לְהִשְׁתַּדֵּל בְּעֲצָמוֹ וּלְעֲשׂוֹת מַה שֶׁיִּכְלֹתוּ לְהִזָּהֵר מִהַיָּצֵר הָרַע, כִּי אָדָם שְׂרוּצָה שִׁיעֲזָרוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, צָרִיךְ תַּחֲלָה לְעֲשׂוֹת בְּעֲצָמוֹ כָּל מַה שֶׁבִּכְחוֹ, וְרַק אַז יִזְכֶּה לְסִיעֲתָא דְשִׁמְיָא.

כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל (קְדוּשִׁין ל ע"ב): "יָצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְּגֵבֵר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְקָשׁ לְהִמִּיתוֹ, וְאֵלְמָלָא הַקֶּב"ה עוֹזְרוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לוֹ". דּוּעַ מִהַגִּרָּא ז"ל שֶׁבֹּאֵר בִּזְהָ, שֶׁרַק אָדָם שֶׁכָּבַר עֲשָׂה בְּעֲצָמוֹ כָּל מַה שֶׁהוּא יָכוֹל לְעֲשׂוֹת, וְהַגִּיעַ לְמַצֵּב שֶׁאֵלְמָלָא הַקֶּב"ה עוֹזְרוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לוֹ - לוֹ הַקֶּב"ה עוֹזֵר, אֲבָל אִם לֹא עֲשָׂה כָּל מַה שֶׁבִּכְחוֹ - אֵין עוֹזְרִים לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם.

כֶּךָ כְּתַב הַמַּסְלַת יִשְׂרָאֵל (פְּרָק ב): "אִם הָאֲדָם מִפְּקַח עַל עַצְמוֹ - אַז הַקֶּב"ה עוֹזְרוֹ וְנִצַּל מִן הַיָּצֵר הָרַע, אֲבָל אִם אֵינוֹ מִפְּקַח הוּא עַל עַצְמוֹ - וְדַאי שֶׁהַקֶּב"ה לֹא יִפְקַח עָלָיו, כִּי אִם הוּא אֵינוֹ חָס - מִי יְחוּס עָלָיו, וְהוּא כְּעֵנִין מַה שֶׁאָמְרוּ (בְּרָכוֹת לג ע"א) 'כָּל מִי שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַה אֲסוּר לְרַחֵם עָלָיו', וְהוּא מַה שֶׁאָמְרוּ (אֲבוֹת א, יד) 'אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי'".

לְכֵן, לֹא מִסְפִּיק מַה שֶׁמִּבְקָשִׁים 'וְהַנִּחְיָלָנוּ', וְצָרִיךְ גַּם לְהִשְׁתַּדֵּל לְעֲשׂוֹת מַה שֶׁבִּכְחוֹ שֶׁלֹּא לִירֵד מִהַמִּדְרָגוֹת שֶׁהַשִּׁיג בַּשַּׁבָּת, וּמִי שֶׁאֵינוֹ

עוֹשֶׂה כָּל מַה שֶׁהוּא יָכוֹל - זֶה חֲסֵר שֶׁכָּל, שֶׁהֵרִי זֶה בִּידוֹ, וּכְדַאי לוֹ לְהִתְאֲמֵץ. רַק אִם יִתְאֲמֵץ וְיַעֲשֶׂה כָּל מַה שֶׁבִּכְחוֹ, אַז יִזְכֶּה לְסִיעֲתָא דְשִׁמְיָא שֶׁהַשָּׁפַעַת קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת תִּמְשֹׁךְ אֲצֻלָּנוּ כְּמוֹ נִחְלָה.

בקשה שנחוש בערבות התורה והמצוות

קדשנו במצוותיך ותן חלקנו בתורתך שבענו מטובך

הַסֵּדֵר בָּהּ מוֹפִיעָה בְּקִשָּׁה זֹאת מְעוֹרֵר תַּמִּיהָ גְּדוֹלָה:

בַּתְּחִלָּה מִבְקָשִׁים אָנוּ שֶׁהַקֶּב"ה יַעֲזָרֵנוּ לְקַיֵּם אֶת הַמְצוּוֹת בַּקִּדְשָׁה וּבִטְהָרָה, בְּשִׁלְבַּת הַבָּא אָנוּ מוֹסִיפִים לְהִתְפַּלֵּל, שֶׁנִּזְכֶּה וְהַקֶּב"ה יִתֵּן חֵלְקֵנוּ בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְלֹא רַק בְּשִׂאֵר הַמְצוּוֹת, וּבְשִׁלְבַת הַשְּׁלִישִׁי, הָאָמוֹר לְכַאוֹרָה לְהִיּוֹת הַגְּבוּהָ מִכָּלֵם, מוֹפִיעָה בְּקִשָּׁה גִשְׁמִית "שֶׁבַענוּ מִטּוֹבָךְ".

הַדְּבָר קִשָּׁה, הֵא כִּיצַד? אֵיךְ יִתְכַּן לְחַזֵּר מֵאִגְרָא רַמָּא לְבִירָא עֲמִיקְתָּא?

תְּרוּץ לְשִׁאלָה זֹאת שֶׁמַּעֲתִי מִהֶרֶב יְהוּדָא אֲרִיָּה דִּינָר שְׁלִיט"א עַל פִּי מַעֲשֶׂה שֶׁהִיָּה עִם הַ"חֶפֶץ חַיִּים" זצ"ל.

בְּאַחַד הַיָּמִים נוֹדַע לַ"חֶפֶץ חַיִּים" שִׁישְׁנָם הַרְבֵּה מֵאֵד חֲזִילִים יְהוּדִים בְּצִבָּא הַרוּסִי, אֲשֶׁר מִתְגַּעֲלִים בְּנִבְלּוֹת וּטְרָפוֹת. הַ"חֶפֶץ חַיִּים" נִרְעַשׂ מִן הָעֵנִין, וְעַד מִהֶרֶב נִחְלַץ בְּכָל כַּחוֹתָיו לְמַצִּיאֵת פְּתוּרוֹן. אֲסֹף כֶּסֶף וְהָקִים מִטְבַּח כָּשֵׁר לְאוֹתָם יְהוּדִים, מִמֶּנּוּ נִזְוֵנוּ כָּלֵם.

כְּעִבּוֹר זְמַן מַה הִּגִּיעַ אֵלָיו אֶחָד מִן הָעֲסָקָנִים, וְאָמַר לוֹ: "כְּבוֹד הָרַב, נוֹצְרָה מְצִיאוֹת לֹא הוֹגְגֶת. הַחֲזִילִים הֵלְלוּ מְסִימִים לֵאכֹל אֲצֻלָּנוּ אֲכָל כָּשֵׁר, וְאֵז הוֹלְכִים וְאוֹכְלִים אֶת הַטָּרֶף... אֲנַחְנוּ מִתְבַּזִּים, אוֹסְפִים כֶּסֶף וְטוֹרְחִים כָּל כֶּךָ הַרְבֵּה - אוֹלָם הֵם צוֹחֲקִים מִן הָעֵנִין כְּלוֹ וְנִהְיִים מִתּוֹסֶפֶת הַמְּזוֹן שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם בְּזִכְיוֹת הִיּוֹתָם יְהוּדִים".

הוא הוציא את ספר התהלים מהכיס, וכמו בכל יום בתקופה האחרונה, שקע בתפילה נרגשת מעומק הלב. לפתע, תוך כדי התפילה, גאו רגשותיו ברחמים על ידידו, דאגתו הכנה לשלומו שברה שיאים, וכהרף עין נייער זיק במוחו: 'אני באמת חבר שלו, באמת בריאותו שלו - עולה לי בבריאותי שלי... אך האם אני משקיע בו באמת? האם אני באמת מסור אליו בכל נימי נפשי?'

קובץ דרישה וחקירה (גליון קא) אחרי קדושים תשפ"א | 7

מתעוררים רחמי שמים, העובדה שיהודי ריחם עליו מעוררת עליו רחמי שמים.

הוא מוסיף ומגלה כיצד, וחושף טפח מהנעשה בעולמות העליונים: כאשר יהודי מרחם על יהודי אחר, מליצי היושר בשמים אומרים לבורא עולם, 'אם אדם בשר ודם כה מרחם ומתאמץ ומתמסר למען יהודי אחר, קל וחומר שמלך מלכי המלכים שהוא כל יכול יתאמץ למען אותו יהודי, וישלח דברו להשפיע עליו חסד ורחמים עד בלי די!'

מדהים! הדרך לגרום להשפעת השפע והרחמים משמים על זולתנו, עוברת דרכנו! אם אנו נתחבר לכל יהודי באהבה, בהתמסרות, ברצון להקריב, במאמץ להקל - אזי משמים יפעלו באותה דרך, ישפיעו עליו שפע רחמים וחסדים, ויעטרוהו באוצרות טובה וברכה!

הבה נחשוב במה נוכל לסייע, במה נוכל לשפר את מצבו של הזולת, כיצד נוכל להפוך את האכפתיות והדאגה - לפעולה מעשית שתסייע לזולת. וככל שנזכה להרבות באהבת ואחוות אחים, וככל שנרבה בדאגה כנה בעלת משמעות מעשית - כך נזכה שאהבתנו ודאגתנו ההדדיות יעוררו רחמים ואהבה משמים, לזכותנו בישועות ונחמות עד בלי די!

הזמנה מפתיעה...

בשכונת 'גבעת מרדכי' בירושלים, בבנין שקט בדרך כלל, התגוררה משפחת הגה"צ רבי צבי הירש פלאי זצ"ל, משגיח ישיבת חברון. אלא שאותם ימים לא היו ימים שקטים בבנין, ההיפך הוא הנכון...

הדיירים בקומה למעלה, שכני הרב והרבנית, צרה להם דירתם. המשפחה התרחבה, גדיים נעשו תיישים, תינוקות משחקים נוספו למשפחה, ונוצר צורך קיומי להרחיב את הדירה. הם השקיעו רבות בתוכניות הבניה, באו בדברים עם קבלן שיפוצים נודע, ולבסוף, ביום מן הימים הופיע טרקטור גדול מאחורי הבנין, והחל לחפור במרץ...

זה היה היום השלישי האחרון בבנין. כל מה שהיה עד אז, אחוות השכנים, העזרה ההדדית, נמוג ואיננו. נכון שהשכנים אישרו את הבניה והסכימו לה, אך ברגע האמת - החלו להתלונן, תלונות מוצדקות יותר ופחות. זה בא בטענות על שעות העבודה, וההוא לא הפסיק להתאונן על האבק והלכלוך, אחד השכנים רגז על הרעש שיוצרת העבודה, ושכן אחר בכלל טען שילדיו מפחדים מהפועלים...

חלק מהתלונות היו מוצדקות וטופלו במידת מה, וחלק מהן - שגרתיות ורגילות, מעשה שיגרה בבניינים בהם נערכים שיפוצים, בעיות שחולפות כעבור תקופה קצרה ולא נעימה. בעלי הדירה המשופצת השתדלו ככל יכולתם להיטיב עם השכנים ולמנוע את צערם, אך היה ברור לכולם שמקצת כאב ראש ועגמת נפש - אין דרך מילוט...

והנה, ביום אחד לעת ערב, הבחינה בעלת הדירה המשופצת ברבנית פלאי ע"ה, כשהוא עולה את המדרגות לכיוון ביתם. בשברירי שניה הספיקה לחשב, כי בוודאי הרבנית כבר לא מחזיקה מעמד מול הרעש והלכלוך הרב, המעיקים מאוד על אנשים מבוגרים. היא גם הספיקה להעריך, כי העבודות כבר לא יוכלו להימשך כסדרן, היא תיאלץ להפסיקן באיבן ולהישאר בבית משופץ למחצה, שכן בוודאי לא תוכל לסרב לבקשתה ותלונתה של אשה מבוגרת ונכבדה כמו השכנה - הרבנית פלאי...

עוד שניה חולפת, והרבנית פלאי כבר נוקשת בדלת. כשפתחה, המתינה לשמוע את תלונותיה, אלא שלהפתעתה הרבה, הרבנית התעניינה בשלומה, שאלה איך עוברים עליה הימים הקשים - כשמשפצים לה בבית, ובקול אכפתי ומודאג שאלה לשלום ילדיה...

אחר כך, הגיעה ההפתעה האמיתית. הרבנית פלאי פתחה ואמרה: 'תראי, שכנתי היקרה!', שיפוצים זה לא קל, אני בטוחה שאתם עוברים ימים קשים, ואת עם הילדים הקטנים בבית. רציתי להציע לך לשלוח אליי את הילדים לשעות אחר הצהריים, שיהיה להם מרחב נקי ונוח לשחק. גם אם את רוצה לנוח בימים כה טרופים - תרגישי בנוח לשלוח את הילדים למטה - למשפחת פלאי...

ההרהור הזה הוסיף להטרידו, ואז עלו בו שאלות נוספות: 'האם פעם דאגתי לפרנסתו הדחוקה? מעבר להתעניינות כנה בעבודתו ובמעשי ידיו, האם לקחתי אחריות לשלומו הכלכלי ושלוותו הכספית? האם הרגשתי פעם שדאגותיו שלו - הן דאגותיי שלי?'; המחשבות הללו לא נתנו לו מנוח. לנוכח מצבו הקשה של ידידו, ההרהורים הללו שבו ועלו בו, הובילו אותו להחלטה אמיצה וחסרת תקדים:

'ברגע זה', המה לבו בהתרגשות ובחמלה על חברו, 'הריני מקבל על עצמי, כי בעזרת השם, לכשנזכה לראות בנס הגדול בהבראתו השלימה של ידידי, אני לוקח על עצמי לדאוג לכל מחסורו, לפרנסו בשפע ובהרחבה! אחזק את הידידות המופלאה בינינו בלקיחת אחריות למצבו הכלכלי, בהקרבה של ממש ובהתחייבות אמת, למען שיפור חייו של ידידי. אתאמץ ואצליח בס"ד לדאוג לפרנסתו, לחם לפי הטף, חגים ומועדים, חתונות ושמחות - הכל עלי, באחריות!'

הוא עלה על יצועו נרגש, וביום המחרת זכר היטב את דבר ההבטחה, והמשיך לעקוב מקרוב אחר מצבו של ידידו החולה, מתוך תקווה כי קבלתו זו תשנה את רוע הגזירה, ובכח הידידות המתחדשת בעוצמה - יזכה חברו לחיים ארוכים ובריאים. והנה, למרבה הפלא, הנס קרם עור וגידים - - -

לפתע פתאום, הפכו הרופאים לאופטימיים. הם דיווחו על שיפור איטי במצב, ואחר כך על התקדמות. למרבה השמחה ולגודל הנס, כעבור ימים בודדים כבר שוחרר ממחלקת 'טיפול נמרץ', עבר מספר טיפולים כשהפעם גופו עמד בהם בהצלחה, ולא עברו אלא שבועות בודדים עד שהועבר להתאוששות בבית הבראה, ואחר כך חזר לחיק משפחתו...

הדבר היה לפלא, והפך לשיחת היום במשפחה, בשכונה, בקרב הקרובים והרחוקים. רבים כל כך שהתפללו למענו של החולה והעריכו כי ימיו ספורים, הופתעו לראותו מהלך על שתי רגליו, מחייך ושמח, בריא ואיתן. איש לא ידע מה חולל את הנס הגדול, כיצד קרה שאדם שהיה מוטל על ערש דווי נגאל ממוות לחיים...

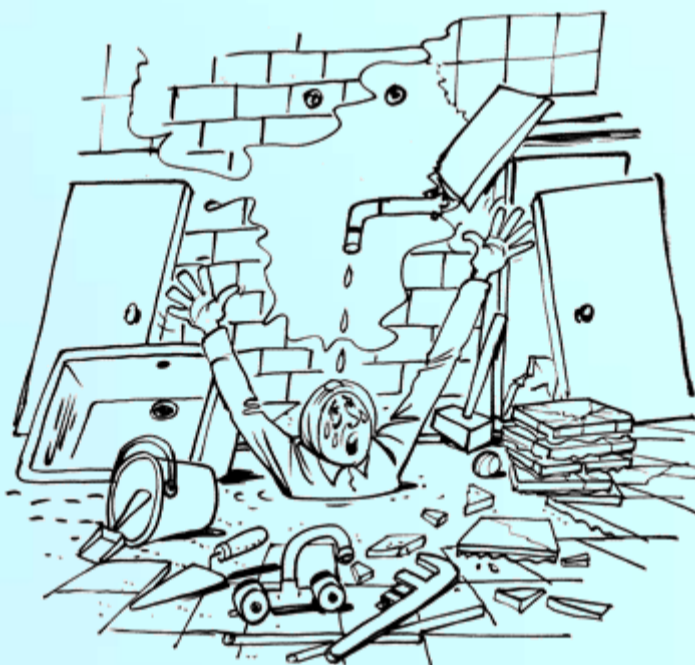
ר' דוד כן ידע, ועד היום הוא יודע, ושמח לשלם את המחיר, כבר למעלה משלושים שנה... מאז אותו יום ניסי בו הבריא חברו, ר' דוד עומד במילתו, ומפרנס את חברו בשפע רב ובהרחבה גדולה, מכל הלב, באהבה ובשמחה. הוא שולח לו סכום כסף כדי שיוכל 'לגמור את החודש' בהרחבה, ובחגים - מעניק לו מתת יד הגונה שתסייע לו לשמוח בחג. ר' דוד גם חותם על השיקים בחתונות ילדיו, מכסה את כרטיס האשראי שלו מדי חודש, וגם מזרים לו תמיכות כספיות בהיקף עצום...

ולמרבה השמחה, יד ה' היתה עמו לעוזרו, ובתקופה שחלפה הצליחו עסקיו של ר' דוד עד

בלי די, והוא התעשר עושר מופלג. את העושר הזה לא תלה בהצלחתו האישית, אלא בסייעתא דשמיא צמודה שעמדה לו, לקיים את הבטחתו ולהצליח לעמוד במילתו. הוא נוכח לדעת, כי רחמיו הגואים דאגתו הכנה ולקיחת האחריות האישית שלו למען חברו - הם שעמדו להציל את ידידו מהמחלה הקשה, וגם פתחו עבור עצמו שערי שפע וברכה עד בלי די...

ולא נועד סיפור זה, אותו שמענו מר' דוד בעצמו, אלא כדי ללמדנו: פעמים רבות הלב נקרע מכאב לנוכח ייסורים של חבר, אסון שהתרחש, טרגדיה אנושית עצובה, צרה קשה שהתרגשה על יהודי. הלב נקרע מכאב ודאגה, חמלה והשתתפות, אך אין בכך די: אהבת ישראל אמיתית היא לקחת אחריות, כך ממש. לדאוג לזולת כי הוא - זה אני, ואהבת לרעך - כמוך, כי ככל שניקח יותר אחריות על הזולת, כך יושפעו עליו שפע ורחמים עד בלי די.

והוא שחשף הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ז"ע, כמובא בספר 'דברי דוד', בבארו את דברי חז"ל 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים'. כי כל המרחם על הבריות - אדם שלבו גואה ברחמים ובחמלה על חברו, ומתאמץ ומתמסר ומשתדל למען ידידו, להצלחתו, לפרנסתו, לרווחתו ולהסיר דאגותיו מעליו, אזי 'מרחמים עליו' - על החבר הזה

האשה צחקקה במבוכה, והרבנית הוסיפה: 'נו, באמת, את לא צריכה להתבייש... יש לנו בבית משחקים שמשותפים את נכדי, והם יוכלו לשמש את ילדיך באותה מידה!'. לחילופין, תבואי בעצמך לנוח אצלנו, הדירה שלנו ריקה ונשמח לארח אותך למנוחה בחדר שקט ופרטי, נקי וצלול! אתם מוזמנים, באמת!' - סיימה הרבנית את דבריה הכנים, ושבה לביתה...

סיפור זה, המופיע בספר 'ברכי נפשי', אין כמוהו להורות לנו מהי אהבת ישראל אמיתית, המתבטאת בדאגה ואכפתיות כנה לזולת. ובפרט בעת קושי ומצוקה, ובעיקר כשעוברים תקופה פחות נעימה - אז הוא רגע המבחן עד כמה אהבת ישראל גואה בנו, עד כמה אנו מסורים ואוהבים באמת את זולתנו. כי כשאדם אוהב את השני באמת - זה מיקל עליו להתמודד עם הקושי האישי שלו, ולראות את הקושי של הזולת כדחוף יותר ומכביד יותר, ולפיכך הוא מתמסר לפתרונו...

הבה נחשוב היכן נוכל להקל, הבה ננסה לאמוד במה נוכל לסייע, הבה נבחן במה נוכל להיטיב - כדי שהאהבת ישראל שלנו תלבש צורה מעשית, בדאגה כנה ואכפתית למה שעובר על הזולת, בפעולה של ממש כדי להקל עליו!

החלב הנודד...

חנות המכולת הקטנה בשכונת שערי חסד, היתה חנות מכולת קטנה, אמיתית, כמו של פעם. חדר קטן המכיל מוצרי בסיס, חלב טרי המגיע מדי בוקר, כמה לחמים ולחמניות חמות, ותו לא. בעל המכולת ורעייתו, למרות שכבר היו באים בימים, שימשו כמנהל וחנווני, מנהל החשבונות ומסדר המדפים, בעת ובעונה אחת...

ביום מן הימים, הגיע זמנו של בעל המכולת להיקרא לישיבה של מעלה, והוא הותיר את רעייתו הקשישה לבדה בניהול המכולת, כשהיא מודאגת בעיקר משאלה אחת: מי יעזור לה לשאת את ארגזי החלב הכבדים ממקום הנחתם על המדרכה אל תוך החנות. להפתעתה, הבעיה נפתרה עוד טרם

נוצרה, והיא הבחינה כי החלב מונח מדי בוקר בפתח החנות, ובליבה החמיאה למחלק החלב על ההתחשבות וההבנה...

בסוף החודש, כשהגיע מחלק החלב לגבות את שכרו, הודתה לו בחום על ההתחשבות והמאמץ. אלא שמחלק החלב משך בכתפיו, ולא הבין על מה מדובר. 'סליחה' - אמר במבוכת מה, 'אך אני מניח את החלב באותו מקום, כבר 28 שנים. גם בחודש האחרון המשכתי להניח את החלב במיקומו המרוחק על המדרכה, כך שהתודה - אינה שלי!'

התפלאה האלמנה מאוד, ולמחרת היום השכימה קום, ונעמדה בחמש בבוקר בפינה מרוחקת מהחנות, לראות מיהו הזר המשכים קום, ובא לגרור את ארגזי החלב מפינת המדרכה אל פתח החנות. עמדה מרחוק והשקיפה, ולפתע הבחינה ביהודי מבוגר ושפוף קמעא המתקרב למקום בצעדים נמרצים, מביט כה וכה לוודא שאיש אינו רואהו, ומתחיל לשאת את ארגזי החלב מהמדרכה אל דלת החנות...

כשסיים את מלאכתו, התקרבה אליו, ובפה פעור מתדהמה גילתה כי מדובר בלא אחר מגדול הדור והדרו: הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל!

היא נפעמה ונדהמה, ובקושי הצליחה להוציא הגה. 'כבוד הרב!', תודה! אבל למה? למה הרב כה מטריח עצמו מדי בוקר לשאת את ארגזי החלב הכבדים?! חייך רבי שלמה זלמן כמי ש'נתפס בקלקלתו', והשיב כמתנצל: 'מה זאת אומרת למה? הלא בעלך נפטר, ומי ישא עתה את ארגזי החלב מהמדרכה אל פתח החנות?' - אמר, נשא רגליו ונמלט מהזירה...

כי ככל שאדם גדול יותר, המבט שלו על זולתו מתרחב, הוא מסוגל להיות יותר אכפתי, יותר מודאג, יותר מודע לרגשות ולדאגות של הזולת. הבה נאמץ דרך זו, להביט במבט רחב יותר על הזולת, לחשוב מה מכאיב לו ומה מציק לו, מה מטריד את מנוחתו ומה מעיב עליו, כדי שנזכה לסייע לו בזמן אמת ולהביע בכך אהבת ישראל אמיתית!

אוצר היסודות והחקירות

מרבתינו מעתיקי השמועה בכל חלקי התורה ■ מתוך הספר 'דרישה וחקירה' בעריכת יהושע לינטופ

מתנות עניים

ואלו פטורין מן התרומה ומן המעשרות: הלקט והשכחה והפאה והפרט והעוללות, אפילו העמיד מהן כרי, ואם עשה מהן גורן בשדה הקובעו למעשרות ומפריש מהן תרומה ומעשרות, אבל אם עשה הגורן בעיר פטורין, שהרי קול יש להן, שהכל יודעין שהן לקט או שכחה או פאה (רמב"ם פ"ב מהל' תרומות ה"ט).

האם הפטור חל משעה שהפריש, או רק לאחר שזכו העניים. ונפקא מינה בעשיר שנטל פאה שלא כדין, האם חייב במעשר.

משנה למלך (פס).

הספק של המשנה למלך (שם) הוא, האם המתנות עניים יוצאים מתחת ידי הבעלים מיד בקריאת שם פאה, קודם זכיית העני, והרי זה ממון עניים; או שאינם יוצאים מתחת ידי הבעלים אלא בזכיית העני.

רידב"ז (יחזלמי פאה פ"ד ה"ב, בתוספת הרי"ד).

[חקירה דומה:] מה שמתנות עניים נחשבים ממון עניים, האם הוא מדין מצוה, שמצוה לתת להם או לעזוב להם, או שיש להם זכות ממון גם קודם המצוה.

חילוקי ושיעורי הגר"צ ליבוביץ (ב"מ סי' יח ד"ה ואמר) בשם הגר"ח. וראה עוד בחילוקי הגר"ח (חולין קלד, א ד"ה צענין ספק).

אלו חייבין בחלה ופטורין מן המעשרות הלקט והשכחה והפאה וההפקר וכו' (חלה פ"א מ"ג). אמר המאירי פי' שכל אלו פטורים מן המעשרות וכו', ומתנות עניים הרי הן דומין להפקר. ובתלמוד המערב (ירושלמי שם)

למדה מדכתיב (דברים יד, כט) 'ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך', ממה שיש לך ואין לו אתה חייב ליתן לו יצאו אלו שידך וידו שוין בה (מאירי שם).

יש לחקור ביסוד הפטור של 'ידך וידו שוין', האם עצם החלות דין שבחפץ שידך וידו שוין בו הוא הפטור, או שהפטור הוא, מה שבאה לו הבעלות מכח סיבת זכיה שידך וידו שוין בה, והיינו שגם הכהן והלוי היו יכולים לזכות בהם מכח אותה סיבת זכיה.

חילוקי הגר"ש רחובצקי (ב"מ סי' כא אות ז).

ליקוטים וסיפורים נפלאים

על פרשת השבוע ועניני דיומא □ הרה"ג רבי ברוך רובין שליט"א

נכמרו רחמיה של הרבנית על החייט האביון, ונתנה לו את השמלה במתנה עבור בתו. כששמע רבי זושא את המעשה שיבח אותה מאוד מאוד, ואח"כ שאל את הרבנית "ואת שכר עבודתו שילמת לו?" תמהה הרבנית "והרי את השמלה כולה נתתי לו?" השיב רבי זושא...

"קדושים תהיו" (יט, ב)

זהו תפקידנו בעולם, להתקדש, ולדעת שחיוץ מזה הכל הבלים, כמו שאחד היה עני ואביון והלך ברחובה של עיר, והנה מצא שטרות כסף וחשב בלבו שאפילו שעכשיו שבת ויש דין מוקצה אבל בביתו יש לו משפחה עם כמה נפשות ואין להם לחם לאכול, והנה זהו חסד דאורייתא, אם כן דאורייתא מול מוקצה דרבנן, אולי מותר. עבר שם אחד ואומר לו, אתה לא רואה שכולם שטרות מזויפים? והנה פרח לו כל התאוה לזה, כי זה לא שווה. ככה צריכה להיות כל ההסתכלות על הניסיונות, לחשוב שהכל מזויף והנה אז יתבטל לך כל התאוות ותגיע לקדושה.

(נאכל הפרשה)

"קדושים תהיו כי קדוש אני" (יט, ב)

ולכאורה קשה, היה צריך לכתוב "קדושים ה'י" מה זה הלשון "תהיו". ויש לומר שהכוונה הוא שהקב"ה מודיע לעמו ישראל, כי סוף סוף "קדושים תהיו", גם אם זה יהיה נגד רצונכם, כי הרי יבואו עליכם צרות וייסורים, ובין כך תצטרכו לשוב בתשובה ולהתקדש ולהיטהר, ולכן מה לכם לחכות עד בוא הצרות, מוטב שכבר כעת "תתקדשו" ותעשו המצוות, ולא תצטרכו להצטער, ורק אז לבוא אל שורש הקדושה.

(מהר"ם מפעלזא)

"קדושים תהיו כי קדוש אני וכו' איש אמו ואביו תיראו" (יט, ב-ג)

ולכאורה צריך ביאור מה שייכות יש ביניהם, ועוד צריך ביאור למה הקדים דווקא ציווי ד"איש אמו ואביו תיראו". ונראה לומר פירוש דהנה איתא בשם האר"י הקדוש שאם האדם לא קיים מצוה אחת כדבעי יורד שוב בגלגול כדי להשלים את המצווה ולעשותה בשלמות, והנה

במצוות "כיבוד אב ואם" לא שייך שוב לרדת בגלגול כי הרי המצווה לכבד את אביו הזה, ומי יודע אם אביו זה ירד עוד פעם בגלגול, לכן צריך לראות לקיים מצוות כיבוד אב ביתר שאת, וזה הפירוש בשאר המצוות "קדושים תהיו" ממילא אם לא בגלגול זה אז בגלגול אחר, אבל "איש אמו ואביו תיראו", ביתר שאת כי בזה לא שייך לתקן בגלגולים.

(מאירות עיניים)

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה' אלקיכם" (יט, ג)

כתב רבינו האר"י זצ"ל, שכל ההצלחה של האדם תלויה בכיבוד הוריו. וככל שמכבדים ויראים מאבא ואמא, כך מצליחים יותר. ומעשה ברבי ישמעאל כהן גדול שבאה אמו לבית המדרש, ואמרה לנוכחים שהבן שלה לא מכבד אותה. נתכרכמו פניהם ושאלו אותה 'במה הוא לא מכבד אותך?' ענתה 'כשהוא מגיע מבית המדרש אני רוחצת לו את הרגליים, לאחר מכן אני רוצה לשתות את המים, והוא לא מסכים. תגידו לי שיתן לי לשתות'. מיד אמרו לו 'רצונה זה כבודה, צריך אתה להניח לה לשתות'.

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו" (יט, ג)

הלא כל עיקרה של מצוות כיבוד אב ואם היא, משום שהם הביאוהו לעולם, והרי מאידך אמרו חכמינו ז"ל: "נוח לו לאדם שלא נברא משנברא", משמע שאין משום גמילות טובה בהולדתו של אדם, ואם כן הרי אין מקום למצוות כיבוד אב ואם, ולפיכך אמר הכתוב מיד: "ואת שבתותי תשמורו" והרי שקולה

שבת כנגד כל התורה ו"כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו כל עוונותיו" - ואדם שאין בו חטאים והוא מקיים את כל התורה, אין אומרים "נוח לו שלא נברא", אלא אדרבה בואו לעולם הוא בגדר זכות וממילא ראוי לו לכבד את הוריו שהם הביאוהו לעולם, שמירת שבת היא אפוא כעין טעם והסברה למצווה של איש אמו ואביו תיראו.

(תורת משה)

"ולא תשקרו איש בעמיתו" (יט, יא)

השקרן הריהו גרוע מן הגנב ומן הגזלן: הגנב גונב בלילה, ואינו גונב ביום - ביום הוא מפחד. הגזלן גוזל בלילה, אבל רק מן היחיד, ולא רק מן הרבים מפני הרבים הוא מפחד. ואילו השקרן משקר ביום ומשקר בלילה, הן ליחיד והן לרבים.

(המגיד מקעלס זצ"ל)

"לא תלין פעולת שכיר אתך" (יט, יג)

הרה"ק רבי משולם זושא מאניפולי זיע"א, היה כידוע עני ואביון. מסופר: פעם החליט הרה"ק לשמח את זוגתו הרבנית ולקנות לה שמלה חדשה. חסד פרוטה לפרוטה וכשהצטבר אצלו סכום מתאים, נתנו לאשתו לתפור לה שמלה, שמחה הרבנית, קנתה בד ומסרתו לחייט. החייט שהיה אף הוא עני מרוד ובתו עמדה להינשא, עמל על השמלה במשך שבוע ימים, סיימה ובא למוסרה, ראתה הרבנית שפני החייט נפולים, ושאלה אותו לסיבת הרבה, נאנח ואמר לה, כשעסקתי בתפירת השמלה נכנס אלינו חתננו המיוער, ובראותו את השמלה היה בטוח שהיא בשביל כלתו, עכשיו שלקחתיה למוסרה לרבנית, כעס ואף איים לבטל את השידוך.

נכמרו רחמיה של הרבנית על החייט האביון ונתנה לו את השמלה במתנה

עבור בתו. כששמע רבי זושא את המעשה שיבח אותה מאוד מאוד, ואח"כ שאל את הרבנית, "ואת שכר עבודתו שילמת לו?" תמהה הרבנית "והרי את השמלה כולה נתתי לו"? השיב רבי זושא, מה ענין מתנה לשכר, האביון הזה הלא ישב ועמל שבוע ימים לא בשביל בתו אלא בשבילך, וציפה בכיליון עיניים לקבל את שכר עבודתו, כדי לקנות לחם לילדיו, וכי משום שנתת מתנה לבתו, מותר לנו עתה לקפח את שכרו? מיד הלכה הרבנית ושילמה לחייט את שכרו.

"לא תגנובו" (יט, יג)

תמיד נראה לי הדבר מוקשה היה "המגיד מקעלס" אומר: מפני מה בא בפרשת "קדושים" האיסור על גניבה בלשון רבים, "לא תגנובו" עד שראיתי מעשה:

מבית אשה אחת, שכנתי, נגנבה תרנגולת, לא סיפרה האשה על כך לאיש, אלא קמה והלכה אל חצר סמוכה ונטלה לעצמה תרנגולת מן התרנגולות שהיו שם. משראתה בעלת חצר זו, שנגנבה תרנגולת ממנה, קמה והלכה אף היא לחצר שכנה ונטלה לעצמה תרנגולת, וכך נמשכה השלשלת, עד שבאה אשת איכר מקצה העיירה וצעקה, שנגנבה תרנגולת ממנה. ואז הוחוויר לי, שכך הוא גם בעולם הגדול: שעה שראובן גונב משמעון, קם שמעון וגונב מלוי, ולוי מיהודה, ועל ידי כך גניבה אחת נעשים עשרות גנבים.

(המגיד מקעלס)

"לא תקלל חרש" (יט, יד)

מדוע הדגישה התורה את איסור קללת החרש? והלא אסור לחלוטין לקלל כל יהודי, ואפשר היה לכתוב: "לא תקלל", ותו לא! אלא - כתב רבינו ניסים

10 | קובץ דרישה וחקירה (גליון קא) אחרי קדושים תשפ"א
 זצ"ל, הר"ן, בדרשותיו, שהתורה גילתה לנו כאן יסוד נפלא: אם נשאל את עצמנו, מדוע אסור לגנוב - תהיה זו שאלה מוזרה. אסור לגנוב, כי אסור לשלוח יד ברכוש הזולת. אסור לפגוע בו, אסור להזיק לו. ובכן, את טובתו של מי דרשה התורה? את טובתו של הנגנב. הוא הדין, בקללה. מדוע אסור לקלל? כי אסור לצער יהודי, אסור להכאיב לו. והשומע קללתו, נפגע. הדבר חורה לו, פוגע בו. מציק ומדכדך ומכעיס. אבל, אם כן - היה מותר לקלל חרש! מדוע לא? הרי אינו שומע. ולעומתו, המקלל משכך את כעסו. פורק את זעמו. יש כאן רווח, בלי הפסד...

אך לא, התורה אסרה אף לקלל חרש! ובאמת, מדוע לא? משום שלא הבנו נכון את מהות האיסור! מהאיסור לקלל חרש, נמצאנו למדים שאסור לקלל - לא בגלל שהתורה חסה על המתקלל המצטער - אלא חסה על המקלל, המשחית את נפשו על ידי "נקמתו" וקללתו: תלמד להבליג, לסלוח, למחול - ואל תקלל גם אם הלה אינו שומע! וממילא, נמצאנו למדים כי האיסור לגנוב - ודומיו - אינו רק לטובת הנגנב, אלא גם לטובתו של הגנב! התורה דאגה לו, לבל ישחית את נפשו בגנבה, שלא יתדרדר ושלל יחטא!!!

"בצדק תשפט עמיתך" (יט, טו)

מפרש רש"י: 'בצדק תשפט עמיתך - כמשמעו. דבר אחר: הוי דן את חברך לכף זכות'.

מהי לשון 'לכף זכות', שבה נקטו חז"ל בבואם להגדיר את האופן שבו צריך אדם מישראל לשפוט את מעשי תכירו? על איזו 'כף' בדיוק הייתה כוונתם?

ה'כף' - אמר פעם ב'דרך צחות' האדמו"ר בעל 'פני מנחם' מגור - היא כף... נעליים! שכן כאשר בה אדם לנעול נעל, והיא צרה ובקושי מצליחה הרגל להידחק לתוכה,

הרי הוא נוטל כף נעליים, דוחק בכל כוחו את כף רגלו, עד שמצליח להשחילה פנימה. וכך כאשר בא האדם ללמד זכות על זולתו, עליו להשתמש במעין 'כף נעליים', כדי שאף אם צד הזכות דחוק ובקושי ניתן להעלותו על הדעת - יכניסנו בכוח לליבו, וכך ידון את חברו לכף זכות...

(ושלל לא יחסר)

"בצדק תשפט עמיתך" (יט, טו)

רש"י: "כמשמעו. דבר אחר, הוי דן את חברך לכף זכות".

שני אנשים נסעו במטוס, האחד פתח חבילת וופלים והתחיל לאכול, הוא קם לבדוק משהו וחזר למקומו והנה הוא רואה, שעל כל וופלה שהוא אוכל גם שכינו לוקח מהחבילה ואוכל, כעסו גבר עד להשחית ועוד יותר כאשר בוופל האחרון שכינו מושך את ידו באבירות כדי שהוא ייקח את הוופל האחרון. מידענו היה רותח כאש להבה אך נימוסיו מנעו ממנו להגיב הוא בלע את עלבונו והבליג.

כשהגיעו לשדה התעופה ירדו מהמטוס, מידענו מכניס ידו לתיק ורואה חבילת וופלים פתוחה, מתברר שכאשר קם דחף את חבילת הוופלים הפתוחה לתיקו, וכשחזר למקומו שכח שהכניס את חבילתו, והוא זה שלקח וופלה אחר וופלה מחבילתו של השכן, אם היה דן לכף זכות היה מבין שמשהו קרה כאן ולא היה חושד באדם תרבותי שיעשה דבר טיפשי שכזה.

המהר"ל דיסקין מבאר, שדרישה זו, של לימוד זכות, דורשת התורה מכל יהודי שרואה את חברו עובר עברה. מדוע? מפני שכאשר אדם רואה את מעשה העברה, הרי שגם אצלו מתקררת יראת השמים, לכן צייתה התורה ללמד זכות, וכך יוצא שלא ראה שום דבר רע ונשאר במדרגתו הקודמת בעבודת ה'.

הנהגה זו נכרה למעשה אצל האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא, אשר כחלק בלתי נפרד מעבודת ה' שלו, הוא דאג תמיד ללמד זכות על עם ישראל, ואף על עוברי עברה. ברחוב שבו גר נסעו בעיצומו של יום השבת מכוניות רבות ר"ל, אולם על כל רכב שהיה עובר, היה הרבי מנענע בראשו ואומר "מזל טוב"... כרומז, שמן הסתם, יולדת ברכב, ולא חלול שבת הוא, חלילה. יום אחד נסעה בשבת משאית כבדה. נענע הרבי בראשו, כדרכו, ואמר "מזל טוב". אמרו לו הגבאים: "רבי, הייתכן? הרי זו משאית!". ענה להם הרבי: "ואם הוא לא מצא רכב פרטי, שלא ייקח את אשתו ללדת בבית חולים?...".

"בצדק תשפט עמיתך" (יט, טו)

אחד האריות שבחבורת קאצק, תחת הנהגתו של רבי מנחם מנדל מקוצק, היה רבי הירש בר מגרובוביץ, שרבים העריצוהו ואמרו עליו שהיה ראוי להנהיג עדה של ארבעים אלף חסידים. פעם ישב עם אחד מבניו: ועסק בפרקי אבות, וכשהגיעו לדברי התנא "הוי דן את כל האדם לכף זכות", שאל הילד: "מדוע נאמר 'הוי'? ולא נאמר סתם 'תדון את כל אדם לכף זכות'?"

הסביר לו האב במתק שפתיו: "אמר נא בני, אם מישהו יספר לך על אביך שהוא חלל את השבת, האם תאמין לדבר?" השיב הילד בשלילה מוחלטת, ואמר: "לא, לא אאמין!" "ואם יגידו לך שאביך שקר פעם, האם תאמין?" "אולי כן", השיב הילד בהיסוס. "יודע אתה מה ההבדל בין שתי השאלות? ההבדל נעוץ בכך. לא תאמין שחיללתי את השבת מפני שגם אתה לא מסגל ל חלל את השבת, אולם לשקר גם אתה יכול לפעמים, יוצא אפוא שכל אדם מודד את השני לפי מצבו הוא, ואם הוא עצמו לקוי בדבר מה הוא לא מסגל להפך בזכותו של האחר. וזהו אפוא באור הלשון במשנה 'הוי', כי הוראה יש כאן לכל אחד, 'תהא בן אדם!' הפך להיות איש ראוי המתקן במעשיו, ואז תוכל לדון את כל אדם לכף זכות..."

(בית קאלק)

"לא תלך רכיל בעמך" (יט, טז)

באחת הפעמים בהן נסע הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין, לרבו - המגיד הק' ממעזריטש, נזדמנה לו עגלה מלאה עגלונים שנסעו לאותו הכיוון שלא לצרכי פרנסה. משכך, החליטו להצטרף כולם בעגלה אחת. לאורך הנסיעה דיברו על בני עירם, מה טיבו של פלוני ומה מעשיו של אלמוני, ונכשלו בשיחתם ברכילות.

לפתע שאל הרה"ק מקרלין: "הלא עגלונים אתם, ומן הסתם מבינים אתם בטיבם של סוסים". העגלונים הנהנו במרץ, הנה יהודי של צורה זקוק לדעתם... שאלם שאלות מן הגורן ומן היקב בסוסים וענייניהם, טיב השיניים והרגליים, הריצה והרכיבה, וכהנה וכהנה והם מחווים דעה. זה פוסל וזה משבח, מתווכחים ומסכימים - עדי הגיעו למחוז חפצם. משהגיעו לעיר והנה נודע להם שעמם נוסע הרבי מקרלין. פנו אליו בטרפוניה: "אם רבי אתם, מה לכם ולסוסים?" השיבם הרה"ק רבי אהרן: "ראיתי שבדיבוריכם הורגים אתם בהבל פה. אמרתי מוטב תהרגו סוסים ולא תהרגו אנשים..."

"לא תעמוד על דם רעך" (יט, טז)

אברך תלמיד חכם בא אל הרב לקבל ממנו סמיכה לרבנות, הרב בחן אותו והוא עמד בהצלחה בבחינה. לבסוף שאלהו הרב: האם למדת גם הלכות שבת, ויענהו האברך בחיוב. שאל אותו הרב: מה יהיה הדין, אם מישהו יפגע בסכין באצבעו בשבת והדם נוזל, ענהו האברך: רק רגע אחד אעיין בשולחן ערוך. ענה לו הרב: לא חביבי, אתה לא תוכל להיות רב בישראל, כי כשדם של איש יהודי נוזל לא מעיינים בשולחן ערוך, שמועה הגיעה לאוזניו של רבי אייזל חריף, רבה של סלונים, כי שוחט פלוני הוא קל ראש ועובר עבירות בפרהסיא. שלח לקרוא לו ונזף בו: מהיום ואילך אני אוסר עליך לשחוט בהמות, אלא רק עופות. נדהם השוחט ושאל: למה דווקא בהמות לא, השיב לו רבי אייזל: שכן אמרו חז"ל: שהחוטא משול לבהמה, כדאמרינן במסכת סוטה (דף ג, א) ואם תשחט בהמה הרי תעבור על פסוק מפורש בתורה: "לא תעמוד על דם רעך".

(קוני' שחיטה כהלכה)

"הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (יט, יז)

כשאומרים תוכחה לאדם אין לשים אותו רשע, אלא אדרבה, יש לפנות אליו בדברים שיש בהם כדי לרוממו ולקרבו, כגון שאינו יאה לו לעשות כדבר הזה - כי אז עשויה התוכחה להועיל, "הוכח תוכיח" - אם אתה אומר תוכחה לאדם, תשים אותו "לעמיתך", שהוא חברך, איש כערכך - "ולא תשא עליו חטא" - אל תשימהו לחוטא, שכן אז יפנה מעליך לחלוטין ולא תעלה בידך מאומה.

(חוות יאיר)

קובץ דרישה וחקירה (גליון קא) אחרי קדושים תשפ"א | 11

הרופא, אמר רבי מרדכי דב: "אמרו לו, שכאשר בא לפני יהודי ובידו פתקה בו הוא מספר שהוא זקוק לישועה, ואין בכחי להושיעו, הדבר כואב לי הרבה יותר מהשפוד הרותח הזה, אך מוכרח אני לשתוק".

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

מעשה בהגר"א מוילנה, בהיותו אך כבן ארבע שנים, והוא כדרכו יושב ושוקד על תלמודו, עוסק בלימוד חומש ונ"ך בכל עתותיו. אמו הצדקנית ידעה כי 'תורה מתשת כוחו של אדם', והנה הבחינה בילדה הרך שהוא אוכל ארוחותיו שלא בתאבון, וחיוורון עולה על פניו. היא החלה לחשוש לבריאותו, ולפיכך ציוותה עליו שיצא החוצה לשחק עם הילדים בני גילו, וינוח מעט מעמל התורה.

אליהו, שמע את טענתה, כי אחר שיתחזקו כוחותיו יוכל ללמוד שוב, ביתר שאת וביתר עוז, ונענה לבקשתה משום מצות כיבוד אם, ויצא אל החצר.

אותה שעה היו הילדים שקועים במשחק המכונה בימינו 'נדנדה', אותה יצרו מקורת עץ ארוכה שהניחוה במרכזת על גבי אבן. ילד אחד יושב בצידה האחד ומשנהו בצדה השני, זה עולה וזה יורד ולהיפך, כך עלו וירדו הזאטוטים והשתובבו להנאתם. לא כן אליהו. נפשו לא נמשכה לשעשוע הלזה, וכיון שראה במה שיחקו, סב על עקביו ונכנס הביתה.

שאלוהו אביו ואמו, מדוע מיהרת לשוב, הרי למען בריאותך אתה זקוק למנוחה זו? השיב להם אליהו הצעיר: "לדאבוני לא אוכל לשחק במשחק שכזה, שאני אשב על הקורה, ואראה איך שחברי יורד ארצה ומתוך זה אני עולה למעלה, ולהיפך, אינני מסוגל לזה! הדבר אינו עולה בקנה אחד עם מצות התורה 'ואהבת לרעך כמוך' אשר רוב גופי תורה תלויים בה".

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

מובא במדרש: 'ואהבת לרעך - הטפל לרעך'. בפשטות, דברי המדרש הם חסרי פשר. פנינה המופלאה על כך, מובאת בשם האדמו"ר הישר שלום' מבעלזא זצ"ל: המדרש התקשה בהבנת האות לי בציווי "ואהבת לרעך כמוך", שלכאורה די היה לומר "ואהבת רעך כמוך"? ומכאן מרבה המדרש: 'לרעך - הטפל לרעך'. ועדיין עלינו להבין מה פשרו של ריבוי זה, ומה משמעותו הלכה למעשה?

אלא הפסוק (משלי כז, יב) אומר: "כמים פנים לפניו כן לב האדם לאדם", ולכאורה אם רצה החכם מכל אדם להמחיש לנו מהו מ'לב ללב' - יכול היה לנקוט במידה מבוררת יותר: של מראה מלוטשת, שהמסתכל בה רואה את עצמו, כאשר הפנים שהוא מראה למראה - ניבטים אליו בדיוק נמרץ ממנה אליו, ומדוע העדיף שלמה המלך את המים? אך זאת עלינו לדעת: הרוצה לאהוב את תכירו באהבה אמיתית - מוכרח הוא להשפיל ולהכניע עצמו כלפי חברו, כי אם יחזיק עצמו ככליל המעלות ביחס לחבירו - יקשה עליו לאהוב באמת את תכירו. כזה הוא טבע האדם.

והנה, כאשר האדם מסתכל במראה, יכול היה לעמוד בקומה זקופה ולראות בה את עצמו, אך לעומת זאת המבקש לראות את דמותו משתקפת במים - מוכרח הוא להשפיל עצמו ולכרוע כנגד המים, ורק כך יוכל לחזות בדמותו בתוך המים. ואם כן, אמר שלמה המלך, "כמים פנים לפניו כן לב האדם לאדם": כשם שאדם הרוצה לראות את פניו במים מוכרח לכופף את קומתו - כן לב האדם לאדם, שאם ירצה לאהוב את חברו בלב שלם - מוכרח הוא להכניע ולהשפיל עצמו כנגד חברו!

(וקלל לא יחסר)

"ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (יט, יח)

פירש הבעל שם טוב הק' זי"ע - על פי מה שנאמר בתהילים (קכא. ה): "ה' שומרך ה' 'צילך' על יד ימינך", ומהו הכוונה? - אלא ה', הוא כצילו של האדם, וכמו שצילו של האדם עושה רק מה שהוא עושה - כך גם ה' מתנהג עם אדם כמו שהוא נוהג כלפי אחרים, אם הוא גומל חסדים ואהוב אפילו כאלה שאינם ראויים לאהבה - גם ה' יאהבנו ואף על פי שאינו ראוי לכך... "וזהו הכוונה גם בדברי הכתוב: 'ואהבת לרעך' משום ש'כמוך אני ה' - כמו שאתה תתנהג עם חברך אפילו כשלא מגיע לו כך גם אתנהג עמכם..."

"הוכח תוכיח את עמיתך" (יט, יז)

שנינו בגמרא 'הוכח תוכיח' אפילו מאה פעמים, ועל כך העיר ה'חפץ חיים', שבוודאי לא ינעם לאדם להיות מוכיח ומטיף מוסר בשעה שהוא מבחין כי השחית דבריו על אזנים ערלות.

אלא, עליו ללמוד ממוכרת התפוחים בשוק, העומדת כל היום על רגליה ומכריזה בקולי קולות. 'תפוחים בזול, תפוחים בזול'. עבר אחד וראה אותה עומדת כך וצועקת בלי הרף, על אף שלא סר אליה איש לקנות אפילו תפוח אחד. ניגש ושאל אותה, מה תועלת בצעקותיך, הנה ראיתיך עכשיו שעה שלמה צועקת ואין איש קונה ממך אפילו בשווה פרוטה. צחקה האשה ואמרה. וכי ממה אני מתפרנסת, מבין מאה אנשים החולפים על פני יסור אחד ויקנה, לפעמים יסור אפילו אחד מעשרה לקנות, הכל כפי מה שתתרחש לי ביומי. אלא, אם אפסיק להכריז על סחורותיי, מי ידע עלי ועל התפוחים שבסלי.

גם המוכיח בישראל, אפשר שתשעים ותשעה אנשים לא ישימו לב לתוכחתו ואולי אף ילעיגו עליו, אך אם יעלה בידו להחזיר למוטב אפילו אדם אחד בלבד והיה זה שכרו הגדול, אבל אם יתבייש או יתעצל להכריז על סחורתו בקולי קולות, הרי וודאי שאיש לא יידע עליו ופרנסתו מאין תבוא.

"לא תקום ולא תטור את בני עמך"

(יט, יח)

אומרים חז"ל, 'כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש - אינו תלמיד חכם'. ולכאורה הדברים תמוהים: וכי בגלל שאתה תלמיד חכם מותר לך לעבור על שתי עבירות חמורות? ולא זו בלבד, אלא שאם אתה לא נוקם ונוטר אתה לא נקרא בכלל תלמיד חכם? וכן למה דווקא אמרו כנחש? אלא יש

נקמה ויש נקמה. אם הנקמה שלך היא כדי לספק את עצמך ולהרגיש טוב ע"י שתנקום בו - זה גרוע מאוד. אבל אם אתה נוקם כנחש, דהיינו כמו שהנחש לא נהנה כשהוא מטיל ארס (שהרי אינו אוכל בכך את בשר האדם אלא מכישו והולך לו) - כך גם התלמיד, שנוקם ונוטר בשביל כבוד התורה ולא למען הכבוד העצמי. ואיך אדם יכול לבחון זאת? אם אתה רואה שפוגעים בתלמיד חכם אחר, ואתה מוחה על כבוד התורה כמו שמחית על כבוד התורה שלך - זו הראיה.

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

עקר משנתה של קלם הייתה מדת "ואהבת לרעך כמוך", מתוך אהבה אמיתית בין איש לרעהו, דאגה לטובת הזולת ומחשבה על כל צרכיו הרוחניים כמו הגשמיים.

ספר פעם רבי משה רזנשטיין, שלעתיד התמנה למשגיח ישיבת לומז'א, כי בצעירותו כשהגיע לראשונה לישיבת קלם, נכנס בבנישנות ובהיסוס. לפליאתו נגש אליו מיד בחור אחד, האיר לו פנים כשהוא מקדמו בברכת ברוכים הבאים, ומיד התעניין אצלו אם יש לו מקום ללון ולאכל ושאר צרכיו. התפלל רבי משה אל מראה חביבותו של הלה, ואמר לעצמו כי כנראה הלה הוא אחד ממכריו, אך למרות שנסה להתאמץ להיזכר מי הוא הבחור הלז, לא עלה הדבר בידו. לא עברו רגעים רבים, ושוב נגש אליו בחור נוסף, וגם הלה התעניין אצלו אם הכל כשורה אצלו, ושוב היה נראה לו כי גם הלה הוא ידידו מן העבר, אך שוב לא הצליח להיזכר במי מדבר. רק כאשר חזר המחזה על עצמו כמה פעמים, הבין רבי משה כי כל אורח חדש מתקבל כך בישיבה, באהבת ישראל אמיתית.

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

רבי מרדכי דב מהורונסטיפל חלה פעם בגבו, ולאחר שדרש ברופאים החליטו הללו כי יש צורך לצרב את בשר גבו בשפוד רותח, כדי להעלות לו ארוכה. באותם ימים, נהגו הרופאים למדד את עצמת החם של שפוד המתכת הלוהט שהונח על הזקוק לרפואה, על ידי הרגשת האדם עצמו, והיו להם שלש דרגות של חם. בדרך כלל היה המטופל נרתע כבר בדרגה הנמוכה של החום, אך לפליאת הרופא לא הגיב הצדיק, שסבלנותו הייתה לשם דבר, גם כאשר העלה את החום לדרגה השנייה והשלישית. מרוב התפעלות מלמל הרופא לעצמו בהשתאות: "אינני יודע אם הוא מלאך או שד"!

שפתו של הרופא הייתה רוסית, ומכיוון שהצדיק לא הבין את דבריו בקש מהסובבים להסביר לו את דבריו של הלה, וכשמסרו לו את השתוממותו של

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל 'אילת השחר' זצוק"ל ■ מתוך הספר 'כאיל תערוג'

כדעת ר"ת, רק לרווחא דמילתא להוציא עצמנו מידי כל פקפוק נוהגין לומר בשכמל"ו. וקצת קשה דהא לכתחילה לא מברכין ע"ד לומר אח"כ בשכמל"ו, אלא ע"כ דמה שאנו מברכים, כי ס"ל לעיקר ההלכה לברך גם על תש"ר וא"כ למה אומרים בשכמל"ו.

והנה על האומר ברכה לבטלה כתוב בשו"ע (סי' ר"ו ס"ו) שיאמר בשכמל"ו. ויל"ע אם אמירת בשכמל"ו להציל מברכה לבטלה, מועיל רק תכ"ד או גם לאחר תכ"ד. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' נו. א"ה עי' בס' שמעה תפילתי עמוד שכ"ב בשם הגר"ח קניבסקי ובהערות שם, וע"ע חיי אדם כלל ה' ס"א, ובאשל אברהם מבוטשאטש סי' כ"ה סק"ו).

הורה רבנו שהמברך ברכה על תש"ר יכול לענות 'אמן' וכל שכן איש"ר לאחר ההידוק אפי' קודם בשכמל"ו.

הנה מבואר במנחות (לו, א) לא סח מברך אחת, סח מברך שתיים. ודעת רש"י דאם לא סח אז ברכת להניח חלה על שתיהן, ואם סח דאז אין ברכת להניח פוטרת את תפילין ש"ר, צריך לברך על ראש ברכת על מצות תפילין, ור"ת ס"ל דאם סח מברך שתיים על תפילין ש"ר, ואם לא סח מברך רק אחת על תפילין ש"ר. והמחבר פסק כרש"י, והרמ"א פסק כר"ת לברך שתיים, על של יד להניח ועל של ראש על מצות אף דלא סח, ומ"מ כתב ברמ"א דיאמר ברוך שכמל"ו כדי לחוש לדעת רש"י דברכת על מצות הוי לבטלה. ובספר שומר אמת הקשה הא כיון דלרש"י הוי ברכת על מצות לבטלה א"כ הרי הוא בגדר סח, ובסח הרי צריך לברך 'על מצות' על תפילין של ראש, וא"כ כיון שנוהגין אנו כדעת ר"ת לברך גם 'על מצות', הרי גם לרש"י מחויבין אנו מדינא לברך ברכת על מצות כדן

סח, וא"כ למה צריך לומר בשכמל"ו. והביא בשם רבנו שטען דמ"מ לפני אמירת תיבת 'ברוך' עדיין אין כאן הפסק וכשמתחיל ההפסק באמירת 'ברוך' רק אז הוא מתחייב לברך, ואז כבר חסר לו תיבת ברוך ואין הברכה עולה לו לברכת על מצות לדעת רש"י והוי ברכה לבטלה, ולכן צריך לומר בשכמל"ו. (שומר אמת אר"ח סכ"ה. ועי' כו"ב להלן בהלכות ברכות)

מעומד או מיושב

אמר רבנו: פעמים שהיה החזו"א מניח התפילין של יד בצנעה במיושב (אעלה בתמר מתורת החזו"א עמ' יג. דעי' בביאור הגר"א סי' כ"ה ס"א דבתש"י אין קפידא להניח מעומד או מיושב. א"ה וכנראה עשה כן מאפיסת כוחות).

אחרי שעבר רבנו ניתוח והיה קשה לו לעמוד היה מניח תפילין של יד בישיבה, ואמר שבודאי במצב כזה אפשר לעשות כהמחבר.

בפני רבו וס"ת

בשו"ע אר"ח (סי' ל"ח ס"א) לא יחלוץ תפילין לפני רבו אלא יפנה לצד אחר מפני אימתו, וכתב במשנ"ב דזלזול הוא שמגלה ראשו, [וכי"ב כתב בסי' כ"ה סקנ"ח להיזהר שלא לחלוץ תש"ר בפני הס"ת כדי שלא יגלה ראשו בפניו]. וצ"ל דללבוש אין זלזול דהא עושה דבר מצוה להשתעבד להשי"ת משא"כ בחליצת תפילין זה זלזול כשמגלה הראש.

כוונת המצוה

כבר הבאנו שרבנו ביקש שיכינו על פתק את דברי השו"ע (סי' ח' ס"ח וסי' כ"ה ס"ה) בכוונה של מצות ציצית ותפילין, ומחזיקו בכיסו [כיס בתוך כיס], ומוציאו מידי פעם כדי לכון את הכוונה. (צדיק כתמר יפרח עמ' טו)

ואמר רבנו: כולנו מניחים תפילין ומקיימים מצוות, אבל כשאחד מניח תפילין וחושב מה שעושה ומוסיף קצת מחשבה ולב, זה עבודת ה' שיכול להביאו לכל מיני רעיונות, ויהיה ניכר שעובד ולא עושה המצוות כמלומדה, וכשאדם עובד זה מדרגה אחרת, הלימוד הוא לימוד אחר, והק"ש והתפילה והנחת תפילין שלו הם אחרת. והנה לב יודע מרת נפשו, קוראים ק"ש ומניחים תפילין כי כך רגילים, אבל באמת אם אדם מתמסר עם קצת מחשבה, ביכולתו להגיע לדרגות גבוהות בכל דבר. (ימלא פי תהלתך ימים נוראים עמ' ערב)

דיני הנחת תפילין

מקום הנחת הטלית

אין נ"מ אם הטלית מונח בנרתיק ליד התפילין או מעליו והעיקר שלא יהי' מתחת לתפילין, וכשיקח את הטלית יעבור על המצוה, שצריך שיהי' מוכן להוציא ראשון משום אין מעבירין על המצוות, ומנהג רבנו היה שהתפילין בצד ימין וטלית בשמאל [ועי' שו"ע סי' כ"ה ס"א] (מהגר"ש בן רבנו).

יציאה מהבית בטלית ותפילין

בשו"ע (סי' צ ס"ד) כתב ישכים אדם לביהכ"נ כדי שימנה עם עשרה ראשונים, ובמשנ"ב (סקמ"ז) כתב והאר"י לא הי' מן הראשונים כי הוצרך לפנות וכו' וגם כדי שילך מעוטף בטלית ותפילין לביהכ"נ וזה אי אפשר קודם היום עכ"ד.

ויל"ע אם ס"ל דעדיף לילך מעוטף בטו"ת לביהכ"נ אפי' אם ע"י זה יפסיד עניית איש"ר וכדו', או דבכהאי גוונא עדיף לילך קודם אע"פ שאינו מעוטר בטו"ת. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' קו)

[ובס' ומשחרי ימצאוני' במעלת עשרה הראשונים', הביא בשם רבנו, דהנה המלבי"ם בספרו ארצות החיים (סי' כ"ה ס"ק י"ח), תמה ע"ד המג"א (סי' כ"ה סק"ג) וז"ל: ובעיני דבר זה תמוה מאוד, דהא מה שצריך להיות מיר"ד ראשונים, מבואר בגמ' ברכות (מז, ב), ואיך הכריע דמצוה זו לילך בטו"ת לבית הכנסת שאין מבואר בגמ', גדולה יותר, בפרט שבזוהר עצמו (פ' תרומה קלא, א) משמע שהקדימה להיות מיר"ד ראשונים עדיף יותר. ואף כי רב חייליה

דהאר"י לגזור אומר בזאת, מ"מ הא קודם אור היום אין יכול ללבוש תפילין, ולא שייך לומר שמעיד עדות שקר כמו שכתוב '[אבוא ביתך וגו'] ביראתך', וכ"כ בשו"ת נחלת שבעה סי' ו' וכו', עכ"ל. וע"כ מסיק המלבי"ם, דהעיקר כהטעם השני שהובא בשעה"כ, דהא דהאר"ז"ל לא היה מעשרה הראשונים, הוא מפני שהיה חלוש, עכ"ד עי"ש. ומפני טענת המלבי"ם, דעשרה הראשונים הוא מדינא דגמ', הורו מקצת מגדולי זמננו דמצות עשרה הראשונים עדיפא. אכן יש מרבתינו שרצו לומר דהכא אין זה נחשב 'דינא דגמרא', כי ענין עשרה הראשונים הוא מעלה ואינו דין].

לאחר הסליחות היה מניח רבנו טלית ותפילין במקומו בביהכ"נ. [כמדומה שאמר שמאחר שכל רגע יש מצוה להיות בביהכ"נ כמ"ש אשרי יושבי ביתך (עי' רמב"ם פ"א מתפילה ה"ט), לא כדאי לצאת להניח בחדר החיצון. והעיר הרה"ג ר' שרגא שמאי שטינמן מדברי המשנ"ב (סי' כ"ה סק"ח) וז"ל 'ועיין באחרונים שכתבו במשכים קודם אור הבוקר ובא לביהכ"נ לא שייך אזהרת הזהר דעדיין לא מטי זמן חיובא. ומ"מ כשיאור היום יותר טוב שיצא לחצר בהכ"נ וילבשם שם ויכנס אח"כ לביהכ"נ'. משמע דגם בכה"ג עדיף לצאת. וילה"ע שהציון במשנ"ב לא"ר ופמ"ג וארה"ח לא קאי על פרט זה, שאינו נמצא אלא בארה"ח. ויתכן דרבנו לא ס"ל כוותי' אלא השהייה בביהכ"נ עדיפה].

מי שהיה מעשרה ראשונים ויצא לדבר מצוה כגון להניח תפילין והגיע עשירי במקומו, יתכן שלא הפסיד מעלת היותו מעשרה ראשונים, אבל אם יצא לדבר חולין הפסיד.

ברכות התפילין

רבנו נהג לברך רק ברכת 'להניח תפילין' וכדעת הגר"א. (עי' שו"ע סי' כ"ה ס"ה ובמע"ר סי' כ"ב).

וציין שכך הוא נוהג ע"פ מנהג אביו, אבל אחרים, באם אין להם מנהג אבות לברך ברכה אחת, ודאי ינהגו לברך שתי ברכות וכדברי הרמ"א.

ולכתחילה אין לענות אמן בין תש"ר לתש"י על ברכת תפילין שחבירו מברך, ואם ענה יברך על ש"ר (עי' משנ"ב סי' כ"ה ס"ק ל"ה ודלא כקיצור שו"ע סי' י' ס"ח).

אמירת 'ברוך שם'

הרמ"א (סי' כ"ה ס"ה) פסק לברך על תש"ר על מצות תפילין, וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה בשכמל"ו, ועיין משנ"ב (סקכ"א) דס"ל להלכה

נפלאים מעשיך

סיפורים נפלאים ומחזקים

התפילות הועילו והבעיה חלפה לחלוטין, ואותו בחור עלה ונתעלה והוא היום אחד מתלמידי חכמים המופלגים מפארי גידולי הישיבה.

רבים תמהו מהו הסוד להצליח להעמיד ישיבה מהשורה הראשונה, כיצד עושים זאת?

ישנם ישיבות הצליחו בסייעתא דשמיא פלאית, ראשי הישיבה שפכו דמעות כמים, והגיעו בחורים טובים, וראשי הישיבה הצליחו בחינוכם. יש ישיבות שהיו אנשים במקום שאין איש, בין אם הם הראשונים במקום ובין אם זיהו חסר מסוים, והעמידו ישיבה שתמלא את החסר. אולם בודדים המקומות שלא משנה איזה סוג בחורים נכנסו לאחר שהם נכנסו לישיבה גדולה הם תמיד היו המובחרים בכל שהגיעו לשם, ובכך קנו את שמם הטוב בזכות ולא בחסד.

לדוגמא אולם האמת שמי שמתבונן יודע שהמחזור הראשון של ישיבת זרע יצחק מו"ר לקח תלמידים שאמנם ניחנו בכשרונות נדירים ובמרץ בלתי נלאה, אך בכל מקום אחר היו מכנים אותם בעלי בעיות קשב וריכוז חמורות, חסרי משמעת בצורה קיצונית, מופרעים, ובסייעתא דשמיא המופלאה שליוותה את מו"ר יחד עם ליבו הרחב ובתבונתו העמוקה הצליח להעמידם כבחירי עולם הישיבות כשהוא מצליח לנתב את כוחותיהם לתורה ותעודה, והנם היום כמעט כולם מחשובי תלמידי החכמים בדור.

כך גם היה בשנים מסוימות כאשר מחמת איזה סיבה היה קושי ברישום, והגיעו בחורים יותר מאתגרים.

בזמנו כאשר מו"ר פתח את ישיבת נתיבות יעקב,

והיה בישיבה רק את המחזור הראשון של שיעור א', הוא הצליח להחדיר בבחורים אחריות נפלאה לצביון הישיבה, כבוגר ותלמיד של מו"ר בשבתות שהייתי בבית הורי בסנהדריה מורחבת נהגתי ללמוד בבית המדרש בישיבה. בשבת אחת הסדר היה אמור להתחיל ב-2:00 בצהריים, והשעה היתה 2:03 והיו 3 בחורים בבית מדרש, לפתע אחד הבחורים שם לב לשעה, והוא נזעק בפחד ואמר לחבריו 'בגללנו יכנס אוירה של איחורים לישיבה', ושלשתם רצו במהירות לפנימיה להעיר את הבחורים, ותוך כמה דקות כל הבחורים נכנסו במרוצה ובזריזות כשאני שומע אותם מדברים על כך 'שצריך להזדרז שלא יכנס אוירה של איחורים'. למותר לציין שלא היה שום איש צוות במקום.

זה הכח של חכמתו ותבונתו של מו"ר שידע לעורר אצל כל תלמיד תחושת האחריות על עצמו, דוקא בלי משטר. וכפי שסיפר לי מו"ר שבשעה שארגוני הקירוב הצליחו לקרב רבבות לאביהם שבשמים ויצרו את תנועת התשובה המופלאה. מו"ר התבונן בדברים והגיע למסקנה שאם אפשר לקרב רחוקים בחיוך, אפשר גם לקרב קרובים בחיוך, וממחשבה למעשה ייסד את ישיבת זרע יצחק, ולימים את ישיבת נתיבות יעקב.

שום תגובה מעולם לא הצליחה להוציא את מו"ר משלוותו, לגרום לו שלהגיב רגשית שלא בצורה מושכלת, מתוך תבונה עמוקה ומחשבה חדה, האם התגובה תועיל או תזיק, ואולי התגובה הטובה ביותר היא התעלמות. זכור מקרה של חוצפה יוצאת דופן של בחור, היה זה כשהיינו שיעור ג' לאחר המבחנים והקבלה לישיבות גדולות, החלטנו רוב הוועד לצאת לים ביום שישי להתרענן, וקבענו את שעת היציאה באמצע סדר א'. אחד הבחורים שהיה בביתו התקשר לישיבה וביקש לקרוא לבחור מסוים. מו"ר הרים את הטלפון ואמר לו שאותו בחור אינו יכול לגשת כיון שהוא באמצע הסדר. הבחור המטלפן הזדהה בשמו, ואמר למו"ר שאם הוא באמצע הסדר, שהרב יגיד לו שיודיע לוועד שיצאו עכשיו לים ולא יחכו לי אני אחכה להם בתחנה מרכזית.

מו"ר לא יצא מהכלים על החוצפה המופלגת, והחליט ברוב תבונתו כי במקרה הזה דוקא ההתעלמות היא התגובה הכי ראויה ונכונה, וזהו החינוך

אודות הגאון רבי אברהם סטפנסקי זצ"ל ראש

ישיבת 'נתיבות יעקב'

מאת תלמידו הרה"ג רבי יהודה סטורץ שליט"א

המשגיח בה"א הידיעה של דורנו היה הגאון הצדיק רבי מאיר חדש זצוק"ל, אשר העמיד את יסודות החינוך בדורנו. מיום פטירתו - עולם התורה בלעדיו הוא עולם אחר, בפרט כח החינוך, והנחלת תורה ויראה לדור הבא. אולם כל עוד שהיה עמנו תלמידו המובהק מורי ורבי הגאון רבי אברהם סטפנסקי זצוק"ל ראש ישיבת נתיבות יעקב, רבי מאיר עדיין היה עמנו.

בכ"ז ניסן תשפ"א לא נסתלק מעמנו רבי אברהם לבדו, אלא יש כאן אבלות על כוחו של מאיר חדש שאבד מהעולם, ועל דא קבכינא אוי מי יתן לנו תמורתו, ומי יתן ומתוך הדברים נתעורר ונתחזק להחזיק מעט בכוחות הללו שקיבלנו ממורנו ראש הישיבה.

ועל כח נפלא זה, על האי שופרא דבלי בעפרא, נקדיש כמה מילים.

מה שעמד כל הזמן מול עיניו של מו"ר היה מה 'השם שואל מעימך' ברגע זה. לדוגמא הוא סיפר לי פעם שביום הקודם הוא הגיע לשטיבלעך של מאור חיים הסמוכים לביתו להתפלל מעריב, אלא ששם נגש אליו אדם קשה יום ותינה בפניו את צרותיו, ומו"ר כדרכו הקשיב לו ברוב קשב וריכוז ובינתים ארכה השעה, והוא ראה שתיכף המנין האחרון של מעריב, ומו"ר אמר לי שהוא שקל בדעתו מה הקב"ה רוצה

ממנו ברגע זה, האם יותר חשוב להמשיך להחיות רוח שפלים, או להפסיק לתפילה במנין. וכשהכריע שהוא עוסק במצוה ופטור ממצוה, וחייב להמשיך במצוה הראשונה. כשמו"ר סיפר את הדברים היה ניכר שאף שהורגל מאד שלא להחסיר לעולם תפילה במנין, שום דבר לא הגיע מכח ההרגל, הדבר תמיד היה מכח תבונה ומחשבה מחודשת מה השם שואל מעימו עכשיו, מכח עצה ותבונה עמוקה כיצד לקיים את רצון השם במלואו.

מו"ר רבי אברהם היה רגיל לומר שהרישום לישיבה קטנה אינו מלחיץ אותו ואין צורך יותר מאשר מעט השתדלות, ואם בורא עולם ישלח בחורים יהיה ישיבה, ואם בורא עולם לא רוצה שיהיה רישום אז לא יהיה ישיבה, אם הרישום יהיה בבחורים ברמה גבוהה יותר, שלדעתו נראה שיש לו את הכוחות המקסימליים לקדם ולגדלם, יהיו בחורים אלו. ואם הקב"ה רוצה להטיל עליו תפקיד לקדם בחורים ברמה נמוכה יותר, הוא ישקיע את כוחו ומרצו לקדם את בניו של הקב"ה באשר הם שם. ואגב הראש ישיבה מעולם לא חיפש ברישום בחורים שקל לעבוד עמהם, אלא בחורים שהאווירה של הישיבה תטיב עמהם.

מסיבה זו אף שקיבל הצעות חשובות מישיבות גדולות מפורסמות, וכפי שהפצירו בו שיקבל על עצמו להיות משגיח ישיבת חברון ועוד, מעולם לא הסכים לעזוב את משמרתו בישיבה קטנה, משום שהרגיש שזה המקום שהוא יכול לעצב בצורה הטובה ביותר בחורים לפי כוחותיו במיוחדים שחננו השם. וכל שיקול אחר של כבוד או כסף וכדומה מעולם לא היו שיקול ומשקל בהנהגתו המופלאה.

היה פעם בחור שהיה שעבר אירוע וכתוצאה מכך היה במצב שאינו מוסיף כבוד לישיבה, אולם מסיבה מסוימת בחורי הישיבה התפללו עליו רבות, ואף שלא היה למו"ר מחוייבת מסוימת לקבלו הוא החליט לקבלו, וא"ל מו"ר שבאופן רגיל בחור במצב כזה בישיבה רגילה קשה לחברה לקבל אותו ולכן זה לא טוב לבחור וגם לא טוב לישיבה, אולם כיון שהוא הרגיש שהבחורים התפללו עליו, ואכפת להם ממנו, לכן הוא משער שיקבלו אותו בחביבות ולא תהיה בעיה לא לרבים ולא לבחור עצמו. התבונה של הראש ישיבה הוכיחה את עצמה מעל ומעבר ואכן הבחורים קיבלוהו בחביבות יתירה,

הטוב ביותר למקרה זה, ומיהר לקרוא לבחור המדובר, וא"ל שהוא שמע שאתם יוצאים לים. הבחור התנצל ואמר שהם טעו והם יצאו לאחר מנחה, אך מו"ר עודד אותו ואמר להם שיש זמנים שביטולה זהו קיומו, לאחר שכל הועד היה במתח משיבות גדולות, כדאי וראוי באמת לצאת בחבורה אחת, וטוב שבחורים מוציאים את המרץ ופורקים את המתח בצורה מסודרת ולא במעשה שובבות וקונדס לא אחראים. ותצאו עכשיו, אך בנימה אבהית רחימא ביקש שתזהרו מאד לשים קרם שיזוף, ותשמרו על עצמכם שלא לעשות שטויות בים, ולא להשרף, ואיחל הצלחה, ובסוף אף סיים תצאו עכשיו אל תחכו לפלוני הוא יחכה לכם בתחנה מרכזית.

שנים אח"כ הבחור המטלפן סיפר לי שהראש ישיבה מעולם לא העיר לו על החוצפה המופלגת, ונראה שדוקא זה השפיע עליו יותר מכל הערה אחרת.

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י

כמעט בכל עמוד ועמוד בספר, הובא סיפור קצר אודות קיום הברכה המיוחדת, ואודות גבורתם של יהודים יקרים שהשליכו נפשם מנגד בשמירת המצוה, וראו את יד ה' בברכתו המיוחדת היאך השיב להם כגמולם הטוב בכפל כפלים, במילוי כל משאלות ליבם לטובה ולברכה...

מיוחד אודות השנה הקדושה הבאה, בה יעורר את הקורא על קיום מצוות שמיטה כהלכתה, בלא להזדקק לכל מיני היתרים דחוקים, ולנצל את השנה המיוחדת הזו לשנת שבתון יהיה לאדם, בה ינוחו מעבודתם הקבועה בשדות, ויחליפו חיי שעה בחיי עולם, בעסק התורה דבר יום ביומו במשך שעות מרובות.

בכדי שהדברים יתקבלו על ליבות האנשים, שחלקם הינם יהודים שלצערינו הרב לא התחנכו לתורה כל ימיהם, ואף חלקם עדיין אינו מדקדק בכל המצוות, לכך כתב ר' שלמה את חיבורו באופן שונה מחיבוריו הקודמים, כאשר חילק את הספר לשני חלקים, הראשון דברי התעוררות בחיוב שמירת השמיטה אף בזמן הזה, שזוהי אחת מהמצוות הארוכות ואף הקשות ביותר שיש לאדם, ואלו שעומדים בזה ה' אוהבם וקורא להם 'גיבורי כח', ומדמה אותם ל'מלאכי מעלה', ושכרם רב עד למאוד, ובחלק השני כתב את כללי והלכות שנת השבע, בבהירות ובפירוט, בהתייחסו לשאלות היכולות להתעורר, כאשר הכל נכתב לאחר התייעצות עם גדולי מורי ההוראה שליט"א, והכרעתם הברורה כדת של תורה.

המיוחד בחיבורו זה היה, שמלבד מה שהקדיש פרק שלם עם עשרות עמודים בהם האריך כיד ה' הטובה עליו לבאר את ההבטחה המפורשת בתורה 'וציויתי את ברכתי לשלש השנים', שהקב"ה מבטיח שיתן ברכה מרובה לשומרי השמיטה, וברכה זו משמשת כנגד יצר הרע, שיהא יותר קל לאדם להתגבר על יצרו ולשמור מצוה זו בכל פרטיה ודקדוקיה למרות הקשיים הרבים המתעוררים במצוה זו, ובפרק זה היו עשרות עדויות וסיפורים אודות ברכה מיוחדת ומשולשת שראו

שומרי השמיטה בשמיטות האחרונות כאן בארץ הקודש, עוד הוסיף דבר מיוחד, שכמעט בכל עמוד ועמוד בספר, הן בחלק ההתעוררות לקיום המצוה, והן בחלק ההלכה, הובא סיפור קצר אודות קיום הברכה המיוחדת, ואודות גבורתם של יהודים יקרים שהשליכו נפשם מנגד בשמירת המצוה, וראו את יד ה' בברכתו המיוחדת היאך השיב להם כגמולם הטוב בכפל כפלים במילוי כל משאלות ליבם לטובה ולברכה.

כאשר הספר עמד לקראת סיום, חשב ר' שלמה רבות על שמו של הספר, היאך ימשוך את ציבור הקוראים לקרוא וללמוד בו, ויחד עם זאת חשב שהגיע הזמן להשיב לניסים מעט על החסד אשר עושה עמו, בהוציאו את ספריו לאור עולם, בטיפול בכל עניניהם ודרכי הפצתם, בקריאת שמו של ספר זה על שמו, ולכך קרא את שם הספר 'מעשה ניסים', שהוא דברי

טבע שטבע היוצר בבריאה, שכל רגע שחולף אינו חוזר, והבזבז הגדול ביותר, הוא של הזמן, וכבר טבע 'החפץ חיים' לשון ש'כסף זה זמן', ובעבור כל דבר חומרי, מפסידים זמן שהוא נצח נצחים, שניתן למלאו בלימוד התורה ועמלה, ובקיום מצוות.

גם בימי המנוחה הבאים מזמן לזמן, כל רגע שחולף, לא חוזר, אלא שימי המנוחה ניתנו על מנת לנצל את רגעייהם למנוחה ולהתחזקות, ולכך, כל פעולה או יציאה הנעשית למטרה זו, הרי היא בבחינת ניצול הזמן, כאשר החכמים יותר מנצלים את עצם היציאה מהשגרה ללימוד נושא או סוגיא שליבם חפץ, להעמיק בענין שאין הזמן גרמא, תרתי משמע.

*

אחד מאברכי החמד שעולם התורה התברך בו, היה ר' שלמה אויפזכויותטראכטער*, כל ימיו היו בעבודת ה', תפילותיו כמונה מעות, תלמודו שגור על לשונו בבהירות, ובהוראת רבותיו, את ימי בין הזמנים ניצל למצוות 'קירוב רחוקים', בספריו אשר כתב והפיץ ברבים, אשר מתק לשונם משך אחריו את קוראיו לקיום מצוות ולבית המדרש, ונמכרו במחיר הקרן, להרבות כבוד שמים.

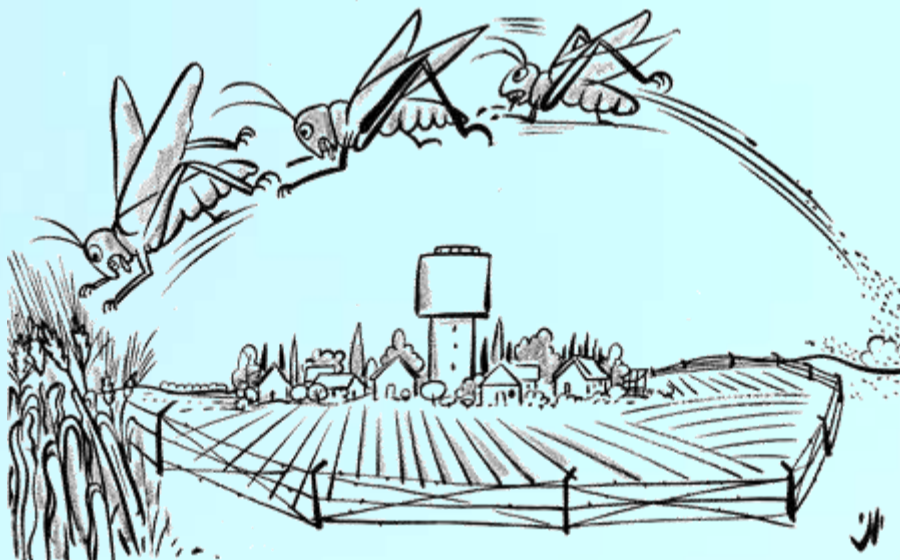
בכל בין הזמנים מחדש היה ר' שלמה עורך לעצמו תוכנית על מה יכתוב, ובכל הימים הללו היה צולל במים עמוקים, בספרי רבותינו המפרשים והפוסקים, נושם את אור הצח של תורת ה' תמימה, ונופש לו בסוגיות ונושאים שאין הוא מצליח להגיע בימי הזמן, עד שלקראת סוף ימי בין הזמנים היתה בידו מחברת עבה של דברי חיזוק והתעוררות על הנושא בו בחר.

חסד עשה ה' עם ר' שלמה, שאינה לו לריע ולידיד אמת את ניסים גוטאויסדרוקער*, שהיה נוטל את כתביו, מוסרם לידי קלדנים ומגיהים, עורכים ומעמדים, ומטפל בכל שלבי הוצאתם לאור, עד אשר הספרים היו מודפסים, ולאחר מכן משווקם בכל חנויות הספרים ודואג לפרסומם בכל המקומות אליהם הם מיועדים.

שותפות זו התמשכה זה כמה שנים, במהלכה זיכה ה' את ר' שלמה לכתוב יותר מעשרה ספרים, והם יצאו לאור עולם, והפיצו את אור התורה וקיום המצוות בקרב יהודים רבים ויקרים אשר בזכותם התחזקו רבות בקיום התורה ושמירת המצוות וקביעת עיתים לתורה.

*

בהתקרב שנת השבע שנת השמיטה, למד ר' שלמה במשך תקופה ארוכה את כל הלכות שנת השבע, ובתום תקופת לימודו זו חשב בליבו לחבר חיבור

קובץ דרישה וחקירה (גליון קא) אחרי קדושים תשפ"א | 15

הקורא באמונה במי שאמר והיה העולם, ומחזקו בקיום מצוות התורה. ורבות מרוכשי הכרך הראשון, מיהרו לקנות את החלק השני, שאף הוא כקודמו נמכר באלפי אלפי עותקים.

*

בסיומה של שנת השמיטה, כאשר ר' שלמה וניסים ערכו יחדיו סיכום של השנה האחרונה והספרים שחיברו, הם שמחו בכל ליבם שזיכם ה' להיות ממזכי הרבים, וחשבו יחדיו על איזה ספר כדאי 'לעבוד' בשנה הבאה, שיוסיף כבוד שמים ושומרי מצוות.

ניסים הסביר לר' שלמה, שלדעתו הסיבה שספרם זה כה הצליח, הוא משום החלק המיוחד של ההבטחה של הקב"ה בברכתו של 'וציויתי את ברכתי לשלש השנים', ושאר ההבטחות שמצאנו בחז"ל לשומרי השמיטה, שהם גם הבטחות גשמיות, יחד עם הסיפורים הרבים והנפלאים, שנתנו כח גם בידי אותם יהודים המתגוררים בכפרים ובמקומות מרוחקים, אשר לא תמיד זכו לחינוך יהודי על ברכי התורה והיראה.

לפי דעתי, אמר ניסים, כדאי למצוא מצוה נוספת בה מצאנו בתורה הבטחה מיוחדת על ברכה, ולכתוב את פרטיה והלכותיה, יחד עם סיפורים מתאימים, ובודאי שנזכה גם בספר זה להרבות כבוד שמים ולהגדיל תורה ולהאדירה.

ר' שלמה שאל את ניסים, וכי חסרים מצוות בתורה שעליהם נאמר שכן, ככיבוד אב ואם, שילוח הקן ועוד, וכי יש מי שאינו רוצה ברכה לאריכות ימים, ובכל זאת אינו רואה שהספרים שנכתבים עליהם נמכרים בראש כל חוצות באלפיהם, אלא שככל הנראה יש כאן דבר אחר מיוחד.

ניסים לא ירד מרעיונו, והסביר לר' שלמה, הנה מצוות אלו שהזכרתם, אלו מצוות שמאז ילדותנו אנו יודעים שיש בהם ברכה מיוחדת לאריכות ימים, וכבר המלמד לימדנו את דברי הגמ' שמדובר בעיקר על 'עולם שכולו טוב', עולם הבא, ולצערינו הרב, רוב בני אדם שלא התחנכו וגדלו כל ימיהם בתורה ובקיום המצוות, מעדיפים את הברכה הגשמית העכשווית, ולכן, עלינו למצוא מצוה שאינה נדירה, הרפויה בדור זה, שלא ידוע בציבור שיש בה ברכה מיוחדת, ואכן יש עליה הבטחה מפורשת בתורה וחז"ל על ברכה גשמית ועכשווית, ועליה יש לכתוב חיבור מיוחד שיעורר את הציבור על קיומה, ויכתב במתכונתו של הספר הקודם, ובודאי שיביא תועלת רבה להרבות כבוד שמים בקיום מצוות התורה.

*

קיבל ר' שלמה את דברי ניסים, והחל להרהר בדבר, איזו מצוה מתאימה לכללים אלו, ואף עצם את עיניו לכמה דקות, ולאחריהם פנה לניסים ואמר לו, מצאתי מצוה מיוחדת, שמלבד שכל הכללים שהצבת קיימים בה, עוד יש בציבור שאינו לומד את ההלכה, בורות גדולה בהלכותיו, ויתכן ויהא מכך תועלת מרובה, שרבים מעמי הארץ יתייהדו בשמירתה, כפי שהתייהדו בשמירת מצוות השמיטה.

דבריו האחרונים של ר' שלמה, אודות 'עם הארץ' שיתייחד בשמירת המצוה, לא נעמו לאוזניו של ניסים. הוא פנה אל ר' שלמה ושאלו, עוד לפני שתאמר לי מהי המצוה שהעלת במחשבתך שאודותיה כדאי ורצוי לכתוב את הספר הבא, ילמדינו רבינו, מדוע כינית את אותם אלו שעבורם אנו מייעדים את ספרינו בתואר 'עם הארץ', כאשר חלקם הגדול קובע עיתים לתורה דבר יום ביומו.

האמת היא, אמר ר' שלמה, שאפשר לבאר את שני הדברים באחת, שכלימוד פרשתינו עם פרש"י, שהוא הלכה מפורשת בשו"ע אור"ח סי' רפ"ה ס"א, שחייב אדם ללמוד את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום או פרש"י, שלא לחינם קבע מרן המחבר זיע"א הלכה זו בסימן רפ"ה, לסימנא מילתא שהלכה זו 'רפ"ה' אצל אנשים רבים, וכדברי השו"ע שם בס"ב, שראוי ליר"ש לקיים שניהם, גם תרגום וגם פרש"י, ויהודי יקר שכמותך, פשוט הוא שמחשיב עצמו בגדר 'רא שמים' שכותב השו"ע, ובודאי שהינך מקיים הלכה זו בכל שבוע ושבוע.

התעוררות ודיני שנת השבע, בליווי מעשה ניסים רבים שאירעו לשומרי השביעית.

כשקיבל ר' ניסים את כתב היד של הספר החדש, הוא עדיין לא ידע ששם הספר מרמז עליו, אך כשראה את שער הספר וקרא את ההקדמה, הבין את המתנה המיוחדת שידידו ר' שלמה העניק לו, שאת הספר שעליו עבד כה רבות, שבו הוא חושב לעשות 'מהפך' בשמירת השמיטה, הוא קרא על שמו לזכר עולם, שמח עד מאוד והודה רבות ונרגשות לר' שלמה.

*

על ר' שלמה וניסים ניתן להליץ את הפסוק 'הזורעים בדמעה ברנה יקצורו', ספרם החדש 'כבש' את השוק, ועוד טרם החלה שנת השמיטה כבר הודפסו כמה מהדורות של הספר, שכולם נמכרו עד האחרון שבהם. ארגוני קירוב שראו את הסחף שהספר נותן לקיום מצוות השמיטה, קנו אלפים רבים לחלוקה. כך גם ארגוני השמיטה למיניהם קנו אלפי עותקים לחלק לכל שובתי השביעית, לעודדם ולעוררם עוד בשמירת השמיטה. ומשפחות רבות שרצו להתעורר אף הם בקיום המצוה, ללמוד את ההלכות בשפה ברורה ונעימה, לקרוא את הסיפורים הנפלאים והמעוררים, רכשו את הספר.

הצלחתו של הספר הביאה בעקבותיה מאות מכתבים לר' שלמה, ביניהם מתלמידי חכמים שהעירו את הערותיהם המחכימות, והוסיפו פרטים נוספים שמן הראוי לכתוב ולעורר עליהם בספר, וחלקם הנכבד של מאות המכתבים היו מ'אנשי המעשה' כאשר רובם מודים ומברכים על הספר הנפלא והמיוחד שיעוררם לשמירת המצוה כהלכתה, כאשר לפעמים אף הוסיפו שאלות בהלכה היאך לנהוג במקרים מיוחדים שלא הוזכרו בספר, ורבים אף הוסיפו לכתוב את הניסים שהם עצמם ראו וחוו בשמיטות הקודמות ואף בשנה השישית ובתחילת ימי השמיטה האחרונה.

בהתייעצות עם רבותיו, שהכריעו עבורו שזו מצוה שאינה יכולה להעשות בידי אחרים, ואשר על כן עליו למצוא עת וזמן להשיב לשואלים דבר ה' זו הלכה, כאשר את מסקנותיו יגיש בפני מורי הוראה מובהקים, ועל ידם יוכרע כדת של תורה, את המעשה אשר יעשו, וחלק מהשאלות וההכרעות אף יכתוב במהדורות הבאות שיזכהו ה' להוציא, ובמיוחד שלאור ההערות הרבות שנכתבו על ידי התלמידי חכמים הרבים, שהעירו כדת של תורה, עליו לעבוד ולערוך מספר תיקונים קלים בספר, בעיקר בחלק ההערות והמ"מ, בכדי להוציא את המהדורה הבאה מתוקנת עוד יותר, לכך שינה ממנהגו והחל לעסוק בענין ספרו גם בימי ה'זמן'.

ר' שלמה ביקש מניסים, שהיות והעבודה עליו מרובה, והזמן קצר, שהרי רבים מבקשים מי יראנו טוב, שידפיסו מהדורה נוספת של הספר, וכעת בעקבות המכתבים הרבים שקיבל, עליו לעבוד על החלק ההלכתי של הספר, לכך הוא מציע לו, שיקח את כל המכתבים עם המעשים המיוחדים והמעוררים, ויוציאם לאור עולם תחת שמו, כ'מעשה ניסים חלק שני', אשר יתייחד במאות סיפורים אשר נכתבו על ידי גיבורי הכח בעצמם, ורק עברו עיבוד ועריכה קלה, כאשר כמעט בכל עמוד צויין שם המספר ומקומו, ובודאי שחיבור זה יביא להרבות כבוד שמים וחיזוק שמירת השמיטה בארץ הקודש.

ניסים, שהיה זריז באומנותו, סיכם עם מומחה להוצאת ספרים, שיעבד ויערוך את הסיפורים במומחיות מיוחדת, אשר משמרת את הסגנון בו הם נכתבו, ויחד עם זאת נקראים בשטף ומושכים את הלב, ותוך זמן קצר של כמה שבועות עבודה אינטנסיבית ורצופה, סיים המומחה את עבודתו, ומסרם לידי מעמד מקצועי, במטרה להוציאם לאור עולם בקרוב.

לאחר כשלשה חודשים, לקראת ראש השנה לאילנות, זכו ר' שלמה וניסים לברך על המוגמר, בהדפסה מחודשת של ספרם במהדורה מתוקנת עם תיקונים והוספות, כאשר עולה על כולנה הוספתו של הכרך החדש והנוסף, חלק ב', אשר נכתב ונערך בידי אמן, המושך את העין והלב, ומעורר את

בשבוע זה, כאשר תקיים הלכה חשובה זו ותלמד את הפרשה עפרש"י, מלבד כל האוצרות היקרים מפז שתרכוש, עוד תוכל למצוא בשני מקומות שונים, ב' פנינים שאחריהם חיפשת, שלא רק שתדע מה היא המצוה אותה העליתי בדעתי שעליה ברצוני לכתוב את ספרי הבא, אלא אף תמצא את טעם הדברים והסיבה המובנת מדוע כיניתי את אותם יהודים יקרים קובעי עיתים לתורה, בתואר זה.

השאלה היא: מנין בפרשתינו עפרש"י הגיע ניסים לב' הדברים?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" משבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתינו עפרש"י הגיע ר' זבולון למסקנתו, שעל אף שאינו כהן ואינו בכור ואף לא קנה את הבכורה מאחיו, כשיבנה בית קדשינו ותפארתינו במהרה בימינו, יוכל להקריב בעצמו את קרבן תודתו לה' על ספרו שזכה לחבר. ר' זבולון הגיע למסקנתו שהוא יוכל בעצמו להקריב את קרבנו בבית המקדש, וזאת מדברי רש"י י"ד י"ב, עה"פ, "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לג השמן והניף אתם תנופה לפני ה'", וביאר רש"י, "והקריב אותו לאשם. יקריבנו לתוך העזרה לשם אשם, להניף, שהוא טעון תנופה חי". מבואר בדברי רש"י, שלשון 'הקרבת קרבן' אינו בהכרח שחיטתו וזריקת דמיו ע"ג המזבח, אלא הבאתו והקרבתו לתוך העזרה, ופעולה זו

מתיקות המצוות

מצוה מהפרשה או מעניני דיומא

בהותיר האדם חלק אחד מפירותיו בשדהו ויפקירם שיהנו בו הצריכים, תראה בנפשו שובע רצון ורוח נכון ומבורך, וכי השם יתברך השביעו בטובו, וגם נפשו בטוב תלין. והמאסף הכל אל הבית ולא ישאיר אחריו ברכה שיהנו בם האביונים אשר ראו השדה בקמותיה ויתאוו תאוה אליה למלא נפשם בה כי רעבו, יורה בנפשו בלי ספק רוע לב ונפש רעה, וגם רעה תבואהו, וכמו שאמרו זכרונם לברכה [סוטה ח' ע"ב] במדה שאדם מודד, בה מודדין לו. וזה הענין יספיק לנו על צד הפשט גם בלקט ושכחה ופרט הכרם ועוללות.

מדיני המצוה. כגון מה שאמרו זכרונם לברכה [חולין קל"ז ע"א] שאחד הקוצר או התולש חייב בפאה, ואף על פי שכתוב קוצר, לאו דוקא. ואם עבר וקצר הכל נותן מעט מן הקצור לעניים. ומה שאמרו זכרונם לברכה [שם קל"א ע"א] שאין במתנות עניים אלו טובת הנאה לבעלים אלא הם נוטלין אותן בעל כרחן. ודין מאימתי כל אדם מותרין בהם. ומה שאמרו זכרונם לברכה [שם קל"ד ע"ב] שאם אין עניים שיטלו הפאה שמותר לבעל השדה ליטלה, שנאמר [ויקרא י"ט, י'] לעני ולגר, ודרשו זכרונם לברכה [שם] ולא לעורבים ולעטלפים.

וכלל זה נתנו זכרונם לברכה בחיוב הפאה, בין בפאה של תבואה או של אילן, כל אוכל שגידולו מן הארץ ונשמר ונלקט כולו כאחד ומכניסין אותו לקיום, כגון התבואה והקיטנית והחרובין ואגוזים ושקדים וענבים וזיתים ותמרים, וכל כיוצא באלו שיש בהן חמש דרכים אלו שאמרנו חייב בפאה, אבל איסטיס ופואה וכיוצא בהן פטורין מפני שאינן אוכל, וכן כמהין ופטירות פטורין לפי שאינו נשמר, וכן תאנים אינם חייבין לפי שאין לקיטתן כאחד, וכן הירק פטור לפי שאין מכניסין אותו לקיום.

וכן מה שאמרו זכרונם לברכה [ירושלמי פאה פ"ד ה"ד] שאין חיוב הפאה אלא לאחר שהביאו הפירות שליש, ושאין מניחין הפאה אלא בסוף השדה, כדי שידעו העניים מקומה. ודין האחין שחלקו השדה מה דינן בפאה, וכן השותפין שחלקו, ודין המוכר מקומות משדהו לאנשים. ודין עני אחד אומר לחלק הפאה ביניהם וחביריו אומרים לבזו, ששומעין לאחד ואפילו כנגד כמה לפי שהוא אומר כהלכה. ודין באי זה עונות ביום מחלקין הפאה. ודין עני שנטל מקצת פאה וזרק על השאר או שפירס טליתו עליה, ודין עניים העומדים על הפאה שאם בא עני ונטלה זכה בה, לפי שאין עני זוכה בלקט שכחה ופאה ולא כל אדם בסלע של מציאה עד שיגיע לידו. וכן מה שאמרו זכרונם לברכה [פאה פ"א מ"ב] שאדם חייב להוסיף בפאה לפי גודל השדה ולפי רוב העניים ולפי ברכת הזרע. ויתר רובי פרטיה, במסכתא הבנויה על זה והיא מסכת פאה.

ונוהגת מן התורה בזכרים ונקבות, בין בישראל בין בכהן ולוי, ובארץ ישראל דוקא ובזמן שישראל שם, כתרומה ומעשרות, כדעת הרמב"ם זכרונו לברכה [תרומות פ"א הכ"ו] שאמר כי תרומה ומעשרות אינן נוהגין אלא בארץ ובזמן שישראל שם דוקא, וכמו שנכתוב בעזרת השם בסדר שופטים עשה ו'. ומדרבנן נוהגת אפילו בחוצה לארץ. וכתב הוא זכרונו לברכה [מתנות עניים פ"א ה"ד] שיראה לו דהוא הדין לשאר מתנות עניים שהן כולן נוהגות בחוצה לארץ מדברי סופרים.

ועובר עליה ולא הניח פאה בארץ בזמן שהיא בישובה, ביטל עשה זה וחייב לתת מן הפירות שיעור הפאה לעניים. ואם אבדו או נשרפו כל הפירות קודם שיתן מהם כלום לעניים לוקה משום לאו דלא תכלה פאת שדך, מכיון שאין בידו עוד לתקן הלאו, אבל כל זמן שיש בידו מן הפירות נותן מהן ופטור בכך, לפי שהלאו הזה הוא לאו שניתק לעשה, וכן לאו דלקט, כמו שהתבאר בפאה ובמכות [ט"ו ע"ב].

(החינוך מנחם כ"ז).

יוכל אף הישראל לעשות, ואדרבה, מצוה בו להביא את קרבנו אל העזרה, וזו היתה כוונת ר' זבולון בדבריו, שיזכה בעצמו להקריב את קרבן תודתו, שהוא בבריאות גופו יוכל להקריבו לעזרה לשם קרבן.

בענין מה שכתבנו ב'סיפור' בשבוע שעבר, אודות מנין הבהמות הטהורות שנכנסו לתיבת נח, בה כתבנו מעט בחריפות נגד המציירים והמלמדים שהיו רק שבע בהמות טהורות מכל מין, כאשר לכאורה הוא פסוק מפורש שהיו שבעה זכרים ושבע נקבות מכל מין, וכן להדיא במדרש ובדברי רבותינו הראשונים.

דברינו אלו נכתבו למרות דברי ה'צדה לדרך' עפרש"י, שדבריו הועתקו בשפתי חכמים שם, הכותב שראה בספר אחד שלא כדעת המדרש, שהיו ארבעה זכרים ושלש נקבות, ויחדיו שבע. וזאת מכמה טעמים. א. שדעת רבותינו [כנכתב בספר תולדות רבינו הגר"ז מבריסק זצ"ל, וכן נמסר מפי השמועה בשם רבים מגדולי ישראל], שהדרך המסורה לנו ללמד את התורה לתינוקות של בית רבן, היא רק כדרך שפירשו חז"ל בגמ' ובמדרשים. ב. דבר ברור הוא שכל אותם ציירים ומלמדים שלימדו כן, לא יסדו את דבריהם על הצדה לדרך, אלא בטעות יסודם, ולכך, בהתייעצות עם תלמידי חכמים מובהקים ומחנכים ידועים כתבנו הדברים כן, ויש"כ לכל המעירים והמאירים.

אויפזכויותטראכטער – החושב על זכויות. גוטאויסדרוקער – המוציא לאור המשובח.

שתולים בבית ה'

טיפים בנושאי חינוך והתמודדות █ פרקים מ'תורת ההתחזקות' █ הרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א

עוד יצוין שבעל המכתב מאליהו זצ"ל אמר על אחד ממאמריו של ה'פרי הארץ': אני, הליטוואק, חייב להודות שלרבי מנדל היה רוח הקודש, כי בלי רוח הקודש אי אפשר לומר דברים אלו (מחנך לדורות ח"ב עמ' 97).

השמחה בעובדה הפשוטה של להיות יהודי

כתב הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל:

הלחץ הפנימי לעליה תמידית בתורה ועבודה ממעט את גודל השמחה האצורה בעובדה הפשוטה של "היות יהודי", בלי מדרגות מיוחדות של עליה. ובכל זאת, הרי שמחת עולמים הכלולה בעובדה פשוטה זו צריכה להיות שופעת בצינורי הנפש. ומבחינה ידועה, הרי היא תנאי מוקדם לעבודת השגת המדרגות. והרי זו חובה מיוחדת על העובד, שהרדיפה אחר השגת המדרגות לא תחליש בקרבו את השמחה הכלולה במצב של היות יהודי בלי מדרגות (ספר הזכרון לבעל פחד יצחק, עמ' עא).

לימוד זכות גדול ונורא על צעירי עמנו

כתב רבינו יונה, בפירושו למסכת אבות:

וזהו שאמר דוד עליו השלום חטאות נעורי ופשעי אל תזכר כחטך זכר לי אפה למען טובך ה' (תהלים כה, ז). 'חטאות' הן בין השגגות בין הזדונות שאדם עושה בנערותו בעוד יצרו תוקפו ודעתו נקלה, אך אותם שעושה אחר שגדל בשנים והוא שלם בדעתו, נקראים 'פשעים', אלו המרדים. ועל זה היה מתודה ואומר: בין החטאים שבנעורי, בין הפשעים שעשיתי אחר שגדלתי, אל תזכר (רבינו יונה אבות ג, טו).

ומבאר הרב שלמה הופמן זצ"ל:

רבינו יונה מתקשה: חטאות נעורי ופשעי אל תזכר - מדוע דוד מבקש רק על 'חטאות נעורי', האם אין 'זדונות נעורי'?

ומתרץ רבינו יונה: שבאמת דוד ביקש מחילה גם על הזדונות, והכל כלול במילים 'חטאות נעורי'. משום שכל העבירות שהאדם עושה בנערותו - בין השגגות ובין הזדונות - נחשבים בגדר 'חטאות נעורי', דהיינו שגם הזדונות נחשבים שגגות! רק הפשעים שעושה בבגרותו נחשבים כזדונות!

ואין גבול מדויק לגיל זה, אלא כל

עוד 'יצרו תוקפו ודעתו נקלה'. 'יצרו תוקפו' - כשהעוצמה היצרית תקיפה יותר מאשר בימי הבגרות. 'ודעתו נקלה' - שהשכל של הנער עדיין לא בשל (עפ"י שיחות עם הרב שלמה הופמן, עמ' 127-129).

כולנו מליונרים ברוחניות. גם הריקנים שבנו, צוברים מצוות כרימון, ומלאים בזכויות עצומות.

אבל הבעיה היא, שאנחנו מרגישים עניים ומסכנים. יושבים על מאגר בלתי נגמר של עשירות נפלאה, ופשוט לא יודעים ליהנות ממנה.

די לחשיבה הענייה, שמייצרת לנו עוד ועוד עוני!

רכשנו כלים כיצד להכיר במעלתנו האדירה, הבה נתחיל לשמוח בחלקנו הרוחני, ולחיות באושר אמיתי.

בד בבד, נמשיך לייחד זמנים לחשבון נפש, ונוסיף לשאוף קדימה אל על.

להצטרפות לרשימת התפוצה של הגר"י פליסקין, אפשר לפנות לכתובת ymp803@gmail.com עם המילה 'הצטרפות'.

מגמם בתורה שאינו יודע, ושמירת שבת

יבשה וקשה

כתוב בזוהר הקדוש:

יש מי שעוסק בתורה, ומגמם בה בגמגום שאינו יודע, כל מילה ומילה עולה למעלה, והקדוש ברוך הוא שמח במילה זו, ומקבל אותה ונוטע אותה סביבות אותו נחל, ונעשה ממילים אלו אילנות גדולים, ונקראים 'ערבי נחל' (זוהר קדושים דף פה; מתורגם).

יתכן לבאר, שהסיבה שהם נקראים דווקא 'ערבי נחל', היא משום שכידוע ה'ערבה' מסמלת את אלו שאין להם טעם ולא ריח, וכך גם אדם שלומד תורה בלי טעם ובלי ריח, נהיה מזה - על כל פנים - עץ ערבות!...

וכתוב בספר לב אליהו, להגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל:

בפיוט 'ברוך אל-עליון' המושר בסעודת יום השבת אומרים 'השומר שבת הבן עם הבת לא-ל ירצו כמנחה על מחבת'.

ויש לתמוה, מדוע בחר הפייטן דוקא במנחת מחבת, האם רק בגלל שמתחרזת היא עם השורה שלפניה 'הבן עם הבת'?

אלא, מנחת המחבת היתה נעשית מבצק קשה ויבש (רש"י ויקרא ב, ה), על כן אנו מבקשים, כשם שמנחת המחבת עולה לרצון כשאר המנחות, כך השומר שבת אף אם יעשה זאת בצורה יבשה בלא שימת לב ובהעדר רגשות קודש, ירצה הקב"ה בשביתתו כמנחה על המחבת (עפ"י לב אליהו בראשית עמ' רה).

יהיה שמח מאד בעסק עבודתו של עכשיו

בספר 'פרי הארץ' להגה"ק רבי מנחם מנדל מויטבסק זיע"א, כתב מכתב יסודי בנושא זה:

תשובה כללית לידיד נפשי, בעסק התורה והעבודה אשר רבים צועקים על המחשבות זרות, והתהוות הסיבה היא הגדלות שבהם שאינם שמחים בעבודתם, ולא די להם כי אם גדולות ונפלאות מהם, כי הנה כלל גדול בתורה להיות שמח בחלקו גם בעסק

התורה ועבודה אם מעט ואם הרבה ויהנה ממנו, מה שאין כן אם אינו נהנה ושמח והנפש רוצה להנות מתאוות תאוה, וכן המחשבות זרות מפני שאינו שמח בעבודתו ורוצה בגדולות ונפלאות ממנו דוחים אותו למחשבת חוץ, שכל מחשבה ומחשבה היכל ה' המה, ומי שרוצה לכנוס במקום שאינו ראוי דוחין אותו לחוץ.

הנה אהובי הלא ידע אינש בנפשיה למה יחפצו בגדולות, במה זכה בהם, ודאי מהראוי לומר מתי אגיע למעשה אבותי, ואפילו הכי יהיה שמח מאד בעסק עבודתו של עכשיו, ובשמחה של מצוה זו יזכה לגדולה ממנה, ואם יאמר הי תורה והי מצוה שאין לו כלום, זה אינו, והלא פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון, אבל [הסיבה למה נשארים פושעים היא לפי ש]אינו שמח ונהנה ממנו, מה שאין כן כשישמח במעשיו יהי כבוד ה' לעולם (פרי הארץ, מכתב כב).

יש לציין כי דבריו אלו הובאו בספרים רבים, כגון מכתב מאליהו (ח"ה עמ' 26), שו"ת רב פעלים (ח"ג סוד ישרים סי' יג), ועוד.

וזכני לגדל

בענין תפילת הורים על ילדיהם ☒ מתוך החוברת 'תפילתה של אמא', בהוצאת 'קול האמונה'

בעתיד, לביגוד, לאוכל וכד', כך הוא נצרך לתורה מאביו ודמעות מאמו, זהו הבסיס להתפתחותו של אדם.

היתה תקופה שגרתית בירושלים, ואחד מבני משפחתי ביקש ממני ללמוד עם בנו חצי שעה ביום. בערך שנה לאחר מכן הוא אמר לי: "דע לך, הסיבה שבקשתי ממך ללמוד אתו לא היתה רק עבור עצם הלימוד. רציתי שתראה שהוא חלש בלימודיו ותתפלל עבורו, זו היתה כוונתי!" עד כאן מדברי הרב פינקוס זצ"ל

הדבר הקטן

מה זה בסך הכל – חמש דקות?

כמה זה שנה?

תפלה כל כך קצרה, מה זה יתן?

חמש דקות של לימוד, למי זה משנה?

הצלחתי להאיר פנים, לומר מילה טובה,

זה ממש דבר קטן

נסיתי להסביר לילדי כמה מתוקה התורה,

מה כבר הם הבינו?

ובכלל אנשים קטנים אֲנֵחֵנו,

מה קטנים מעשינו...

עם המחשבות הללו התבוננתי לשמים

ואלפי נגהות אור של פוכבים מנצנצים רצדו למולי,

ובת קול נשמעת מאותן רבבות כוכבים,

פוכבים הננו, נראים לך שם בארץ, קטנים וזעזעוריים,

פניצוצי אור של מנורה קטנה,

אבל האמת, גדולים ועצומים אֲנֵחֵנו הפוכבים, יש מבינינו המכפילים את פדור הארץ בעשרות מונים,

ואז הבנתי,

יש דברים שפאן בארץ, נראים לנו קטנים,

אבל שם בשמים, הם גדולים, ענקיים, ועצומים.

מספר שעות לאחר מכן, הפציעה החמה,

אור השמש זז פאן בחצי מטר,

אבל בשביל תזוזה כזו, השמש צעדה קילומטרים רבים,

המסר פאן מתוק ונפלא,

צעד קטן פאן בעולם, הוא צעד גדול בשמים,

גם אם זה רק חמש דקות, תפלה קצרה, הארת פנים,

מילת עדוד לילד, או פעלה חנוכית כלשהי,

פאן זה אולי נראה קטן,

אבל שם בשמים, זה גדול, ענק ועצום...

יש "בנק" שחוסכים בו...

תפלות

חשוב לדעת שכל מילה של תפילה, נשמרת ב"בנק" של ה' לעתיד לבוא. פעמים רבות כשאנו מתפללים, איננו מקבלים תשובה לתפילתנו. קורה שמתפללים על חולה, ורח"ל הוא נפטר. התחושה שלנו היא: "נסיתי, אך כל המאמצים ירדו לטמיון, התפילה לא פעלה את פעולתה". חס ושלום! אף מילה אינה הולכת לאיבוד. התפילה היא נשמת העולם.

...כל מילה של תפילה, כל דמעה שיהודי מוריד,

השי"ת נוצר אותה, ומוציאה ברגע הנכון כשהאדם נזקק לה. כל מילה הנאמרת, עם או בלי כוונה, יש בה את הכח והתועלת של תפילה. התפילה, כמו התורה, היא איבר שהנשמה תלויה בו. הילדים שלנו נולדים דרך יסורים, חבלי לידה. הבסיס הראשון של ילד הוא צעקותיה של אמו. כשילד מתבגר, ככל שהוריו מתפללים יותר עבורו, אמו מורידה דמעות עבורו, הם יזכו ממנו ליותר נחת יהודית.

למה הוא רצה שאלמד עם

הבן שלו?

אנו מנסים להיות הורים טובים. אחד הדברים שאיננו יוצאים בו ידי חובה כלפי ילדינו הוא התפילה עליהם. מדוע עלינו לחכות למצבים קשים בכדי לפנות אל השי"ת בתפילה?! כשם שילד נצרך עבור התפתחותו, עבור הגדלות שלו

המהות של העולם היא ע"י

תפילה, והאיכות ע"י תורה

לגדלות של תפילה אין שיעור. רבים מאתנו אומרים לעצמנו: אם היה לי זמן לפחות פעם בחודש לגמור את כל ספר התהלים - נו... זוהי 'חתיכה הראויה להתכבד'... אך הרי אין לי אפשרות אלא לומר מדי פעם כשיש לי זמן פרק תהלים אחד... אילו הייתי יכול להתפלל שחרית, מנחה וערבית ברציפות עם כוונה - זו תפילה! אבל כש מדובר רק באנחה קטנה מפעם לפעם... וכי יש לכך ערך כלשהו?!

וזוהי טעות! האמת היא שלתפילה אין שיעור. "בחרבי ובקשתי" (בראשית מט, כב) - תירגם אונקלוס: "בצלותי ובבעותי". התפילה נקראת "חרבי וקשתי" - חרב וחץ. אם יודעים כיצד לירות, כל מה שצריך הוא חץ אחד!

...אמנם טוב להאריך בתפילה, אך ישנה מעלה גדולה גם בתפילה קצרה. כי כשאדם יודע לפני מי הוא עומד, מהי בקשתו, והוא אומר זאת בקצרה - כאן טמון היופי של התפילה!

גם במילה אחת יש עוצמות

אינסופיות

ברגע של תפילה ישנן אינסוף אפשרויות. פעמים רבות גם כשאננו יודעים להתפלל, המצב מלמד אותנו כיצד להתפלל. הקב"ה מבין את כל השפות. במילה אחת של תפילה מונחת גדלות אינסופית. כשם שבמילה אחת של תורה יש אינסופיות, כך גם בתפילה שהיא דיבור לה'. ה' מבין את בקשת המתפלל גם אם תפילתו אינה כוללת בתוכה אלא מילה אחת! באידיש ישנו פתגם - אם אתה קרוב, תבין אפילו ע"י קריצת עין. "די לחכימא ברמיזא" - עבור חכם, מילה אחת מספיקה.

הקשר הזה עם השי"ת שצריך להיות מרכזי בחיינו, הוא המהות של התפילה. לתפילה אין גבולות של זמן, וכדברי חז"ל (ברכות כא ע"א): "ולוואי שיתפלל אדם כל היום כולו". הכיצד? כי זוהי התפילה, להיות תמיד עם השי"ת. זה דורש תרגול, וכשמקבלים זאת זוהי גדלות. כשיש בעיה - לדבר עם השי"ת. ה' מבין גם כשלוחשים, לא צריך לדבר בקול רם, אין לעשות דברים הנראים כמוזרים בעיני אחרים [זה דבר חשוב מאוד - לא להיות שונה, מוזר. עבד ה' הוא נורמלי]. ואשרי מי שמאמן את עצמו לשתף את השי"ת בחייו.

כדאי לשים לב שוב, למשפט האחרון, "ואשרי מי שמאמן את עצמו לשתף את השי"ת בחייו".

שמחת התורה

שו"ת בעניני הפרשה והמועד הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א

ד. מה שהקשו אף לבבלי שהוא בז' ימי המשתה: באמת אין הכרח שלא התקינו לו אשה קודם ז' ימים, כדי שיסיים את שבעת ימי המשתה קודם יום הכיפורים.

ה. ועוד יש להעיר ששנינו (נגעים פ"ג מ"ב) דיני חתן שראה נגע בשבעת ימי המשתה, ולכאורה נגע בא על חטא, וכיון שנתכפר לו כיצד רואה נגע. ובהכרח שרושם החטא נשאר, ונענש עליו. או שז' ימי משתה אינם מכפרים ורק זמן הנישואין.

ובגוף הדבר יל"ע אם נישואין על תנאי מוחלים, או רק כשכונסה בפועל לביתו. דיל"ע האם דין הנישואין הוא המחילה, או מנהג האישות. ויל"ע אם בעשיו תפסו קידושין ואם קידש את מחלת בקידושין. והיינו האם היה בעשיו דין נישואין, או מנהג אישות. וכיון שהוא המקור תלוי כיצד היה בעשיו.

כיצד מכפר על אשה שאין בה ספק

טומאת מקדש וקדשיו?

ועוד יש להקשות שהרי הפר מטהר על טומאת מקדש וקדשיו (יומא סא.), ולכאורה אם נשא אשה שמעולם לא נכנסה להר הבית, ומעולם לא אכלה ספק קדשים, שהוא ציור מצוי, כיצד מכפר עליה בפר.

וידוי הפר מכפר על שאר עבירות

ו. והנה לדעת רבי שמעון שוידוי הפר מכפר על כל העבירות, ודם הפר מכפר על טומאת מקדש וקדשיו של הכהן גדול וביתו, אפשר שסגי שיש בפר כפרה גם לביתו, ואין צריך שדם הפר יכפר עליו ועל ביתו.

הכפרה היא לעתיד

ז. והנה על דם הפר והשעיר נאמר (טז יט): 'וטהרו וקדשו'. ופירש רש"י, וז"ל: 'וטהרו. ממה שעבר'. וקדשו. לעתיד לבא'. עכ"ל. וביאר המזרחי (שם), וז"ל: 'וטהרו מן הטומאה שעברה. וקדשו לעתיד לבא שיזהרו מלטמא עוד'. עכ"ל. ומבואר שכפרת דם הפר משונה משאר כפרות שהם רק על העבר, אלא קאי גם על לעתיד לבא, וזה שייך שפיר גם בכהן גדול ואשתו שנמחלו כל עונותיהם, או לא חטאו כלל.

גם מי שלא חטא צריך כפרה

ח. אמנם עצם הקושיא מצינו שאף מי שאין בידו עון צריך כפרה על אי קיום המצוה בשלמות, כמו שכתב הרמב"ם בתשובות לאותו זקן ששאלו שלא חטא מימיו, אם מחוייב לשוב בתשובה. ואף בזהירות דטומאת מקדש וקדשיו שייך תשובה. וכן מצינו שמיד לאחר נעילה של יום כיפור ברגע לאחר כפרת העבירות, מיד מתפלל בתחילת מעריב 'והוא רחום יכפר עון'². אמנם יש לדחות שעדיין אינו יכול להקריב על זה קרבנות יום הכיפורים, וראה במהר"ל תשובה לקמן, דכן נראה מדבריו.

ט. וראיה לזה שלא מצינו שמי שמת בעטיו של נחש אינו יכול להתמנות לכהן גדול.

י. וביותר שהרי באהרן הכהן לא נמצא בו שום חטא מלבד מי מריבה, והטענה על חטא העגל, כמבואר בכמה מקומות, ומכל מקום שימש בכהונה גדולה, והקריב את קרבנות יום הכיפורים.

הכשר שעיר המשתלח

יא. המהר"ל (מנהגים, יום כיפור רמז יח) הקשה, וז"ל: 'אמר מהר"י סג"ל שכל ימיו פליאה בעיניו מפני מה אנו מאריכין בפיוטים על שעיר

כיצד מתכפר הכהן ואשתו לפי הדעה שנשאו

ביום הכיפורים?

'והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו'. (טז ו).

ולמדו מכך חכמים שאין עבודת כהן גדול כשרה אלא אם מכפר אף על אשתו. ומכך דין זה שנינו (יומא ב.): 'רבי יהודה אומר, אף אשה אחרת מתקנין לו, שמא תמות אשתו, שנאמר 'וכפר בעדו ובעד ביתו', ביתו זו אשתו. אמרו לו אם כן אין לדבר סוף'.

והנה נחלקו הבבלי והירושלמי כיצד נשא הכהן גדול את האשה האחרת ביום הכיפורים. שיטת הבבלי (יומא יג.) שכונס את אשתו קודם יום הכיפורים ומגרשה על תנאי. ושיטת הירושלמי (יומא פ"א ה"א, הובא בתוס' יומא יג: ד"ה לחדא) שכונסה ביום הכיפורים עצמו.

והקשה הבית ישראל מגור (הובא בשמו בדף על הדף יומא יג:): 'הרי בירושלמי (ביכורים פ"ג ה"ג) הוא מקור המאמר דחתן מוחלין לו על כל עוונותיו, ע"ש. ואם כן יוקשה כאן, דהרי אם תמות אשתו של הכהן גדול והוא ישא אשה אחרת ביום הכפורים, הרי ברגע שמכניסה לחופה, הוא מקבל דין של חתן, והיא מקבלת דין של כלה, וחתן וכלה ביום חופתם מוחלים להם על כל עוונותיהם, שוב לא יתקיים הפסוק: 'וכפר בעדו ובעד ביתו', שהרי הכהן גדול ואשתו החדשה שניהם מחולים ועומדים מכח החופה'.

ואף לדעת הבבלי לכאורה בכל ז' ימי המשתה יש לו דין חתן, ונמחלים העוונות, וממילא אף לבבלי קשה.

עדיין צריכים כפרה

א. בדף על הדף הביא בשם הבית ישראל: 'וסיים אדמו"ר זצ"ל, דמוכח כאן, דגם חתן וכלה שמוחלין להם על כל עוונותיהם עדיין זקוקים לכפרת יום הכיפורים'.

ונראה להביא ראיה לדבר הזה, שהרי המקור שמוחלין לחתן עונותיו הוא ממה שנשא עשיו את מחלת, ונקראת מחלת משום שנמחלו עונותיו. ומכל מקום על עשיו נתבא עליו

יחזקאל (לה ו-ז): 'אם לא דם שנאת, ודם ירדפך. ונתתי את הר שעיר לשממה וגו'. ופירש רש"י, וז"ל: 'דם שנאת. בזית את הבכורה, שעבודתי היתה מסורה להם, ושנאת להיות מלכלך עצמך בדם קרבן עבודתי. ולכלוך דם הרוגים ירדפך'. ומקורו בבראשית רבה (תולדות פרשה סג רמז יג): 'ועשו הוא שונא את הדם, רבי שמואל בר נחמן אמר, זה דם בכורה וקרבנות'. ומבואר שם שהיינו מה שמכר את הבכורה ליעקב. ומבואר שנענש עשיו בחומר הדין על מה שעשה קודם שנשא את מחלת, אף שבנישואיה נמחלו עונותיו'. וכהנה רבות שנענשו רבים על מה שעשו קודם נישואיהם. ופשוט שנשאר עדיין רושם החטא.

ועוד יש להוכיח שלא מצינו בשום מקום שחתן פטור מחטאת ואשם שנתחייב קודם נישואיו. ובהכרח שאף שנמחל לו כפרת הקרבנות עדיין צריך, ולכן צריכים הכהן גדול ואשתו כפרת קרבנות יום הכיפורים.

ב. ובפרט שהטעם שכהן גדול צריך לטהר עצמו ולטהר ביתו קודם, משום שרק לאחר שנטהר יש בידו כח לכפר על ישראל, ומסתבר שלזה צריך נקיות וכפרה גמורה, ולא סגי במה שנמחלו עונותיו.

ג. וראה עוד תירוצים במה שכתבנו לקמן גבי אשה שלא נטמאה בטומאת מקדש וקדשיו העולים גם לקושיא זו.

הטעם שבז' ימי המשתה אכתי צריך כפרה

¹ ובפרט שנראה שלאחר הברכות שטם את יעקב על שנלקח ממנו הבכורה וחזר בו מזה, וחפץ בהם, ונשא את מחלת לאחר שנצטוו ללכת לחרן מפני שרדפו עשיו. ומבואר שחזר בו קודם הנישואין, ומכל מקום לא הועיל לו שלא יענש בחומרה ודם ירדפך, ונתתי את הר שעיר שממה וגו', כמפורש שם ביחזקאל.

ועוד שלא נראה שתלוי בתשובה, שהרי עשיו נשא את מחלת על נשותיו, וכן המשיך לשטום את יעקב, וכל נישואיה היו כדי להתגאות בפני אביו שאף הוא כיעקב אינו נושא מבנות כנען. והיינו שלא חזר בתשובה מכל אלו, ומכל מקום נמחל לו.

² ומטו משמיה דהגר"א שהוא על ביטול תורה של אותו הרגע.

20 | קובץ דרישה וחקירה (גליון קא) אחרי קדושים תשפ"א
הפנימי יותר מעל שעיר המשתלח. והלא הפנימי לא היה מכפר רק על טומאת מקדש וקדשיו, שנאמר 'וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל' (טז טז), ואותו עון לא נמצא האידנא דמקדש בעוונותינו הרבים אינו. ושעיר המשתלח הוא המכפר על כל עבירות, שנאמר 'והתודה עליו את כל עונות בני ישראל' (טז כא).

ואמר מהר"י סג"ל דנראה לו לתרץ דכפרת המשתלח תלויה בשעיר הפנימי, דאי לא נעשה עבודת פנימי כתיקנה היתה מעכבת כפרת המשתלח. וכן איתא בהדיא בגמרא במס' יומא. נמצא כל מה שמבקשים על הפנימי הרי הוא כדי להכשיר בו את המשתלח. עכ"ל.

ומבואר שאף שבמשך דורות רבים לא חטאנו בטומאת המקדש וקדשיו, עד שבעונותיהם הרבים בדורנו באו פריצים וחללוהו, מכל מקום צריך כפרת הפנימי כדי להתכפר בשעיר המשתלח. וחזינן שהפנימי יכול לבא אף שלא חטאו. ואף כפרת ביתו היינו שדם הפר הוא הכשר שהשעיר יכפר על ביתו, אף אם לא נכנסה ביתו בספק דם הפר³.

שלום לאוהבי תורתך

שו"ת בעניני הפרשה והמועד □ הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א

נאמן, ואיך אמרה תורה וכל אדם לא יהיה דהוי מילתא דאתי' לידי תקלה אע"כ דכה"ג נאמן. ומבואר דלולי שהזהירה התורה בהאי דוכל אדם לא יהיה באה"מ הו"א דאינו נאמן לפגל, וא"כ נמצא דאז בעינן שיהי' בדוקא אחר עמו לראות בשעת עבודה שלא יפגל, והנה בזבחים סה ע"ב אמרי' שמעתי בחטאת העוף שמבדילין ומאי לא יבדיל אין צריך להבדיל, ופי' התוס' שם דשאני התם דמסברא הו"א דמבדיל לפי שצריך לדם וע"כ דמ"ש לא יבדיל הכונה שאין צריך להבדיל, ולא לאו, וא"כ ה"נ נימא דקרא דוכל אדם לא יהי' באה"מ לא לאזהרה קאתי אלא לאשמועי' שאין צריך שיהיה שם אדם לשמור את הכ"ג שלא יפגל, דהרי אי לאו קרא הו"א דצריך להיות שם אדם לענין פיגול וכנ"ל, וא"כ נימא דפירושא דקרא אין צריך כמו בלא יבדיל דאמרי' אי"צ להבדיל כיון דמסברא הו"א דצריך, ומה שאסור לכל אדם להיות בהיכל, הוא משום דכיון דאי"צ הו"ל ביאה ריקנית וממילא יש לאו דלא יבא, וא"כ מנ"ל דבהאי קרא נאמר כלל אזהרה. ובזה מיושב מה שלא מנו מוני המצוות בכלל הלאוין הלאו דוכל אדם לא יהיה באהל מועד. ובחמדת ישראל (הקדמה) הביא את דבריו והקשה עליו כמה קושיות עיי"ש.

תירוץ ב. נכנס לצורך השתחואה

בגבורת ארי (יומא שם) ג"כ הקשה קושיא זו, השתא למה ליה כל אדם לא יהיה באוהל מועד שהוא היכל לאזהורי בשעת הקטרה והזאה דלפנים תיפוק ליה דהוה ביאה שלא לצורך דהא לצורך בההיא שעתא לא משכחת לה.

ורוצה ליישב לפי דעת רבינו תם דלהשתחות מותר ליכנס להיכל דהשתחואה צורך עבודה חשיבא לפי זה ניחא הא דכתב רחמנא וכל אדם לא יהיה באוהל מועד אפילו אם כהן רוצה ליכנס לשם לצורך השתחואה בהיכל דמשום ביאה שלא לצורך ליכא וקא משמע לן דאפילו הכי בשעת הקטרה והזאה דלפנים לא יהיה באוהל מועד ואפילו להשתחות לא. אך עיי"ש שדוחה תירוץ זה, דבגמ' שם לא משמע כן.

וכתירוץ הגבורת ארי, כן תירץ באור המאיר (הנ"ל), ועי' בחמדת ישראל (הקדמה) שהעיר על זה מהא דהקשה הנודע ביהודה לסוברים דחמשה עיניו מן התורה, א"כ איך אפשר לעם ליכנס לעזרה ביו"כ והאי אין אדם

מדוע מוני המצוות לא מנו את איסור הכניסה לאהל מועד בזמן שהכהן גדול עובד?

"וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו" (טז, יז)

יש לבאר, מה טעם לא מצאנו במוני המצוות שמנו מצוה זו של איסור כניסה לאהל מועד. ואין לומר דהכא אינו לאו, אלא קרא אתא למימר שאין צריך שיהיה אדם באהל מועד להשגיח על הכהן שלא יפגל, זה אינו, דמהיכי תיתי לומר שיהיה הכה"ג צריך שמירה שלא יפגל, ומדוע נחשוד בכה"ג על כך, אטו בכל השנה הכהנים צריכים שמירה להיות אחר עומד אצלם שלא יפגלו.

ומאיך יש להקשות, לדעת הפוסקים (ראה תו"ט יומא ב, ב ד"ה ארבע) שלא היה פייס ביוה"כ, אלא כל העבודות היו נעשות על ידי הכהן הגדול לבד, למה לי קרא ד'וכל אדם לא יהיה באהל מועד', תיפו"ל שאסור לכל אדם ליכנס משום איסור 'ביאה ריקנית' (יומא נג, א; רמב"ם פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הכ"ה וראה מנ"ח מצוה קפד), שהרי אין שום אדם שצריך להיכנס לצורך עבודה. ואין לומר שאף שלא לצורך העבודה מ"מ יכול להיכנס לצורך השתחואה, ולהכי אתא קרא לאסור כניסה זו, גם זה אינו, כי הנה שיטת הרבה מן הפוסקים (ראה מנ"ח מצוה שיג סק"א) שחמשה עיניו אסורים מה"ת, וכיון שכניסה להיכל לצורך

השתחואה טעונה טבילה לפניו (רמב"ם פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"ד וראה מנ"ח מצוה קפד סק"ב), וביוה"כ אסור לטבול מחמת 'עיניו', ממילא שוב אסור להיכנס להיכל, והדרינן לקושיין למאי בעינן איסורא ד'וכל אדם לא יהיה באהל מועד'.

תירוץ א. אין צורך שיהיה אדם באוהל מועד

הגר"מ שפירא זצ"ל מלובלין בספרו אור המאיר (סי' נ"ב) הקשה אמאי לא נכתב לאו זה במוני המצוות, וכתב ליישב דהא בגיטין (נד:) אמרי' דכהן נאמן לומר זבחים שעשיתי ביום פלוני נתפלגו, שהרי התורה האמינתו ביוה"כ דכתי' וכל אדם לא יהי' באה"מ, ואי לאו דמהימן אף על גב דשמעני' דקאמר פיגול לא מהימן דדילמא לבתר עבודה דאמר ע"ש, וביאר הפני יהושע דהראיה מהפסוק היא, דאי ס"ד דאינו נאמן א"כ היכא דהכה"ג פיגל בעבודה הרי אסור לו לעשות שאר עבודות היום שתלוי בכה"ג לבד, דהא שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא, ואם יאמר להביא פר אחר לא ישמעו לו דאין

³ ובפשטות אף שמהרי"ל איירי שדם השעיר הוא הכשר השעיר המשתלח, הוא הדין דם הפר לכפרתו וכפרת ביתו.

קובץ דרישה וחקירה (גליון קא) אחרי קדושים תשפ"א | 21
אדם לא יהי' באהל מועד, וע"ש בחמד"י שכ' לדון בדבריו. ולענ"ד י"ל למה דדרשינן בירושלמי יומא פ"ה ה"ב דאף המלאכים שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם לא יהיה באהל מועד, א"כ שוב א"א לפרש אין צריך כיון דגם על המלאכים קאי.

ולכן אמר הגר"ז ליישב דקושיא מעיקרא ליתא, דבקרא כתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו, ועי' יומא מד ע"א אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת"ל עד צאתו, וכ"כ הרמב"ם פ"ג מתו"מ ה"ג, וא"כ ע"כ דאזהרה היא, דביציאתו ליכא שום הו"א דצריך להיות שם אדם.

תירוץ ה. בנכנס דרך גגין

כתב המאירי (יומא מד.) הפסוק למה הוצרך והלא חייב על הביאה הואיל ושלא לצורך עבודה היא אפשר שאינו חייב אלא בדרך ביאה ר"ל דרך פתח המזרח אבל הנכנס דרך גגות ופספסין ר"ל פתחים קטנים שבצידי העזרה פטור ובא להשמיענו שבשעה זו מיהא לא יכנס בשום פנים. [ועוד כתב שם המאירי: או שמא בא להזהיר ליכנס אף לצורך עבודה כגון להכניס את המחתה, אך העירו עליו שהרי ביוהכ"פ הכה"ג הוא המכניס המחתה].

תירוץ ו. לעבור בשני לאוין

בביאור הגר"פ על ספר המצוות לרס"ג (לאוין ל"ת קפג) כתב דאע"ג דודאי ביאה ריקנית אסורה בכל שעה. מ"מ בשעת הקטרה ומתן דמים בפנים הוסיף בה הכתוב לאו מיוחד בפ"ע. מלבד האזהרה הכללית שבכל ביאה ריקנית ונפק"מ לעבור עלה בשני לאוין.

נכנס לעזרה עד שיטבול ורחיצה אסורה ביום הכיפורים מן התורה, ותי' דאינו אסור ליכנס בלא טבילה כי אם לעבודה ומעתה זה דוקא בעזרה אבל בהיכל אינו מותרת כניסה אלא לצורך השתחוואה וזה בעי טבילה וע"כ ממילא אסור ביוה"כ.

תירוץ ג. הפסוק נאמר בזמן המדבר שהיה כה"ג נכנס לקדה"ק במשך השנה

ובחמדת ישראל (שם) כתב ליישב ע"פ דברי הגר"א (עי' לעיל אות א') שבזמן המדבר היה אהרן יכול ליכנס כל השנה כסדר הזה, ובזה מבאר את דברי הגמ' ביומא אין לי אלא במדבר שילה ובית עולמים מנין (ועי' לעיל אות א'), וממילא יש לומר דהאיסור דוכל אדם לא יהיה באוהל מועד לא קאי על יום הכיפורים אלא על שאר השנה כשהיה כהן גדול נכנס לקודש הקודשים, ובכל השנה היו הכהנים מקריבים קרבן תמיד ונרות וקטורת שהיה כשר בכהן הדיוט ושפיר צריך לקרא דכל אדם לא יהיה באוהל מועד. אך באמת ביום הכיפורים לא היה צריך לקרא זה משום דתיפוק ליה משום ביאה ריקנית.

ולפי זה מיישב ג"כ מה שלא מנו מצוה זו במוני המצוות, כיון שבאמת להלכה לא צריך אזהרה זו שנאמרה על זמן המדבר שהכה"ג היה נכנס לקודש הקדשים כל השנה, אך ביוה"כ לא בעי לאיסור זה דתיפוק ליה משום ביאה ריקנית.

תירוץ ד. שביציאת הכה"ג לא יהיה שם אדם

בחידושי הגר"ז (עניינים סי' י') כתב נ"ל דבהאי קרא נאמר כלל אזהרה. ויע"ש שכ' ליישב בזה מה שלא מנו מוני המצוות בכלל הלאוין הלאו דוכל

עובדות דרבי לוי

עובדות והנהגות מהגאון הצדיק רבי לוי הכהן רבינוביץ זיע"א, מחבר ספר 'מעדני השלחן' וש"ס מאת בנו הגאון רבי אלחנן הכהן רבינוביץ שליט"א, ראש כולל 'מעדני השלחן', מח"ס 'מועדי קדשיך' וש"ס [באדיבות מכון 'גם אני אודך']

תולדותיו [המשך]

(לב) סיפר אאמו"ר כשנולדו לי כבר שלוש בנות, חשבתי שאני צריך עכשיו לדאוג לעוד הכנסה, חוץ מהכולל שקיבלתי אז 3 לירות לחודש.

והזמין לי השי"ת, שהרה"ג ר' דוב סוקלבסקי ז"ל, והרה"ג ר' הלל שלזינגר ז"ל, ארגנו קבוצה מאחינו הספרדים בגיל 50 בערך, שלא ידעו אפילו צורת

האותיות, ואחד למד איתם אותיות א' - ב', ואני התחלתי ללמוד איתם, קריאת האותיות, עד שלמדתי אתם חומש. כל יום משעה 7 עד 8 בערב, ברחוב שמואל הנביא ליד דושינסקי, וקבלתי על זה 3 לירות, וזה היה טוב לי על חצי חודש האחרון.

ורבי הלל שלזינגר ז"ל נתן לי תמיד המשכורת, וזה נמשך בערך 2 שנים.

ואני זוכר שהגעתי לפרשת ויצא (בראשית כ"ט, י"א) "וישק יעקב לרחל" לא ידעתי איך אפרש זאת להם, הם היו פועלי יום בבנין, ולערב באו ללמוד, ותמיד הזהרתי אותם על דברים כאלו שאסור לעשות, וכאן יראו בפרשה כתוב כך.

ושאלתי לרבי הלל שלזינגר ז"ל, איך לפרש זאת להם, ואמר לי בשם המלבי"ם "וישק יעקב לרחל" הכוונה כמו שהספרדים נוהגים, ששמים את ידם ליד חבירו, ומנשקים רק את יד שלהם, ולא של הזולת. וסיים אאמו"ר אנכי לא מצאתיו במלבי"ם, אבל להם זה היה פירוש טוב (א).

[א) מצאתי מקור לזה בספר משביח הירושלמי (על ירושלמי ברכות פרק ד' הלכה א', דף כ"ט ע"ב), להגאון ר' משה שמעון זיוויץ גאב"ד ק"ק פיטסבורג, נדפס בירושלים שנת תרפ"ט) שכתב דכל מקום שנאמר בכתבי הקודש

"וישק" סתם, אינה מפה לפה, מלבד היכא דנאמר (בראשית כ"ט, י"ג) "ויחבק - וינשק", או שנאמר (שם ל"ג, ד') "ויפול על צווארו, וישקהו" וכיוצא בו, דשם "נשיקה" ישנן רבות, "נשיקת היד של עצמם בפיהם, וזורקים על המתנשקים", "משימים יד לראש, או על החזה של עצמם, וזורקים על המתנשקים", ו"הנשיקה" היותר מכובדת היא מפה לפה, (עכ"ל).

(ג) סיפר לי אאמו"ר, שהרה"ג ר' עוזיאל משה רוטשטיין ז"ל, מח"ס "נחלת משה" על הש"ס (נלב"ע כ"ה שבט תשל"ג), כשהיה בחור, ואני הייתי אז אברך אחרי החתונה, למדתי איתו באופן פרטי כל יום שעה, וקיבלתי מאביו הרה"ג ר' אברהם יצחק רוטשטיין ז"ל (מנהל בית היתומים דיסקין) 1 לא"י לחודש, וזה היה סכום יפה. ר' עוזיאל משה ז"ל היה בעל כשרון, רק אביו רצה, שיעלה יותר במעלות התורה.

(ד) כשהלכתי עם אאמו"ר, להלויה של הרה"ח ר' יצחק גיגר (נדבורנה) ז"ל (כ"ז אב תשמ"ח), סיפר לי, על ר' יצחק ז"ל שעלה מרוסיה, אדם בודד, ולא ידע לאן לפנות, החליט

שהולך לכותל המערבי, שם פגש את חמותי, מרת חנה דינה זילבר ע"ה, וסיפר לה, שבא עכשיו מרוסיה, ולא יודע לאן לפנות, לקחה אותו, אלי בדירה הקודמת שלי, תימנער אייזער (שכונת התמנים במאה שערים), נתתי לו לאכול ולשתות.

ואמרתי לו שילך אל הרה"צ ר' זלמן בריזל ז"ל, ונתתי לו הכתובת, שהוא מטפל עם עולים.

ואח"כ היה כמה שנים בחסידות נדבורנא, ונשאר בשם זה ר' יצחק נדבורנער ז"ל, ואח"כ חיתן אותו הרה"ג ר' ישראל אשר רוטמן ז"ל.

כבוד שמים

סיפורים ודברי חיזוק בענין כבוד בית הכנסת ובית המדרש נערך מדרשותיו של הרה"ג רבי מאיר מיכאל גרינוואלד שליט"א תזכורת: אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת התורה

"ההורים שלי מכרו חרוסת, הוא אמר. "תפסו אותם, ושניהם עומדים בשבת בבית הסוהר הרבה מאד שנים". וכי מי שמוכר חרוסת או מרור או כרפס - משליכים אותו בארה"ב לבית האסורים? לא בדיוק. בחוגים מסוימים, "חרוסת" הוא שם קוד לסמים...

חובות לעולם התחתון

פעם אחת, כאשר דרשתי בבית כנסת בחו"ל, ודיברתי על הזהירות מדיבור בתפילה, קם אדם אחד ואמר בהתרגשות: "לצערי הגדול, הסתבכתי בחובות ענקיים לעולם התחתון. החובות לאנשים כאלה מתחילים, במקרים רבים, בהלוואה קטנה, אבל תוך זמן קצר סכום החוב מכפיל את עצמו שוב ושוב, ומגיעים לחובות מפלצתיים, בלתי נתפסים... אינשי דלא מעלי אלו מנסים ללחוץ עלי להחזיר להם את החוב, אבל אין לי אפשרות להחזיר אפילו עשירית מהסכום הדמיוני שהם דורשים. אין צורך שאפרט באוזניים, מה עושים אנשי עולם תחתון למי שלא מחזיר להם חובות... אני מתחנן לפניכם, שכולנו, כל המתפללים בבית הכנסת הזה - נקבל על עצמנו שלא לדבר בתפילה".

ימים ספורים לאחר מכן, סיפרו לי שאחד מראשי העולם התחתון התקשר אל אותו אדם, ואמר לו: "אני זקוק בדחיפות ל 100,000 דולר.

אם אתה מצליח להביא לי את הסכום הזה היום, אני מוחק לך את שאר החוב". הוא מיהר להוציא כל דולר שהיה לו בחשבונות הבנק, והמתפללים בבית הכנסת סייעו לו וארגנו מגבית דחופה. ברוך ה', התשלום הועבר, והחובות האדירים נמחקו. באותה תקופה, מתפללי בית הכנסת שמו לב שרבים מהם זכו לישועות, כל אחד בשטחים שהוצרך להם - אנשים נפקדו בזרע של קיימא, מעוכבי שידוך התארסו והתחתנו, אצל אחרים חל שיפור גדול בנושא הפרנסה, ורבתה השמחה ביניהם. כל זאת, בעקבות החיזוק שקיבלו על עצמם לזכות חברים.

סוג של "חרוסת"

יום אחד, זמן קצר לפני שהתחלתי את הדרשה בישיבה בארה"ב, ניגש אלי בחור, וביקש לשוחח איתי בצד. "אני עומד להישאר יתום מאב ומאם", הוא אמר. נבהלתי. "אוי ואבוי! שני ההורים שלך חולים, במצב אנוש?" "לא, שניהם בריאים". "ברוך ה', טוב לשמוע בשורות טובות. ואם שניהם ב"ה בריאים, למה אתה עומד להיות יתום?" "ההורים שלי מכרו חרוסת", הוא אמר. "תפסו אותם, ושניהם עומדים לשבת בבית הסוהר הרבה מאד שנים". וכי מי שמוכר חרוסת או מרור או כרפס - משליכים אותו בארה"ב לבית האסורים? לא בדיוק. בחוגים מסוימים, "חרוסת" הוא שם קוד לסמים.

הבחור פרץ בבכי. "הלוואי והייתי יכול לעשות משהו בשבילם, אבל נראה שאין להם שום סיכוי לצאת מהמשפט בשלום". "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל יתייאש מן הרחמים", הזכרתי לו. "בוא שב לידי, ונשתדל לעשות משהו לזכותם". התחלתי לדרוש על הזהירות מדיבור בשעת התפילה, ותוך כדי הדרשה הוספתי ואמרתי: "אם אתם לא יודעים את הסיפור של הבחור הזה, ולא שמעתם על הצרה הנוראה המרחפת על הוריו ועליו, אין לי טענות עליכם. אבל אם אתם יודעים, ולא עושים שום דבר, אני חייב להביא בפניכם את דבריו של הגאון הצדיק רבי ישראל יעקב פיישר, כפי שדרש בשבת תשובה. לא כדאי להתפלל במניין של שישה אנשים, הורה הגאון, כי יכול להיות שאחד מהשישה לא כיוון כראוי, והתפילה לא תעלה. אם לאחד מהם יש ילד חולה ח"ו, ואתה לא כיוונת, גרמת שהתפילה של אותו אבא על הבן החולה לא תתקבל! לפעמים, קיים בזה אפילו חשש רציחה, כי יש פעמים שרק בכוח של ציבור אפשר לבטל גזירה. ומאחר שאתם יודעים על צרתו הגדולה של הבחור, קבלו על עצמכם לא לדבר בתפילה במשך שנה שלמה, ותהיה הקבלה הזאת לזכות הוריו של הבחור".

לאחר הדרשה, כל הבחורים בישיבה חתמו, שבעז"ה לא ידברו במשך כל התפילה, מתחילתה ועד סופה, במשך שנה שלמה. כעבור שנה באתי שוב לדרוש בישיבה הזאת. מיד כאשר יצאתי מהרכב, בא לקראתי בחור, ואמר: "שלום עליכם הרב גרינוואלד! מתי הגעת? כמה דרשות דרשת?" והתחיל לחקור כמה דרשות והיכן ומי ומה... שאלתי אותו, "אתה רוצה גם לדעת מה מס' הנעליים ומס' המשקפיים שלי?" "אתה לא מכיר אותי", אמר הבחור. "בשנה שעברה קראתי לך לצד לפני הדרשה, וסיפרתי לך שהורי הואשמו במכירת סמים, והיה צפוי להם גזר דין של שנים ארוכות בכלא. בזכות הדרשה שלך, כל הישיבה קיבלה על עצמה לא לדבר שנה שלמה בתפילה. ועכשיו תשמע מה היה ההמשך - בבניין בית המשפט, שבו התנהל התיק, הייתה שרפה גדולה, וכל החומר שבמחשבים התנדף ואיננו. בית המשפט הזמין, כמובן, מומחי מחשבים מהשורה הראשונה, כדי שישחזרו את כל התיקים שהיו במחשב, אבל הם לא הצליחו על אף כל מאמציהם. מאחר שכך, בטל התיק כעפרא דארעא, ויצאו ההורים לחיים טובים ולשלום (והפעם, בלי חרוסת...)".

המעיר לארץ

הערות והארות מרבנן ותלמידיהן

והנה לאחר מספר ימים פוגש רבי אריה את אותו ידד ושואל אותו לפרש קניית העציץ, ואז אותו אחד אומר שבאותו הזמן נפטר יהודי בבית החולים למצורעים ושם היו שורפים את כל החפצים של המצורע כדי שלא ידביק, והנה יש לו בין החפצים תפילין ואני ביקשתי שאת התפילין לא ישרפו והם הסכימו לכך בתנאי שאני אביא להם עד הצהרים עציץ שהם יוכלו לקבור בתוכו את התפילין ולהניחו בחצר בית החולים. והיות וההלוויה התחילה, ושעת הצהרים קרבה הוכרחתי משום כבוד התפילין שלא ישרף לקנות עציץ ולרוץ לקבורו.

סיפורים בנושא: לדון לכף זכות

הרה"ג רבי שלמה קולדצקי שליט"א

רבי אריה לוי היה מפורסם בדונו לכף זכות והוא סיפר שזה משום מעשה שהיה, פעם הוא השתתף בהלוויה של אחד ממקורביו ובלוויה השתתף ג"כ ידידו הטוב של המנוח, והנה עוד קודם שהתחילה הלוויה ראה רבי אריה שידידו של המנוח עוזב את הלוויה ונכנס לחנות פרחים וקונה עציץ גדול והולך משם, רבי אריה תמה מדוע הוא מזלזל בהלוויה של ידיד אישי.

קובץ דרישה וחקירה (גליון קא) אחרי קדושים תשפ"א | 23

מייבא בדים, ובנותיו של מוטל שהיו להן ידי זהב היו תופרות מזה מפות ושאר דברים והוא הקים עמם עסק ומוטל התפרנס מזה בכבוד רב, ותוך שלוש שנים הוא זכה לחתן את כל בנותיו בזה אחר זה עם נדוניה מכובדת, והכל בזכות שבזמנו הוא דן לכף זכות את אותו עשיר. מהספר ניצוצות. והרבה מהספר מידות טיש.

נביא כאן עוד כמה סיפורים שסיפר אותם רבי ראובן קרלינשטיין. פעם רבי ראובן התפלל בלדרמן והיה מניין שהיו בו בדיוק עשרה אנשים. הגיעה חזרת הש"ץ, אחד יצא החוצה. כולם קראו לו בטענה שהוא עשירי, והוא טען שאין לו אוויר. אנשים התחילו להתלחש, הענק הזה אין לו אוויר, מה הסיפור שלו, טירחא דציבורא, שייכנס, הוא תוקע את כולם, אך הוא בשלו אין לי אוויר בפנים. בצהרים הוא כבר לא היה בין החיים, הוא עבר אירוע לבבי חמור מאוד, ובשעת התפילה בבוקר כבר לא היה לו אוויר. שם זה נודע בסוף, אבל לפעמים סתם חושדים בנאדם.

סיפור נוסף מספר רבי ראובן שפעם הוא לקה בעיניו והוא לא יכל לראות. הוא היה רואה רק צללים, בליל שבת הוא חזר מהתפילה וכשהוא הגיע הביתה אשתו אומרת לו שפלוגי ידיו מאוד נעלב. הוא אמר לך גוט שבעס ואתה כלום לא עונה, הסברתי לו שאתה לא רואה והוא נרגע. רבי ראובן נלחץ מזה מאוד. למחרת הוא יצא לביכ"נ והחליט שהוא אומר לכולם גוט שבת ויהי מה, הוא חוזר משחרית ורבי ראובן גר על יד נדבורנא, הוא לא רואה כלום רק רואה קבוצת חסידים מתקהלת ע"י ביתו שזה סמוך ונראה לביהכ"נ נדבורנא, הוא התקרב אליהם ואמר בלבביות גוט שבעס יפה מאוד! הוא נכנס הביתה שמח: הפעם אמרתי לכולם גוט שבעס, כמו"כ הוא אומר לאשתו, היתה כאן למטה קבוצה מחסידי נדבורנא אמרתי לכל הקבוצה שמא יש אחד מהם

שאני מכיר ואני מכיר הרבה מהם. אשתו מסתכלת בחלון: אוי ואבוי זו היתה קבוצת נשים חסידות נדבורנא שחיכו לבעליהן... ה", אז הם חשבו שרבי ראובן השתגע, או התפקר חלילה, וכי יעלו על הדעת שהוא כמעט עיוור ולא רואה.

נסיים בסיפור שהתפרסם בירושלים על אדם עני מרוד שהיתה לו מטבע זהב ששווה הון רב והוא שמר עליה בארון למעלה מכל משמר שיהיה לו למצב של פקו"נ. הילד ראה שיש למעלה משהו שאבא מציץ בו כל יום הוא בדק מה זה וראה מטבע, הילד שכבר זמן רב הוא מדמיין את עצמו קונה שוקולד, החליט שהוא לוקח, למה לא! הוא לקח והלך לכיוון המכולת, בדרך עובר על ידו יהודי שגם לו משפחה גדולה ורואה אותו מחזיק במטבע זהב הוא ניגש אליו ומבקש ממנו להחליפו בעד מטבע נחושת, הילד! מה אכפת לו, הוא לא מבין הרבה חשב שזה אותו דבר, החליף. בא למכולת קנה שוקולד וחזר לביתו. בערב האבא חוזר ומגלה שהמטבע נעלמה. לאחר חקירות התברר שהילד קנה עם זה שוקולד. הוא רץ למכולת, אך המוכר טוען להד"ם, הוא הגיע עם מטבע נחושת...

אך האבא תבע אותו לדין תורה, ושם חייבו את המוכר להישבע. ההוא שהיה ארלכער לא רצה להישבע, חייבו אותו לשלם, אך אין לו כזה סכום - מטבע זהב. הוא מכר את העסק נשאר בלי פרנסה, ושמו התפרסם כמי שניסה לגנוב מטבע זהב במרמה וכמובן השידוכים של ילדיו בהתאם. לימים, זה שהחליף עם הילד את המטבע נטה למות ורגשי חרטה גאו בו, הוא פנה לאבי הילד וסיפר לו שהוא החליף את המטבע וכל מה שהיה אז. כעת לא יודע אם שייך לבקש מחילה ע"ז כי כבר עשרים שנה ההוא ללא פרנסה, ונקרא גנב, ומעל הכל השידוכים. אך אם הוא היה דן לכף זכות, מראש הוא לא היה מגיע לזה כלל.

סיפור נוסף היה עם רבי שמואל מסלנט שהיה יהודי שעסק במכירת ביצים שהיו אז מוצר יקר ערך, והנה במשך מספר ימים הוא גילה שכל יום נגנב לו מספר רב של ביצים, הוא בדק וראה שאין סיכוי שמישהו פרץ לחנות, האפשרות היחידה היא שהשכן בחנות ליד נכנס כל יום דרך קיר החנות המפרידה ביניהם. הוא החליט ללכת ולומר זאת לרבי שמואל מסלנט. כששמע את הדברים רבי שמואל הוא הציע לו להניח למעלה ביצים קשות, וכך היה, למחרת הוא הגיע לחנות והנה הוא רואה נחש מת. התברר שהנחש הוא זה שאכל כל יום את הביצים, והביצים הקשות נתקעו לו בגרון והוא נחנק למוות.

רבי משה אורבך היה מלמד ידוע בתלמוד תורה בפתח תקווה בזמן מלחמת העולם הראשונה שאז שלטו בארץ הטורקים, אחד מתלמידיו כל פעם שהיה מקבל מנת אוכל הוא היה זורק אותו מהחלון, למרות אזהרות המלמד הוא

המשיך בדבר עד שאביו נקרא לת"ת, ואז אביו של הילד הסביר שאין להם בבית מה לאכול ויש לילד אח קטן שאין לו מה לאכול בבית, ואחיו הגדול לא רוצה שהוא יגווע ברעב לכן הוא זורק לו כל יום את האוכל.

סיפור אמיתי שהתפרסם לפני שנים לא רבות על רווח שיש למי שדן לכף זכות. יהודי פשוט ותמים בשם ר' מוטל שהיה עני מרוד, ובבית היו 8 בנות שלאט לאט הגיעו לפרקן וכשהשדכנים באו להציע לו זיווגים לבנותיו שאלוהו מה הוא מתחייב, הוא אמר כלום כי באמת אין לו, מה יעשה. ובבית יושבים שמונה זוגות עיניים ומצפות לישועה, אך אביהם התמים ביושרו לא הסכים להתחייב מה שאין לו. כעבור מספר שנים כשהגדולה הייתה בת 30 ואחריה שיירה עד גיל עשרים הוא החליט שהוא חייב לעשות מעשה. הוא אמר לעצמו שהקב"ה משלם מידה כנגד מידה אז הוא ילך לכל חתונה של מכר והוא

יאחל מזל"ט מכל הלב וכך הוא יזכה מידה כנגד מידה שגם לו יאחלו מזל"ט בקרוב.

ואכן הוא הלך מחתונה לחתונה ועם כל מחותן הוא שמח בלב שלם, והנה יום אחד הוא הגיע לחתונה של אחד משכניו שם הוא איחל מזל"ט בלב שלם למחותן וברכו מכל הלב שיזכה לראות דורות ישרים ומבורכים. השכן הושיב אותו באחד השולחנות ואז הוא נחשף לשיחה קשה שהייתה בין יהודים שנפגשו לראשונה בשמחה של מכר משותף והם התחילו לדבר על מקרה שהסעיר אז את העיר כולה על מפעל גדול שעובדים בו עשרות מאנשי העיר וכעת פושט את הרגל, ולאט לאט החלו לדבר בגנות בעל המפעל שכך התנהג במרמה. באותו הרגע התערב ר' מוטל הישר והתמים והחל לומר מה אתם מדברים כך, כל השנים הוא היה ישר ולא כיחש וכעת מצבו קשה. והם החזירו והוא התעקש שכל רצונו של בעל המפעל להשקיע במפעל ולא לקצץ לעובדים וכך התגלגל שהוא כל הזמן לימד זכות על בעל המפעל. לאחר מכן יצא רבי מוטל לביתו והעניין נשכח.

כעבור זמן לא רב כולם נרעשו, בתו של רבי מוטל התארסה עם בנו של העשיר בעל מפעל השימורים שלאט לאט התאושש מהמשבר, והתברר שבעל המפעל שלא היה ידוע לקהל ישב באותו שולחן והוא שמע את ההשמצות, והוא גם שמע את דבריו החמימים ומלאי האמת של רבי מוטל. באותו הזמן הוא היה שבור ורצוץ וגמר בליבו להכריז על פשיטת רגל, אך כשהוא שמע את דבריו של מוטל הדברים נסכו בו בטחון ואמון והוא החליט שהוא לא מתייאש, הוא ניסה צעד נוסף והוא אכן הצליח חזרה בעסקים ודבר ראשון זה היה להודות למטיבו התמים.

הוא שמע שיש לו שפע של בנות בבית הוא החליט שהוא רוצה לבנו שידוך כזה של בת צנועה עם יושרה ואמת, ואכן בנו הטוב של הגביר נשא את בתו הבכורה של מוטל. במקביל, הגביר הקים עסק נוסף של תפירה הוא היה

מרגליות שאול

חידושים ומכתבים מגדולי הדור ■ מתוך כתבי הגה"צ רבי שאול מרגליות זצ"ל

מדורי ההלכה והעיון:

ז. מדור 'מתיקות התורה', ובו חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, משולחנו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א [מלוקטים מתוך סדרת הספרים 'חשוקי חמד' בהסכמתו].

ח. מדור 'אוצר היסודות והחקירות', ובו חקירות ויסודות מרבתינו ראשי הישיבות, ושאר מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר האב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה' [ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות, הפצה ראשית: 'יפה נוף'].

ט. מדור 'אורות אילת השחר', ובו עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל אילת השחר זצוק"ל [מספרים שונים].

י. מדור 'תשובות שר התורה', והוא שו"ת ממרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי שליט"א, מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א. באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א.

יא. מדור 'מרגליות שאול', ובו חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הרה"ג רבי שאול מרגליות זצ"ל. ישר כח לבני משפחתו שיבדלחט"א, ולרה"ג רבי מרדכי שמחה ברנט שליט"א.

יב. מדור 'המעיר לארץ', ובו הערות והארות מרבנן ותלמידיהן [נא לכתוב בשפה ברורה ונעימה. המעונין בעילום שם לא יחתום שמו בסוף ההערה].

מדורים שונים:

יג. מדור 'מתיקות אור השבת', דרשות, פנינים, משלים וסיפורים, בענין קדושת השבת ותוספת שבת, מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'ומתוך האור', אשר מאוצרו הגדול של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א.

יד. מדור 'שתולים בבית ה', ובו טיפ בנושאי חינוך, מהרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א.

טו. מדור 'נפלאים מעשיך', ובו עובדות נפלאות ומחזקות, בתורה ויראת שמים.

טז. מדור 'עובדות דרבי לוי', על הגאון הצדיק רבי לוי הכהן רבינוביץ זיע"א, בעל 'מעדני השלחן', שו"ת 'מעדני מלכים', וללוי אמר', וש"א"ס. כתב וערך בנו הגאון רבי אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א, ראש כולל מעדני השלחן, מח"ס 'מועדי קדש' וש"א"ס.

באדיבות מכון 'גם אני אודך'.

יז. מדור 'יזכני לגדל', ליקוט נפלא בעניני תפילת ההורים על ילדיהם, מתוך החוברת 'תפילתה של אמא', בהוצאת 'קול האמונה'. לפרטים נוספים: 0795422643

AO795422643@gmail.com

יח. מדור 'כבוד שמים', סיפורים ודברי חיזוק בענין כבוד בית הכנסת ובית המדרש ובמעלת עניית הקדיש, שנערכו מדרשותיו של מגיד המישרים, הרה"ג רבי מאיר מיכאל גרינוואלד שליט"א. ניתן להשיג הספרים בביתו, רחוב הרב הרצוג 39 בית שמש. ובפלאפון: 0527614146. וכן בקרית ספר רחוב אוה"ח 25/4 ובפלאפון: 0533197613.

הקובץ מעוטר באיורי המאייר התורני הנודע הרב יוני גרשטין שליט"א, תשואות חן לו.

כל הזכויות שמורות לעורך, ולשאר המחברים לפי הענין. אסור להעתיק חלקים מקובץ זה ללא רשות מפורשת בכתב [ניתן להעתיק הקובץ בשלימותו].

הקובץ לעילוי נשמת

מרן רשכבה"ג רבי אהרן יהודה ליב שטינמן ב"ר נח צבי זצ"ל ■ מו"ר הגאון רבי אברהם סטפנסקי ב"ר מיכאל זצ"ל ■ הרה"ג ר' שאול חיים דב מרגליות ב"ר ישראל שלמה פייבל זצ"ל ■ הרה"ג ר' משה רייך ב"ר לייב זצ"ל ■ סבי הרה"ג ר' דב יצחק הכהן לינטופ ב"ר שמואל פרץ זצ"ל, וזוגתו מרת יוכבד ע"ה ב"ר אריה זצ"ל ■ סבי הרה"ג ר' אהרן דוד הכהן מלאכי ב"ר חיים יצחק זצ"ל, וסבתי מרת רבקה ע"ה ב"ר אברהם יששכר זצ"ל ■ סבי הרה"ג ר' יעקב אריה הלוי הורן ב"ר שלום זצ"ל, וסבתי מרת מרים ע"ה ב"ר משה זצ"ל ■ סבתי מרת מלכה פילץ ע"ה ב"ר אברהם זצ"ל ■ מרת אינא רבקה ולדנברג ע"ה ב"ר משה זצ"ל ■ הרבנית רחל גנס ע"ה בת הר"ר יוסף זצ"ל ■ הרה"ג ר' משה מונק ב"ר אליקים ישראל זצ"ל ■ מרת אלישבע מונק ע"ה ב"ר נפתלי הלוי זצ"ל ■ מרת רוחמה צפורה שושנה דוידוביץ ע"ה, ב"ר אלכסנדר זושא זצ"ל ■ מרת רבקה בת דניאל ומלכה ע"ה ■ הרה"ג ר' שמואל ב"ר יוסף זצ"ל, מרת חנה ב"ר משה ע"ה, והרה"ג ר' משה ב"ר שמואל זצ"ל [הנצחת הרה"ג ר' יוסף שובל שליט"א].

מדוע המלביש חבירו בכלאים עובר משום 'לפני עור', הרי יכל ללבוש לבדו?

"ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך" (יט, יט)

הרמב"ם בפרק י' מהלכות כלאים הלכה לא כותב המלביש לחבירו כלאים אם הלוש מזיד הוא לוקה והמלביש לא לוקה אבל עובר בלפני עור. ואם הלוש שוגג והמלביש מזיד הוא לוקה.

א. בשו"ת דברי מלכיאל ח"א חו"מ סימן קג סק"ז מקשה ברישא של הלוש במזיד מ"ט המלביש עובר בלפנ"ע הא קי"ל דבחד עברא דנהרא ליכא לפני

עור וה"נ יכול הלוש ללבוש הבגד לבדו ותירץ יסוד דכל מה דאמרינן שבחד עברא דנהרא ליכא לפני"ע היינו כשמושיט ומקרב את האיסור אבל לא בשם האיסור בפיו והיינו דאומרים שכיון שיכול ליקח לבדו ליכא לפני עור משא"כ בשם בפיו שעושה את האיסור. ולפי זה א"ש שכיון שמלביש הרי מבצע האיסור.

ולפי זה מיישב עוד דהרא"ש במו"ק ס"ב ס"ל דאיסור מלאכה בחול המועד הוי מה"ת ומביא ראיה מהא שאסור להשכיר שדה למי שיעשה בה מלאכה בחוה"מ. וקשה מהו ראיתו הא הרא"ש בעצמו בב"מ כותב שהמלוה ריבית דרבנן ה"ה עובר בלפנ"ע וא"כ י"ל שאיסור מלאכה בחוה"מ הוי דרבנן אלא שאסור להשכיר שדה משום לפני עור שיש גם באיסור דרבנן. ומתיר שלפנ"ע באיסור דרבנן יש רק בעושה גוף האיסור כמו מלוה בריבית משא"כ במשכיר שדה אינו עושה גוף האיסור אלא מקרב ובזה ליכא לפני"ע וא"כ ע"כ שזה איסור תורה

ב. יש לעין מהו המקור של הרמב"ם שהמלביש לוקה כשהלוש הוי שוגג ופירש במשך חכמה שכתוב לא יעלה עליך ולא כתוב לא תלבש אלא לא יעלה משמע ע"י אחר

ג. וכע"ז מצינו ברמב"ם בטומאת כהן דבפ"ג מהלכות אבל ה"ה כותב המטמא את הכהן אם היו שניהם מזידים הרי הכהן לוקה וזה שטמאו עובר על לפני"ע ובהיה כהן שוגג וזה שטמאו מזיד היה, זה שטימאו לוקה

דבר חיזוק

אדם גדול אינו מקנא בילד קטן שקנו לו מכונת צעצוע או בובה שהרי דברים אלו הם מחוץ עולמם של המבוגר וכן להפך עתה נבין ביתר ביאור את דברי חז"ל האומרים שהקנאה מוציאה את האדם מן העולם כלומר שהיא מוציאה אותו מתוך עולמו הפנימי שלו הוא מאבד את תחושת האמת שהרי בעולמו שלו הוא אינו נצרך ליותר ממה שיש לו לצורך ביצוע תפקידו ושליחותו המיוחדים בתוככי עולמו הכל כשורה היציאה מעולמו היא זו המשבשת עליו את דרכיו.

אודות הקובץ וזכויות יוצרים

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבוע, ומופץ באמצעות דוא"ל, ובו ח"י מדורים:

מדורי הפרשה:

א. מדור 'פניני פרשת השבוע', מאת מגיד השיעור הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א [מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' ב' חלקים].

ב. מדור 'שמחת התורה', ובו שו"ת בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א.

ג. מדור 'שלום לאוהבי תורתך', ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א.

ד. מדור 'ליקוטים וסיפורים נפלאים', בעריכת הרה"ג רבי ברוך רובין שליט"א.

ה. מדור 'סיפור ושאלה בצידו', לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה יובא בשבוע שלאחר מכן.

ו. מדור 'מתיקות המצוות', ובו מצוה אחת מן התורה וביאורה [בדרך כלל מדברי החינוך על פרשת השבוע].